

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**GRAFİK ÖRGÜTLEYİCİLERİN İLKÖĞRETİM 4. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİLENDİRİCİ METİNLERİ
ÇÖZÜMLEME VE ÖZETLEME BAŞARILARI ÜZERİNE
ETKİSİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Ömer Faruk TAVŞANLI**

**ANTALYA
HAZİRAN, 2014**

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

GRAFİK ÖRGÜTLEYİCİLERİN İLKÖĞRETİM 4. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİLENDİRİCİ METİNLERİ
ÇÖZÜMLEME VE ÖZETLEME BAŞARILARI ÜZERİNE
ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer Faruk TAVŞANLI

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Demet SEBAN

Antalya

HAZİRAN, 2014

Akdeniz Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ömer Faruk TAVŞANLI'nın bu çalışması, jürimiz tarafından İlköğretim Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Nihat BAYAT

Üye (Danışman) : Yrd. Doç. Dr. Demet SEBAN

Üye : Öğr. Gör. Dr. Simla COURSE

Tez Konusu: Grafik Örgütleyicilerin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarıları Üzerine Etkisi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi: 25/04/2014

Mezuniyet Tarihi : .../.../.....

.../.../.....

Doç. Dr. Selçuk UYGUN

Enstitü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışmada alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

20../06/..2014

Ömer Faruk TAVŞANLI



TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Öntest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri.....	24
Tablo 4.1 Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Çözümleme Öntest Sonuçları	32
Tablo 4.2 Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Çözümleme Sontest Sonuçları.....	33
Tablo 4.3 Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Özetleme Öntest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri.....	34
Tablo 4.4 Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Özetleme Sontest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri.....	34
Tablo 4.5 Kontrol Grubuna Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Öntest-Sontest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri.....	35
Tablo 4.6 Deney Grubuna Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Öntest-Sontest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri.....	36
Tablo 4.7 Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri (Verilerin Normal Dağılım Gösterdiği Haftalar).....	37
Tablo 4.8 Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri (Verilerin Normal Dağılım Göstermediği Haftalar).....	38
Tablo 4.9 Bilgilendirici Metinlerin Öğrencilere Hiç Bilmedikleri Konuları Duyurma Yüzdelikleri.....	39
Tablo 4.10 Bilgilendirici Metinlerin Öğrencilere Daha Önceki Bilgilerinden Farklı Olarak Yeni Bilgi Kazandırabilme Yüzdelikleri.....	42

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1 Düşünce Gücü.....	27
Şekil 3.2 Beş Parmak Modeli.....	27
Şekil 3.3 Olay Zinciri.....	28
Şekil 3.4 Kavram Haritası.....	28

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 4.1 Bilgilendirici Metinlerin Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilere Yeni Bilgi Edindirme Yüzdeleri.....	41
Grafik 4.2 Bilgilendirici Metinlerin Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilere Farklı Bilgi Edindirme Yüzdeleri.....	45

ÖZET

GRAFİK ÖRGÜTLEYİCİLERİN İLKÖĞRETİM 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BİLGİLENDİRİCİ METİNLERİ ÇÖZÜMLEME VE ÖZETLEME BAŞARILARI ÜZERİNE ETKİSİ

TAVŞANLI, Ömer Faruk

Yüksek Lisans, İlköğretim Bölümü

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Demet SEBAN

Haziran 2014, 121 sayfa

Bu araştırmanın amacı, grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları üzerinde etkisi olup olmadığını saptamaktır. Çalışma öntest-sontest desenli yarı deneysel bir çalışmadır. Araştırma öntest, sontest, grafik örgütleyicileri tanıtan eğitim ve 8 haftalık uygulama çalışması ile toplamda 11 hafta sürmüştür. Araştırma boyunca derslerde deney grubunda grafik örgütleyiciler etkin bir şekilde kullanılırken, kontrol grubunda grafik örgütleyiciler ders kapsamına alınmamıştır. Veriler uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan 10 bilgilendirici metin ve bu metinler için hazırlanan 13 açık uçlu soru ile toplanmıştır. Grafik örgütleyicilerin etkisini daha iyi yorumlayabilmek adına öğrencilere ayrıca bilgilendirici metinlerin yeni ve sahip oldukları bilgilerden farklı bilgiler içerip içermediği sorulmuştur. Toplanan veriler araştırmacı tarafından önceden hazırlanan derecelendirme anahtarına göre puanlandırılmıştır. Daha sonra deney ve kontrol grubunun öntest, sontest ve haftalık uygulama verileri istatistiksel işlemler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre grafik örgütleyicileri kullanan ve kullanmayan öğrencilerin bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık belirlenmiştir. Hazırlanan bilgilendirici metinlerin öğrencilere yeni bilgiler kazanmasına yardımcı olduğu fakat farklı bilgiler kazanmasına aynı oranda destek olmadığı tespit edilmiştir. Haftalık veriler incelendiğinde altı hafta deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olmasına rağmen 1. ve 4. hafta grupların başarıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Metinlerin yeni ve farklı bilgiler kazandırma yüzdelikleri 1. ve 4. haftadaki deney ve kontrol grubunda anlamlı bir fark olmamasını açıklamamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilgilendirici Metinler, Grafik Örgütleyiciler, Metnin Yapısını Çözümleme ve Metni Özetleme

ABSTRACT

THE EFFECTS OF GRAPHIC ORGANIZERS ON 4TH GRADE STUDENTS' SUCCESS IN ANALYZING AND SUMMARIZING EXPOSITORY TEXTS

TAVŞANLI, Ömer Faruk

Master of Science, Department of Elementary Education

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Demet SEBAN

June 2014, 121 pages

This study aims to determine whether graphic organizers have an effect on 4th grade students' success in analyzing and summarizing expository texts. The *study adopted quasi-experimental, pre-test, post-test control group design*. It took 11 weeks in total and included pretest, posttest, instruction on graphic organizers and an eight-week practice. During the study, while graphic organizers were used effectively in the experimental group, they were not utilized in the control group at all. Data were gathered via 10 informative texts accompanied by 13 open ended questions that were prepared in accordance with expert opinions. In order to interpret the effects of graphic organizers better, the students in the experimental group were also asked whether graphic organizers included any new or different knowledge from what they already had. Data were firstly analyzed based on the rubric prepared by the researcher. Then, pretest, posttest and weekly practice data gathered from both experimental and control groups were analyzed through statistical processes. The results of the study revealed that the students who used graphic organizers significantly differed from the students who did not regarding their success in analyzing and summarizing expository texts. The results also indicated that expository texts provided the students with new but not different knowledge from what they already had. When weekly data were examined, there existed a significant difference in the six week scores of the both groups. However, the experimental group did not differ from the control group in the 1st and 4th weeks, which could not be explained by the percentages of the texts in providing new and different information.

Keywords: Expository texts, Graphic organizers, Analyzing and Summarizing Text

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimimin her aşamasında bana destek olan, maddi manevi yanımda olduğunu devamlı hissettiğim, bana iyi bir akademisyen olmanın yanında iyi ve adil bir insan olmanın da ne demek olduğunu öğreten danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Demet SEBAN'a içten bir teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim boyunca etkili bir çalışma ortamı sundukları için Doç. Dr. Hilmi DEMİRKAYA'ya ve Doç. Dr. Aziz ASLAN'a minnettarım. Bu süreçte her ihtiyaç duyduğumda bana engin tecrübelerinden ve bilgilerinden faydalanma fırsatı verdikleri için öncelikle değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Nihat BAYAT'a, sonrasında değerli hocalarım Doç. Dr. Bayram BIÇAK'a, Yrd. Doç. Dr. Güçlü ŞEKERCİOĞLU'na, Öğr. Gör. Dr. Evren CAPPELLARO'ya ve Öğr. Gör. Eray AKGÜN'e sonsuz teşekkür ederim.

Bu süreçte devamlı yanımda olan, beni destekleyen arkadaşlarım Arş. Gör. Gürcan ÜNLÜ'ye, Arş. Gör. Abdullah KALDIRIM'a, Arş. Gör. Mustafa ÇETİN'e, Arş. Gör. Abdulkadir KURT'a ve İkbâl FİLİZ'e teşekkür ederim.

Son olarak varlıklarını her zaman yanımda hissettiğim, dualarını benden esirgemeyen sevgili dedem emekli öğretmen Yüksel YAZAR'a, babam öğretmen Ahmet TAVŞANLI'ya, annem Zeynep TAVŞANLI'ya ve kardeşim Şeyma TAVŞANLI'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ömer Faruk TAVŞANLI

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ.....	i
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii

I. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.1.1. Problem.....	2
1.1.2. Alt problemler.....	2
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	3
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6. Tanımlar.....	4

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dil Becerilerinin Önemi.....	5
2.2. Okuma.....	6
2.3. Okuduğunu Anlama.....	7
2.4. Özetleme.....	9
2.5. Metin ve Metin Türleri.....	11
2.6. Bilgilendirici Metinler.....	11
2.7. Grafik Örgütleyiciler.....	13
2.7.1. Kuramsal Altyapısı.....	13
2.7.2. Grafik Örgütleyiciler Eğitimde Niçin Önemlidir?.....	16
2.7.3. Grafik Örgütleyicilerin Kullanım Alanları ve Çeşitleri.....	18
2.7.4. Grafik Örgütleyiciler Kullanılırken Dikkat Edilmesi Gerekenler.....	19
2.7.5. Grafik Örgütleyicilerin Kullanımı Üzerine Eleştiriler.....	20

2.7.6.	Grafik Örgütleyicilerin Sınırlılıkları	21
III. BÖLÜM		
YÖNTEM		
3.1.	Araştırma Modeli	22
3.2.	Çalışma Grubu	23
3.3.	Veri Toplama Araçları	24
3.4.	Uygulamada Kullanılan Grafik Örgütleyiciler.....	26
3.4.1.	Düşünce Gücü	26
3.4.2.	Beş Parmak Modeli	27
3.4.3.	Olay Zinciri	28
3.4.4.	Hiyerarşik Kavram Haritaları.....	28
3.5.	Verilerin Toplanması	29
3.6.	Verilerin Analizi	30
IV. BÖLÜM		
BULGULAR		
4.1.	Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme Düzeyleri.....	32
4.2.	Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Bir Metni Özetleme Düzeyleri.....	33
4.3.	Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri (kendi içlerinde).....	35
4.3.1.	Kontrol Grubu	35
4.3.2.	Deney Grubu	36
4.4.	Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri (haftalık gelişim).....	36
4.5.	Bilgilendirici Metinlerin, İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Yeni Bilgiler Elde Etmesini Sağlama Düzeyleri.....	38
V. BÖLÜM		
SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER		
5.1.	Sonuçlar ve Tartışma	47
5.2.	Öneriler	51
VI. BÖLÜM		
KAYNAKÇA		
VII.	EKLER.....	61
VIII.	ÖZGEÇMİŞ	107

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın; problem durumuna, amacına, önemine, varsayımlara, sınırlılıklara ve araştırmada geçen önemli terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Öğretim programlarında bilgilendirici bir metin aracılığı ile öğrenme önemli bir yer tutmaktadır ve ilkokul 4. sınıftan itibaren artarak devam etmektedir. Özellikle 4. sınıfta eklenen ve sonraki yıllarda devam eden fen bilgisi ve sosyal bilimler derslerinde kullanılan kitapların önemli bir kısmı bilgi veren metinlerden oluşmaktadır. Türkçe farklı metin türlerinde okuma ve okuduğunu anlama çalışmaları yapılan bir ders olmasına rağmen ilkokul düzeyinde okuma metinlerinin daha çok öyküleyici metinlerden oluştuğu görülmektedir. Var olan bilgilendirici metinlerde bu tür yazıların özelliklerini tam olarak yansıtmamaktadır (Günay, 2011). Türkçe ders kitapları incelendiğinde bu durum net bir şekilde gözlemlenmektedir. Bilgilendirici metinlerin yapısı öğrencilerin ilkokul yıllarında okudukları metinlerin yapısından farklıdır. Ayrıca yazıldığı alana özgü birçok yeni kelime, kavram ve bilgi kullanıldığı gibi öğrencide bir artalan bilgisini de gerektirebilmektedir. Öğretmenler bilgilendirici bir metnin yapısını çözümlemeyi öğretirken öğrencilerin bu tür metinleri anlamalarını kolaylaştırabilirler. Bu çözümleme grafik örgütleyiciler kullanılarak yapılabilir. Çünkü grafik örgütleyiciler sayesinde öğrenciler metni görsel bir biçime dönüştürebilmekte ve bu sayede metindeki ana fikirleri, anahtar kavramlar arasındaki ilişkileri ve yapısal olarak bilgilendirici metinlerin düzenlenişini daha kolay anlayabilmektedir.

1.1.1. Problem

Grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metnin yapısını çözümleme ve metni özetleme başarıları üstündeki etkisi nedir?

1.1.2. Alt problemler

- I.** Deney öncesi ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metni çözümleme başarı düzeyleri nedir?
- II.** Deney öncesi ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metni özetleme başarı düzeyleri nedir?
- III.** Deney sonrası ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metni çözümleme başarı düzeyleri nedir?
- IV.** Deney sonrası ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metni özetleme başarı düzeyleri nedir?
- V.** Grupların deneyden önce ve sonra bilgilendirici bir metni çözümleme ve özetleme başarı düzeyleri düzeyleri arasında fark var mıdır?
- VI.** Deney ve kontrol gruplarında her hafta yapılan uygulamalar ile bilgilendirici bir metni çözümleme ve özetleme başarı düzeyleri süreç içerisinde nasıl bir değişim göstermiştir? (haftalık olarak)

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları üstünde etkisi olup olmadığını saptamaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bilgilendirici metinler, ilkokuldan itibaren bireyin akademik hayatında büyük yer kaplar. 4. sınıfta Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji Öğretimi ders kitapları ile tanışmaya başladığımız bilgilendirici metinler, hayatımızın geri kalanında da akademik ve sosyal alanda pek çok kez karşımıza çıkar. Bu metinlerin yapısını çözümlemek ve onun vermek istediği mesajı anlamak sadece Türkçe ders başarıımızı değil, bütün hayatımızı etkiler.

İlköğretim Türkçe ders kitapları incelendiğinde metinlerin büyük bir çoğunluğunun hikâye edici metinlerden oluştuğu görülür. Bilgilendirici metinler ise ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yok denecek kadar azdır (Arıcı, 2012). Temel amaçlarından bir tanesi “okudukları metinleri anlamak ve yorumlamak” olan Türkçe dersinde işlenecek metinlerin içerisinde bilgilendirici metinlerin olmaması büyük bir eksikliktir. Çünkü aynı yaş grubunda öğrenciler farklı derslerde bu tarz metinler ile karşı karşıya gelmektedir. Türkçe derslerinde bilgilendirici metinlerin nasıl okunması ve yorumlanması gerektiğini öğrenemeyen öğrenciler, diğer ders kitaplarında bulunan bilgilendirici metinlerden tam olarak yararlanamamaktadır.

Bu bağlamda çok iyi bir öğretim aracı olan grafik örgütleyicilerin öğrencilerin okudukları bilgilendirici metinleri anlamasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Çünkü grafik örgütleyiciler, metinlerdeki ilişkilerin daha somut bir şekilde görülmesini sağlayan, metinleri bir nevi görselleştiren öğretim araçlarıdır. Bu çalışmada öğrenciler tarafından stratejik bir biçimde okunmayan bilgilendirici metinlerin daha iyi anlaşılmasını sağlaması bakımından önemlidir.

Ayrıca bilgilendirici metinlerin, grafik örgütleyiciler aracılığıyla işlenmesi konusunda yurt dışında yapılan çalışmalar bulunmasına rağmen Türkiye’de grafik örgütleyicilerin okuduğunu anlama ve özetlemeye etkisinin olup olmadığını gösteren bir çalışma bulunmamaktadır. Yapılan çalışma, bu noktada Türkiye’de bilgilendirici metinlerin daha iyi anlaşılması konusunda da eğitimcilere yol göstermesi bakımından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

- Araştırma sırasında deney ve kontrol grubu öğrencileri derste kendilerine sorulan açık uçlu soruları içtenlikle cevaplamıştır.
- Uygulama sırasında araştırmacı ders işleme metotlarını gerektiği gibi uygulamıştır.
- Katılımcılar uygulamalar süresince araştırmayı etkileyecek ek çalışmalar yapmamışlardır.
- Kontrol altına alınamayan değişkenler grupları benzer şekilde etkilemiştir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma ilköğretim okullarının birinci kademesinde öğrenim görmekte olan 4. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim yılında 70 adet 4.sınıf öğrencisi ile sınırlıdır.
- Araştırma dil becerilerinden yalnızca okuduğu metnin yapısını çözümleme ve metni özetleme becerileri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Bilgilendirici Metinler: Herhangi bir konuda okuyucuya bilgi sağlamayı amaçlayan metin türüdür.

Grafik Örgütleyiciler: Bilgi, kavram, fikir ve bunlar arasındaki ilişkileri sembol ve şemalar kullanarak açıklamaya çalışan görsel araçlar olarak tanımlanmaktadır. Harita (bilgi, kavram, zihin), diyagram ya da şema olarak adlandırılabilir. Çalışmada metinlerin içindeki kavramların ilişkilerini gösteren, metinlerin daha kolay anlaşılmasını ve metinlerden öğrenilen bilgilerin daha uzun süre bellekte kalmasını sağlamak için kullanılan görsel araçlar olarak tanımlanabilir.

Metni Çözümleme: Okuyucunun okuduğu bilgilendirici bir metnin anlamını yapılandırmak üzere derin bir analiz yapmasıdır. Bu derin analiz metinlerin yüzeysel yapı, derin yapı ve metinler arası yapı başlıklarının her biri üzerinde düşünülerek gerçekleştirilir.

Metni Özetleme: Okuyucunun okuduğu bir metni, ana fikrine ve yan fikirlerine bağlı kalarak aslından daha kısa bir şekilde ifade etmesidir.

II. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dil Becerilerinin Önemi

Dil hem bireysel hem de sosyal bir olgudur. İnsanın doğasında var olan dil onu diğer varlıklardan ayıran en temel özelliğidir. Dil bireysel olarak insanın dünyayı anlamasını, gördüklerini, duyduklarını ve yaşadıklarını anlatmasını sağlayan bir iletişim aracıdır (Aksan, 2006; Sever, 1998; Güneyli, 2003) ancak dili sadece bir iletişim aracı olarak ele almak yanlıştır. Dil insanların kullandıkları tüm anlaşma sistemlerinin en yetkini olan bir iletişim aracı olarak tanımlanmaktadır (Bayrav, 1998). Canlı bir varlık olan dil sayesinde kuşaklar birbirine bağlanmış böylece geçmişten günümüze edinilen tecrübeler de hep dil aracılığıyla öğrenilmiştir.

İnsanın yaşamı boyunca, başarıya giden yolda dil becerileri en önemli araçlardan biri olmuştur. Dil becerilerinde eksiklikler olan bireyler eğitim, meslek ve sosyal yaşamlarında ciddi sorunlarla karşılaşır. Ayrıca dil becerilerinin insanın kişilik sahibi olmasında, ilişkilerini yönetmesinde, iletişim kurmasında ve yaşamını zenginleştirmesinde önemli bir yeri vardır (Özçelik, 2011). Bunların yanı sıra yapılan birçok araştırmada bireylerin dil becerileri ile derslerindeki başarıları arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Güzeller, 2006; Coşkun, 2010; Tok ve Beyazıt, 2007; Özçelik, 2011; Bloom, 1995). Ayrıca dilin bir toplumun değer ve birikimlerinin aktarılması noktasında da çok önemli bir işlevi vardır (Coşkun, 2010).

Dil alanları anlama ve anlatma olarak iki gruba ayrılmıştır. Anlama becerileri dinleme ve okumayken anlatma becerileri konuşma ve yazmadır (Arıcı, 2012). Konuşma ve dinleme bireyin doğumundan itibaren kazanmaya başladığı becerilerdir. Fakat okuma ve yazma sistemli bir şekilde ve rehber eşliğinde öğrencilere kazandırılması gereken becerilerdir (Temur, 2006).

Birey etkili iletişim kurma, okuduğunu anlama, bildiklerini aktarma gibi becerileri sadece okuma yaparak elde edemez. Okumanın dinleme, konuşma ve yazma ile desteklenmesi gerekmektedir. Okuma ve dinleme arasındaki ilişki bilgileri elde etme

açısından çok önemlidir. Dinleme dil becerileri içerisinde en çok kullanılan beceri türüdür. İnsanlar geçirdikleri zamanın % 42'sinde dinleme etkinliği yapmaktadır. Yine öğrenciler okulda 2,5 ile 4 saat arasında dinleme yapmaktadır (Arıcı, 2012). Görüldüğü üzere bu süreler bireylerin bilgi, duygu ve düşünce evrenini geliştirme açısından ciddi bir öneme sahiptir. Okuma ve konuşma arasında da benzer şekilde bir ilişki vardır ve birbirini tamamlayan bir yapı dikkati çekmektedir (Arıcı, 2012). Son olarak okuma ve yazma arasındaki ilişkiye baktığımızda yazılı anlatımın, yani yazmanın temeli birikime dayanmaktadır. İnsanın birikim elde etmesinin en kolay yolu da okumadır. Okuma, yazmaya temel teşkil eden bir durumda bulunmaktadır (Arıcı, 2012). Bireyler okumalarından elde ettikleri tecrübeleri kendi yazılarında aktif olarak kullanırlar ve bu tecrübeleri geliştirirler. Bu durum okuma ve yazma becerilerinin birbirini desteklediğini göstermektedir.

Öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar belirgin olarak ilköğretim Türkçe programları kapsamında çalışılmıştır. Bu çalışmalar dinleme, konuşma, okuma, yazma ve görsel okuma ve görsel sunu olarak belirlenmiş beş ana disiplin çerçevesinde yürütülmektedir. İlköğretimde öğrenciler için her bir alan önemli olsa da okuma becerilerini kazandırma süreç içerisinde ön plana çıkmaktadır (Akyol, 2006; Arıcı, 2012).

2.2. Okuma

Okuma teknik olarak yazılı bir metne bakıp, metni çözümleyerek anlamak (TDK, 2005,s.1494) ve aynı zamanda metni tüm öğeleri ile (sözcükleri, cümleleri, noktalama işaretleri vb.) görme, algılama ve kavrama süreci olarak tanımlanmaktadır (Akt.: Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1997, s.41; Day ve Bamford, 1998). Anlam kurma süreci olarak okuma “bireyin ön bilgileriyle metindeki bilgileri bütünleştirerek yeni anlamlar oluşturduğu aktif bir süreçtir“ (Akt.: Güneş, 2009). Bu süreç yazar ve okuyucu arasında aktif bir iletişimi de temel almakta ve uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda gerçekleşmektedir (Akyol, 2006).

Akyol (2006) okuma etkinliğini dört ana başlık altında incelemiştir; (1) Okuma bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutlu bir gelişim, (2) iletişim, (3) algılama, (4) öğrenme sürecidir. Bu öğrenme süreci dört öğeden meydana gelmektedir. Bu öğeler; okur, amaç, yazar ve metindir. Okur, yazılı ve yazılı olmayan, büyük çeşitlilik

gösteren taslaklardaki mesajları elde etme, bunları çözümleme, değerlendirme ve aktarma becerisine sahip olan kişilere denir. Hazırlanan tüm metinlerin amacı okurlara ulaşmak ve onlara bir şeyler anlatmaktır. Her metnin türüne göre vermek istediği bir mesaj vardır. Bu mesaj okurlarına iletmek istediği bilgilerdir. Bu bilgiler yazarın amacı doğrultusunda şekillenir ve metinler aracılığıyla okurlara ulaştırılır. Amaçsız yazılan hiçbir metin yoktur. Bu öğeler bir bütün halinde okuma sürecini oluşturur.

Okuma yaşamın belli bir kesiminde başlayıp biten bir etkinlikten ziyade insanın bütün hayatını kaplayan bir süreçtir. Okuma bireylerin sosyal hayatlarına, zihinsel ve akademik gelişmelerine katkı sağlar. Toplumda etkili iletişim kurma, karar verme, sorgulama ve eleştirel düşünme, öğrenme motivasyonu sağlama gibi beceriler okuma ile geliştirilebilir (Coşkun, 2010). Bunların yanında okuma kişinin düşünme tarzını farklılaştırır (Akyol, 2006). Ayrıca okuma kişilere okul dışında birikimler elde etme olanağı sunar. Bilgi çağında yaşadığımız düşünülürse, bu kadar bilgiye ulaşmanın ve bunları yorumlamanın en kolay yolunun okuma olduğu unutulmamalıdır (Temur, 2004).

Okuma ile elde edilecek kazanımlar, bireyin okuduğu metni yorumlama, eleştirme, kendi bildikleri ile kıyaslama ve güvenilirliğini test etme basamaklarını kullanması ile doğru orantılıdır. 2000 yılında yapılan uluslararası okuma panelinde doğru bir okuma gerçekleştirmek için dört noktanın önemine değinilmiştir. Bunlar sessel farkındalık, sessel farkındalığın gelişimi, kelime bilgisi ve anlamlandırma (Synder, 2012).

2.3. Okuduğunu Anlama

Okuma sürecin ilk basamağı olarak ele alınırsa ondan sonraki aşama okuduğunu anlama olarak değerlendirilmelidir. Öğrenmenin ilk yolu da okuduğunu anlamadır. Okuduğunu anlama zihinsel olduğu kadar sosyal bir süreçtir. İlköğretim okullarının temel amacı bu becerinin öğrenciye en hızlı ve kalıcı olacak şekilde kazandırılmasıdır (Ocak, 2004).

Okuduğunu anlama okuyucunun, okuduğu bir metnin anlamını yapılandırma üzerine düşünmesidir. Bu beceriyi kazanmış olmanın belirtisi ise metni objektif bir şekilde değerlendirebilmek ve yorumlayabilmektir (Özçelik, 2011). Ayrıca amaç sadece öğrencilerin okuduğunu anlaması değildir, onu hatırlaması ve yaşamına da

uygulanması gerekmektedir (Alfassi, 2004). Egelioğlu'na (1993) göre bireyin bilgi düzeyindeki öğrenmeleri, okuduğunu anlama düzeyine bakılarak tahmin edilebilmektedir. Yani öğrenme için ne kadar fazla zaman ayrılırsa ayrılsın, okuduğunu anlama konusunda yeterli olunmadıktan sonra öğrenme gerçekleşmez. Bloom da (1995) yaptığı çalışmalarda okuduğunu anlama ile öğrencilerin akademik başarısı arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Okuduğunu anlama becerisi yalnızca Türkçe dersindeki başarılarını değil bireylerin öğrenim hayatları boyunca bütün derslerindeki başarı düzeylerini etkilemektedir (Ünalın, 2001; Bloom, 1995).

Metinler ne kadar mükemmel yazılırsa yazılsın, oradaki bilgi tek başına öğrenme sürecini gerçekleştirmeye yetmemektedir. Okuyucunun öz düzenlemesi ve aktif katılımı da öğrenme süreçlerine ve okuduğunu anlama becerilerine önemli katkılar sağlar (Keer ve Varhaeghe, 2005; Allen, 2003; Senemoğlu, 2001). Ayrıca bireyin okuduğunu anlaması onun ön bilgilerini, tecrübelerini ve anlama stratejilerini ne kadar doğru kullanabildiğine bağlıdır (Blackmore,2002).

Smith ve Dechant'a (1994) göre okuduğu anlama, metindeki kelimelerin anlamlarını bilme ve bu kelimeleri birleştirip cümleye bir anlam kazandırma ile mümkündür. Sözcük dağarcığının da okuduğunu anlama üzerinde etkili olduğu ileri sürülür (Güleryüz, 2000). Birey okuduğu metinde ne kadar fazla sözcüğün anlamını biliyor ise metni o oranda daha iyi anlayacaktır. Art alan bilgiler, sözcükleri tanıma, metni çözümleme ve okuma stratejileri de bu süreçte önemli rol oynar (Özçelik, 2011).

McKnight (2002) okuduğunu anlamaya etki eden faktörlerden, artalan ve dünya bilgisini(tecrübeler) içinde barındıran şemaların bir derece daha önemli olduğunu dile getirmiştir. Kavramanın tam olarak gerçekleşmesi için yeni edinilen bilgiler ile zaten sahip olunan artalan bilgilerin ilişkilendirilmesi gerektiğini, geçmiş öğrenmeler ve tecrübeler olmadığı takdirde edinilen bilgilerin kalıcı olmayacağını ve zihinde yapılandırılmayacağını söylemiştir.

Okuduğunu anlama becerisi, çözümleme ve kelimelerin farkına varma olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmelidir. Etkili bir okuma için her iki durumanda en yeterli düzeyde yararlanılması gerekmektedir. İlköğretimin ilk yıllarında çözümleme ve kelimelerin farkına varma becerileri zayıftır. Fakat ilerleyen yıllarda bu özellikler daha işlevsel bir hal alır (Coşkun, 2010). Güneş (1993) yaptığı çalışmada anlamayı oluşturabilmek için sözcükleri tanıma, metne uygun anlamı yükleyebilme, ana fikri

bulma ve ayrıntıları tespit edebilme, metin ile ilgili soruları cevaplama ve metinden çıkarması gereken mesajı çıkarma, basamaklarının bulunması gerektiğini belirtmiştir. Okuduğunu anlama görüldüğü üzere önemli bir beceridir. Fakat öğrenciler bu beceriyi kazanmada bazı zorluklar ile karşı karşıya kalırlar. Öğrenciler, anahtar kelimeleri ve cümleleri anlama, cümleler arası ilişki kurma, bilgiyi anlamlı bir şekilde düzenleme, ilgi ve motivasyonunu sürdürme gibi nedenlerden dolayı okuduğunu anlamada zorluk çekmektedir (Algozzine ve Anderson, 2007).

Okuma, okuduğunu anlama ve aktarma becerileri üzerine pek çok çalışma yapılmıştır (Temizkan 2007, Cavkaytar 2009, Özkara 2007, Sidekli 2010). Bu çalışmalar sonucunda öğrencilere bu özellikleri kazandırma işlemi programda belirli bir çerçevede ele alınmış ve bu kapsamda öğrencilere aktarılmaya çalışılmıştır, fakat bu yeterli değildir. Çünkü farklı metin türleri vardır ve farklı türlerdeki metinleri okuma, anlama ve yorumlama teknikleri farklıdır. Bu becerilerin öğrencilere kazandırılması için bu nokta dikkate alınarak çalışmalar yapılması gerekmektedir (Kintsch, 1994; Günay, 2011).

2.4. Özetleme

Özetleme okunan bir metnin ana fikrinin geniş bir şekilde yazılmasıdır (Marzano, 2010). Bununla beraber metinde geçen detaylar ile bu ana fikrin desteklenmesi de gerekmektedir (Montelongo, Herter, Ansaldo ve Hatter, 2010; Özbay, 2009). Özetleme yazma çalışmalarının içinde sayılan alanlardan biridir. Okuduğunu anlamamanın yanı sıra anladığı metni özetlemek de en önemli dil becerilerinden sayılır. Hatta yapılan araştırmalarda özetleme, okuduğunu anlamamanın bir belirtisi olarak gösterilmiştir (Tok ve Beyazıt, 2007; Günay, 2011).

Özetleme, yazılı materyallerin anlaşılması ve öğrenilmesi için etkili bir yöntemdir. Çünkü birey özetleme yaparken etkin bir okuma işlemi gerçekleştirir. Bu okuma işlemi sırasında bazı değerlendirmeler yapar ve bu değerlendirmelere göre metni yorumlar. Özetlemenin gerçekleşebilmesi için yapılan bu işlemler metnin daha kolay anlaşılmasını ve metnin bellekte kalıcılık süresinin artmasını sağlar (Kırmızı ve Akkaya, 2011). Bu işlem uzun bir süre alsa bile metni daha kalıcı hale getirdiği ve öğrenmeyi desteklediği için değerlidir (Cunningham ve Cunningham, 2010; Lieneman, Graham ve Janssen, 2006).

İyi bir özet yazmak için dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Bu noktalardan öncelikli olanı etkili bir okuma yapmaktır. Okuma yapılırken metin aynı zamanda çözümlenir. Metinde hayati önem taşıyan bilgilerin ve aslında metinde olsa bile çok gerekli olmayan kısımlarının ayrımı yapılır (Cohen, 1990; Lannon, 2007). Son olarak ise okunan metne bir daha anlam yüklemek için etkili bir yazma stratejisi kullanılır (Cohen, 1990; Lannon, 2007). Bu yazma stratejisi ile metnin aslına bağlı kalarak okunan yapı açıklanır ve yeniden özgün biçimde ifade edilir (Anderson ve Hidi, 1989). Bazı küçük farklılıklar olsa bile yapılan pek çok çalışmada özetleme aşamaları bu şekilde belirlemiştir (Senemoğlu, 1999; Wormeli, 2004; Garcia, Michaelis ve Michaelis, 2001).

Johnson ise (1983) süreci diğer araştırmacılardan farklı değerlendirmiş ve özetlemenin iki aşamalı bir işlem olduğunu söylemiştir. Bu aşamalar parçalara ayırma ve azaltma aşamalarıdır. Parçalama aşamasında metin kendi içinde anlamlı bir şekilde parçalara bölünür. Azaltma kısmında ise metnin genel bütünlüğü korunacak şekilde bu parçalardan fikircikler çıkarılır, yeniden daha kısa bir şekilde ifade edilir ve yeni bir ürün ortaya çıkarılır.

Özetleme becerisinin geç gelişen bir yetenek olduğu keşfedilmiştir. Bu sebepten dolayı ilkökul öğrencileri okudukları metni özetlerken zorlanabilir. Bu zorlanmanın sebeplerinden biri özetin normal metinden daha kısa olması gerektiği ve öğrencinin bunu neye göre/nasıl gerçekleştireceğini bilmemesidir (Friend, 2001). Bunun sebebi metinlerdeki önemli noktaları tespit edememeleri ve etkili yazma stratejilerini kullanamamalarıdır (Brown ve Day, 1983). Öğrencilerin özet çıkartırken zorlanmalarının bir diğer sebebi ise özetlemeyi metnin yazarının yaptığına aksine kendi cümleleri ile ifade etmeleri gerektiği içindir (Brown ve Day, 1983).

Özetlemenin akademik başarıyı etkiler. Yapılan pek çok çalışmada not alan ya da özet çıkaran öğrencilerin, not almayan ve özet çıkarmayan öğrencilere göre daha başarılı oldukları tespit edilmiştir (Kiewra, 1990; Weiland ve Kingsburg, 2001; Porte, 2001). Özetlemenin ayrıca; metinlerde ki önemli bilgileri tespit etme, farkındalık düzeyini arttırma, kendini daha iyi ifade edebilme gibi becerilerin arttırılmasına faydaları da vardır (Porte, 2001).

2.5. Metin ve Metin Türleri

“Metin, okumaya konu olan, anlatımsal bir bütünlüğü olan, sözcelerin oluşturduğu somut bir varlık, dilsel bir üründür” (Özdemir, 1983). Günay ise (2011) metni “başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin artarda geldiği anlamlı bir yapı” olarak tanımlamıştır. Metinler insan ruhuna yönelik duygu, heyecan, korku gibi pek çok soyut değeri anlatma olanağı sunar (Günay, 2011).

Metin türleri ise metinlerin konularına, biçimsel ve teknik özelliklerine göre birbirinden ayrılmış şekilleridir. Genel olarak metin türleri bilgilendirici metin türleri ve yazınsal metin türleri başlıkları altında incelenir. Bilgilendirici metin türleri içinde akademik yazılar, makaleler, denemeler ve gezi yazıları bulunur. Yazınsal türler içinde ise masal, fıkra, roman ve şiir gibi metin türleri vardır. Bilgilendirici metinlerde amaç bilgi vermektir. Bu bilgiler günlük hayatta karşımıza çıkabilir. Yani gerçeklik olgusu vardır. Yazınsal türlerde ise iletinin karşılığı gerçek hayatta bulunamayabilir. Bu metinler kurgu, düş veya yazarın hayal dünyasına ait olabilir.

Metin türlerine göre okuma belki de okurken dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biridir. Şiir ile anlatılmak istenenler, yazım şekilleri, iletişim biçimi ve amacı, öykü ile verilmek istenenlerden çok farklıdır. Aynı şekilde öykü ile verilmek istenenler ile deneme ve makale türü yazılarda verilmek istenenler de tamamen farklıdır. Bu yüzden aynı tarz okuma stratejileri ile tüm bu metin türlerini okumak zordur. Yazınsal metinler ve öğretici metinler farklı okuma biçimlerini gerektirir. Bu ayrıma varmış bir okur okumada amaçladığı noktaya daha çabuk ulaşır ve istediği bilgileri daha çabuk elde eder. Yapılan pek çok çalışma da metnin yapısal farkındalığına sahip olmanın, metni anlama noktasında olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir (Jiang ve Grabe, 2007; Güneyli, 2003). İlköğretimden itibaren öğrencilerin farklı yazın türleri ile karşılaştırılması ve her yazın türü için bir strateji öğretilmesi gerekmektedir (Güneyli, 2003).

2.6. Bilgilendirici Metinler

Okuyucunun bildiği ya da hiç bilmediği bir konuda yeni bilgi sağlamayı, yani onu bilgilendirmenin amaçlandığı metin türüdür (Günay, 2011). Bilgilendirici metinlerde gerçeğe dayalı bilgiler daha teknik kelimeler, daha terimsel başlıklar ve farklı metin yapıları ile tasarlanır (Hall, Sabey ve McClellan, 2005). Bilgilendirici metinlerde

ileti tektir. Yani bilgilendirici metinleri okumadaki amaç bilgi edinme ve öğrenmedir (Tompkins, 2008).

Bilgi veren metinler kendi arasında beş farklı kategoride (tanımlama, sıralama, karşılaştırma, neden-sonuç, problem-çözüm) ele alınmıştır (Meyer, Brandt ve Bluth, 1980). Tanımlayıcı metinler, kavramların gruplanıp, organize edilerek açıklandığı metin türüdür. Sıralamalı metinler, olayların tarihsel/kronolojik sıraya göre yazılarak bilgi verildiği metin türleridir. Karşılaştırmalı metin türleri, metinde geçen birimleri benzerliklerine ve farklılıklarına göre gruplandıran metin türleridir. Sebep-sonuç içerikli metinler ise fikirlerin/olayların sebep ve sonuçları üzerine odaklanarak bilgilendiren metin türleridir. Son olarak sorun-çözüm metinleri olayların bir sorun ve bunun çözümünün etrafında şekillendirildiği metin türleridir.

Bilgilendirici metin türlerinin diğer metin türlerine göre anlaşılması daha zordur. Bunun ilk sebebi belli bir döneme kadar öğrenciler tarafından ağırlıklı olarak okunan metinlerin bilgi veren metin türlerinin yapısından farklı olmasıdır. Yapı olarak bilgilendirici metin türleri, öykü temeline dayalı hikâye edici metinlerden farklıdır (Cain, Oakhill ve Bryant, 2004). Genelde ilkokul düzeyinde hikâye edici metinler tercih edilir. Bu metinlerin dilleri daha sadedir. Metinlerde geçen olaylar da zihnimizde daha kolay canlanır (Simmons ve Kameenui, 1998). Ayrıca bu metin türlerine ve içinde geçen kelimelere karşı bir tanınırlılık vardır. Ama bilgilendirici metin türleri için aynı şeyi söylemek pek mümkün değildir. Bilgilendirici metinlerde daha zor kelimeler ve kavramlar vardır. Ayrıca akılda kalmayı sağlayacak şekilde bir anlatım da söz konusu değildir. Sadece bilgi vermeyi amaçladığı için estetik duygular ön planda değildir (Snyder, 2012). Bu sebeplerden dolayı öğrenciler bilgilendirici metinler ile karşılaştıklarında bu metinleri anlamada zorluklar yaşar (Dymock ve Nicholson, 2010; Merkley ve Jeffries, 2000; Robinson ve Kiewra, 1995).

Bilgilendirici metin türleri okunurken bazı basamakları takip etmek metni anlamada kolaylıklar sağlar (Armand, 2001). Bu basamaklardan ilki konuyu saptamaktır. Bu saptamadan sonra konunun nasıl işlendiği ve verilmek istenen ileti üzerine değerlendirme yapılmalıdır. Genel olarak bilgilendirici metinlerde başlık bize konu hakkında ipucu verir. Okurlar konu tespiti yaparken bunu değerlendirmelidir (İşeri, 1998). İkinci basamak ise tecrübelerdir. Her öğrenci okumaya başlamadan önce

mutlaka bir altyapıya sahiptir ve bu konuda belli bir bilgi birikimi vardır. Bu da geçmiş kişisel tecrübelerinden ve yaşantılardan kaynaklanır (Adams, Bell ve Perfetti, 1995). Bu yaşantılar bireylere bilgilendirici metinleri anlama ve yorumlama noktasında kolaylıklar sağlar. Son olarak bilgilendirici metin türlerinin anlaşılmasında metnin yapısı da büyük rol oynar. Bu konuda yapılan çalışmalar bunu kanıtlamıştır. Mesela bazı çalışmalarda öğrencilerin konular hakkında ön bilgileri olmamasına rağmen iyi yapılandırılmış metinleri kolayca anladıkları görülmüştür (Kandeou ve Van Den Broek, 2007).

2.7. Grafik Örgütleyiciler

2.7.1. Kuramsal Altyapısı

Yaşantı yolu ile elde edilen bilgiler beyin tarafından organize edilerek depolanmaktadır. Şema kuramı beynin bilgileri yapılandırma sürecini açıklamak için kullanılan bir kuramdır. Hach'a (2004) göre şemalar bilgileri hatırd tutmayı ve anlamı yapılandırmayı kolaylaştıran, yeni bilgiler için zihnimize bir organizasyon görevi gören yapılardır. Şemaların ilk işlevi, yeni edinilen bilgileri organize etmektir. Sonraki aşama bu bilgileri daha açık ve anlaşılır hale getirip kodlamak, son aşama ise hatırlamayı kolaylaştıracak bir taslak haline getirmektir (Freedman, 1992).

Bu kavramı ilk ortaya atan kişi İmanuel Kant'tır (1781). Kant bu kavram ile algılamamanın pasif bir süreç olmadığından bahsetmiştir. Daha sonra Patricia Carrell ve Joan Eisterhold bu süreci destekleyen “Yeni bilgiler ancak önceki öğrenmeler ile anlamlı olabilir” fikrini ortaya atmıştır. Şema kavramını ilk kullanan kişi ise Sir Frederic Bartlett'tir. Bartlett insanların beklentilerinin şematik bir yapı içerisinde ve birbiri ile ilişkili olduğunu söylemiştir. Bartlett bu kavramı 1920'lerde düşünmesine rağmen fikir 70 ve 80'li yıllarda bilim dünyasında etkili olmuştur. 70'li yıllardan sonra özellikle Francis Parker, Ernest Horn ve William Gray gibi araştırmacılar şema kuramının okuduğunu anlamaya etkisi üzerine çarpıcı araştırmalar yapmıştır. Anderson'a (1977) göre şemalar anlamlı bir şekilde yapılmalıdır ve her bir şemanın içine dâhil olduğu ve kapsadığı şemalar vardır. Yeni edinilen bilgiler, kavramların yapılandırılmasını ve şemaların yeniden düzenlenmesini gerektirir. Şema teorisinin okuduğunu anlama ve ön bilgilerin yeni bilgileri etkilemesinde anahtar rol oynadığı geniş ölçüde kabul edilmiş bir gerçektir (Pan, 2005).

Bazı bilim adamları iki tarz şema geliştirilebileceği hakkında hem fikir olmuşlardır. Bunlar şekilsel şemalar ve içeriksel şemalardır. Şekilsel şemalar okuyucunun metni anlamasına dair zihinsel taslaklardır, içeriksel şemalar ise okuyucunun belli konulardaki genel bilgisinin olduğu tablolardır. Yetenekli okuyucuların, bu şemaların her ikisini de oluşturabildiği ve düzenleyebildiği görülmüştür(Armbruster, 1986).

60'lı yıllarda Ausubel “ön örgütleyiciler” adı altında, bu kurama önemli katkılar sağlamış ve birçok araştırmacı üzerinde büyük etkiler uyandıran çalışmalar yapmıştır (Özenici, 2007). Ausubel'in anlamlı öğrenme teorisinin esaslarına dayanan “ön örgütleyiciler” öğrenenin önceki bilgilerinden yola çıkarak, yeni bilgilerin öğrenilmesini kolaylaştıran öğretim araçlarıdır. Burada kastedilen önceki bilgiler zihnimizdeki şemalardır. Bunun dışında ön düzenleyicilerin kullanılmasını gerekli kılan pek çok gerekçeler vardır. Yeni konuya dikkat çekmek, öğrenilecek olan konunun kavramlarına daha kolay ulaşılmasını sağlamak ve kavramlar arasındaki ilişkilere ışık tutmak bu gerekçelerden bazılarıdır. Korkmaz'a (2006) göre bu örgütleyiciler yeni öğrenilecek olan bilgilerin önceden öğrenilen bilgiler ile birleştirilerek daha kolay hatırlanmasını sağlamaktır. Öğrencinin konuyu daha rahat anlaması için konu ile ilgili artalan bilgilerini kullanmayı öngören ve öğrenciyi aktif katılıma teşvik eden bir yaklaşım olan ön örgütleyicilerin kullanılması bazı araştırmacılar tarafından tavsiye edilmektedir (Bayat, 2006; Demir ve Usta, 2011). Bu araştırmacılara göre yeni edinilen bilgiler, zihnimizde var olan taslaklardaki bilgilere göre daha soyut ve daha geniştir. Yeni bilgiler zihnimizde var olan bu taslakların içine yerleştirilir. Taslaklar yeni öğrenilecek bilgilere temel sağladığı için öğrenilenler daha anlamlı hale gelir (Çakıcı ve Altunay, 2006).

Grafik örgütleyiciler “ön örgütleyiciler” kavramının geliştirilmiş şekli olduğu için teorik altyapısı “ön örgütleyiciler 'de” olduğu gibi Ausubel'in (1960) öğrenme teorisine dayanmaktadır (Merkley ve Debra, 2011). İlk olarak “yapılandırmacı gözden geçirme” adı ile ileri sürülmüştür. Zaman içerisinde “ileri düzenleyiciler” ismiyle anılmaya başlayan bu araçlar, günümüzde grafik örgütleyiciler adı ile kullanılmaktadırlar (Griffin, Malone ve Kameenui, 1995). Üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesi ile ilgili yapılan çalışmalarda Ausubel'in öğrenme kuramı, anlamlı bilişsel yapıların kurulması için öğrencilere nasıl yardım edileceği konusunda önemli bir bakış açısı sağlamıştır (Ivie, 1998). Ausubel'in öğrenme kuramına göre fikirler bir düzen içerisinde verilmelidir; çünkü insan zihni bilgiyi

sıralı kategoriler şeklinde organize etmektedir. Bu kategoriler küçük kutuların, büyük kutuların içinde saklandığı hiyerarşik yapılardır. Yani her yeni gelen bilgi küçük bir kutucuktur ve kendisinden daha büyük kutucuklar olan önceki öğrenmelerin içine yerleşir (Ausubel ve Robinson,1969). Bu birbirini kapsayan kutucuklar Ausubel'in anlamlı öğrenme teorisinin ana hattını meydana getirir. Anlamlı öğrenmede bilgiler ezberci öğrenmeye göre daha uzun süre aklımızda kalır. Bunun da sebebi temellendirilmiş fikirlerle sağlanan sağlam bir bilişsel yapıdır. Bu yapılar bizim zihnimizde onları sınıflandırmamız sonucu oluşur. Bu sınıflandırma ve hiyerarşik kapsam, yeni bilgileri zihnimize yerleştirmemize izin verir. Öğretme ve öğrenme de yeni bilgileri zihnimizde tutmak için böyle bir yapı inşa etme işidir. Böylece yeni bilgiyi uygun kutucuğa koyduğumuzda onu gelecekte kullanmak adına saklamak daha kolay olacaktır (Ivie, 1998).

Ausubel yeni bilgi edinme sürecinde öğrenenlerin bilişsel yapılarının önemine dikkat çeker (Ausubel, 1963). Bu bilişsel yapılardan kasıt açık, iyi organize edilmiş, öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve yeni bilgiyi saklamaya yönelik bir yapıdır (Ausubel ve Fitzgerald,1962). Böyle bir yapıya sahip olmak öğrenenin kapasitesine belirgin bir şekilde fayda sağlar. Aynı zamanda karışık ve düzensiz bir bilişsel yapı da öğrenmeyi olumsuz etkiler. Çünkü hem bilgilerin zihinde tutulmasını hem de yeni edinilen bilgilerin yerleştirilmesini zorlaştırır (Ausubel,1968).

Bu bilişsel yapıyı örgütleyicilerle birleştirerek eğitimde kullanmak çok önemlidir. Örgütleyiciler derslerin ana fikirlerinin verildiği görsel özetlerdir. Örgütleyiciler sıradan yapılan özetlemeden farklıdır. Bu farklılık örgütleyicilerin daha ileri düzeyde bir bilişsel işlem gerektirmesinden kaynaklanır. Ausubel (1960) yeni bilgiler elde edilirken organize edicilerin bunlara pek çok faydaları olacağını belirtmiştir. Örgütleyiciler zaten var olan bilgiler ile yeni bilgiler arasında bir bağ kurmamızı sağlar, yani bir köprü işlevi görür. Özellikle yeni edinilen bilgilerin, bizim bilişsel yapımızda onunla ilgili olan yerlere yerleştirilmesi konusunda faydalı olur (Mayer,1984; Ausubel, 1963; Wittrock, 1992).

Ausubel örgütleyicilerin en çok kimlere faydalı olabileceğini de araştırmıştır. İyi çocuklar olarak ifade ettiği, yani bilişsel yapıları fazlalıklardan arınmış ve elindekileri de iyi örgütlemiş çocuklar üzerinde daha az fayda sağlayacağını belirtmiştir. Bunun da sebebi olarak zaten var olan bilgiler iyi düzenlendiği için, yeni

edinilen bilgilerin bu taslağa kolay oturacağını söylemiştir. Dağınık, düzensiz ve yavaş öğrenen öğrenciler ise organize edicilerden daha fazla yararlanabilir. Çünkü onların yeni öğrenmelerinin zihinlerinde nereye ve nasıl oturtulacağına dair yardıma ihtiyaçları vardır (Ausubel, 1962). Bu ihtiyaçlarının organize ediciler ile, diğer yöntemlere oranla daha etkin bir şekilde karşılandığını tespit etmiştir (Ausubel, 1963).

Ön düzenleyiciler hakkında kavram yanılgıları da vardır. En çok düşülen yanlışlardan birisi ön düzenleyicileri bir önceki konunun pekiştirilmesi gibi algılanmasıdır. Ön düzenleyiciler önceki konuyu pekiştirebilir. Fakat tek işlevi bu değildir. Bu araçlar eğitimde kalıcılığı sağlama, bilgiler arasında ilişki kurma, öğrenciyi öğrenmeye motive etme gibi farklı amaçlara hizmet ederler (Edgar ve Stepher, 1983).

2.7.2. Grafik Örgütleyiciler Eğitimde Niçin Önemlidir?

İnsan zihni öğrendiği bilgileri beyninde doğal olarak düzenler ve yeni bilgiler edinilecek olduğunda bunları eski yapılandırılmış bilgiler ile ilişkilendirir (Piaget, 1974). Grafik örgütleyicilerin tam bu noktada eğitime katkı sağlayacağı varsayılır.

Yapılan çalışmalar ile grafik örgütleyicilerin öğrenme ve öğretme süreçlerine farklı katkıları olduğu belirlenmiştir. Hatta çalışmaların birçoğu grafik örgütleyicilerin öğrencilerin öğrenme sürecinde duyduğu doğal eksikliği gidermede bir armağan değerinde olduğu fikrine varmışlardır (Cassidy, 1991; Shaw, Nihalani, Mayrath ve Robinson, 2012). Grafik örgütleyiciler eğitsel olarak yeni bilgilerin kazanılmasına ve bu kazanılan bilgilerin anlamlandırılmasına fayda sağladığı gibi fikirleri ve içerikleri de düzenlemede çok büyük katkıları vardır (McKnight, 2010; Shaw, Nihalani, Mayrath ve Robinson, 2012; Tompkins ve Collom, 2004). Anlamlı öğrenmenin yanı sıra, bilgileri daha rahat kavrama, edinilen bilgilerin eski bilgilerle ilişkisini kurma ve yeri geldiğinde bilgiyi geri getirerek kullanma noktasında fayda sağlar (Ausubel, 1968; Tompkins ve Collom, 2004). Yani grafik örgütleyiciler bilgi transferinde büyük önem taşır. Çoklu zeka kuramı her bireye yeterli çeşitlilikte öğrenme stratejisi kullanıldığında öğrenmenin gerçekleşeceğini savunur. Grafik örgütleyicilerde bu çeşitliliğin bir parçası olarak sınıf içindeki öğrenmeye katkı sağlar ve öğrenilen bilgilerin içselleştirilmesine yardımcı olur (McKnight, 2010; Dönmez, Yazıcı ve Sabancı, 2007). Sınıf içinde grafik örgütleyiciler ile beraber kullanılan görsel

materyaller öğrencilerin kavramlar, bilgiler ve gerçekler arasındaki bağlantıları daha rahat kurmasını sağlar. Bu görsel materyaller aynı zamanda öğrenmede dikkat çekme işlevini de gerçekleştirir (McKnight, 2010; Newman, 2007).Grafik örgütleyiciler aracılığıyla kurulan bağlantılar sayesinde, bilgiler uzun süreli bellekte daha uzun süre saklanır ve yeni edinilecek bilgiler ile bu bellekte tutulan bilgiler arasında çok kuvvetli bir ilişki kurulur (Materna, 2007). Onları sınıfla ilgili deneyimlere daha çabuk uyum sağlar hale getirir. Yeni materyalleri daha kolay anlamasını sağlar (McKnight, 2010; Materna, 2007). Grafik örgütleyicilerin kavramları sınıflandırma, tahmin yürütme ve önemli noktaları özetleme gibi becerilerin gelişmesine de katkıları olduğu tespit edilmiştir (Sorrel, 1990).

Grafik örgütleyicilerin dil becerilerini geliştirme ve özellikle okuduğunu anlama noktasında büyük faydalar gösterdiği bu alanda yapılan çalışmalarca tespit edilmiştir. National Taiwan Normal University’de yapılan bir araştırmaya göre grafik örgütleyiciler metinlerin anlaşılabilirliğini ve özetlenebilirliğini arttırmıştır (Chang, Sung ve Chen, 2002). Bu sonucu destekleyen farklı çalışmalarda mevcuttur (Robinson, 1998; Snyder,2012). Grafik örgütleyiciler kullanımının, okurların metinlerin yapısının farkına varma konusunda da olumlu gelişmeler sağladığını göstermiştir (Snyder, 2012). Yine yapılan başka bir araştırmada elde edilen sonuçlar, grafik örgütleyicilerin çocukların okuduğunu anlama sürecine yardımcı olan faktörlerden biri olduğunu göstermektedir (Jasmine, 2012). Ayrıca çocukların metinleri grafik örgütleyiciler ile okuduktan sonra grafik örgütleyicilerin onlara yardımcı olacağına inançlarının yükseldiği tespit edilmiştir (Louisot, 2009).

Grafik örgütleyiciler gruplarla uygulanabildiği gibi tek başına da uygulanabilen görsellerdir. İki farklı uygulamanın da öğrencilere kazandırdığı beceriler mevcuttur. Grup ile uygulandığında işbirliği, yardımlaşma, liderlik gibi becerileri geliştirirken tek başına uygulandığında sorumluluk alma, derinlemesine düşünme, karar verme gibi becerilerin gelişmesine fayda sağlar (McKnight, 2010; Merkley ve Debra, 2011).

Yapılan pek çok araştırmaya göre öğrencilerin akademik yönden başarısız olmalarının sebebi, öğrenilecek çok fazla konunun olması ve öğrencilerin bu konular arasındaki bağı kuramamasıdır. Grafik örgütleyicilerin bu konuya çare olacağı düşünülmektedir. Çünkü grafik örgütleyiciler, bu konuların zihnimize daha sistematik bir şekilde yerleşmesini sağlayarak, yeni edinilecek bilgilerin daha rahat

anlaşılmasına, özetlenmesine ve analiz edilmesine fayda sağlar (Tompkins ve Collom, 2004). Ayrıca bu yöntem öğrenciyi aktif tuttuğu ve sürece önem verdiği için yapılandırmacı yaklaşım ile paralel bir metod izler. Bu veriler ışığında pek çok uzman grafik örgütleyicilerin öğretimin ayrılmaz bir parçası olduğunu ve bu süreçte kullanılması gerektiğini tavsiye etmiştir (Blachowicz ve Ogle, 2001; Chang, Sung ve Chen, 2002; McKnight, 2010).

2.7.3. Grafik Örgütleyicilerin Kullanım Alanları ve Çeşitleri

Grafik örgütleyiciler metinlerdeki kavramlar arası ilişkileri gösteren, bilgilerin anlaşılabilirliğini kayda değer biçimde arttıran, kavramların hafızada daha iyi yer etmesini sağlayan tanımlama ve sınıflama metodlarından biridir. Ayrıca bilgilerin öğretilmesini ve öğrenilmesini metnin içeriğinden anahtar kavramları ve bu anahtar kavramların birbirleri ile ilişkilerini çok yönlü bir şekilde inceleyerek kolaylaştırır. Öğrencilere bildiklerini organize etmede, tanımlamada, ana fikirlerini çıkarmada ve detayların daha kalıcı olmasını sağlamada faydalar sağlar (Hughes, Maccini ve Gagnon, 2003; Lubin ve Sewak, 2007; Meyen, Vergason ve Whelan, 1996; Jasmine, 2012; Baxendell, 2003; Culbert, Flood, Windler ve Work, 1998; Robinson ve Kiewra, 1995; Tompkins ve Collom, 2004).

Bilgilendirici metinleri anlama, bu metinlerin grafiksel yapısını çözme yoluyla daha kolay hale gelmektedir. Grafik örgütleyicilerin bu noktada metinlerin grafiksel yapısını çözerken faydalı olacağı düşünülmektedir. Çünkü grafik örgütleyiciler öğretme ve öğrenmeyi kolaylaştırmak için belli çerçeveler altında, oklar ve bazı işaretler kullanılarak tasarlanan, metinlerin içeriğini tanımlama, yapılandırma ve kavramsal ilişkileri bulmaya yarayan görsel tasarımlardır (Darch ve Eaves, 1986). Bu tasarımlar ile öğrenciler okudukları metinlerde üzerinde durulması gereken noktaları daha rahat tespit ederler. Hatta pek çok uzmanın görüşüne göre grafik örgütleyiciler metinlerin görsel halleridir (Snyder, 2012; Robinsom, Odom, Hsieh, Vanderveen ve Katayama, 2006; Kim, Vaughn, Wanzek ve Wei, 2004).

Grafik örgütleyiciler öğretmenlere ve öğrencilere metinlerin anlaşılması noktasında kolaylıklar sağlayan alternatif bir yöntemdir. Grafik örgütleyiciler sayesinde yeni bilgiler, eski bilgiler ile ilişkili olarak kazanılır ve bellekte daha uzun süre tutulur (Tompkins ve Collom, 2004). Metinlerdeki anahtar noktalar daha iyi kavranır.

Bu bilgileri yazılı olarak ifade edebilmek istendiğinde de yine grafik örgütleyiciler okuyucuya rahatlık ve esneklik sağlar (Barton-Arwood ve Little, 2013).

Grafik örgütleyiciler kullanım amaçlarına göre beşe ayrılır. Bu amaçlar, kavramları genellemek ve kavramlar arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmak, kelime haznesini arttırmak, doğru not alma yollarını geliştirmek, okuma yaparken okuduğunu anlamayı desteklemek ve son olarak yazma çalışmalarında etkili yazma stratejilerini göstererek etkin bir yazar profili ortaya çıkarmaktır (Sabornie ve deBettencourt, 2009).

Grafik örgütleyiciler üç farklı zamanlama yöntemi ile kullanılabilir. Bunlar, metin okuma öncesinde, okuma sırasında ve okunduktan sonra. Bu aşamaların her birinin farklı amaçları vardır. Metin okunmadan önce ön bilgileri kontrol etme, metnin konusu hakkında tahmin yürütme, öğrenilecek konuya dikkat çekme ve metni tanıtmaya amaçlı kullanılır. Metni okuma esnasında amaçlar metni analiz etme, metindeki kavramları açıklama ve metnin ana fikrini bulmadır. Metin okunduktan sonra ise metin ile ilgili sorular sorma, metinden ne öğrendiklerini anlamaya yönelik çalışmalar yapma ve özet çıkarma amaçlarına uygun olarak kullanılır (Sabornie ve deBettencourt, 2009).

2.7.4. Grafik Örgütleyiciler Kullanılırken Dikkat Edilmesi Gerekenler

Grafik örgütleyiciler kullanılırken göz önüne alınması gereken bazı kıstaslar vardır. Bu kıstasların ilki grafik örgütleyicilerin modelidir. Yani kullanılacak grafik örgütleyicinin doğru seçilmesidir (McKnight, 2010). Grafik örgütleyicinin doğru seçilmesi öğrenmenin gerçekleşmesi için önemli bir noktadır. Gajria ve arkadaşları (2007) grafik örgütleyicilerden yararlanmak için öğretim amacına uygun grafik örgütleyicinin seçilmesinin şart olduğunu söylemiştir. Grafik örgütleyiciler kullanılırken öğrencilerin konuları daha rahat anlamalarını sağlamak için materyalleri anahtar kavramlar ile beraber kullanmak gerekmektedir. Materyallerdeki ilişkilerin açık bir şekilde öğrencilere ifade edilmesi öğrenmenin doğru gerçekleşmesi için çok önemlidir (Merkley ve Debra, 2011). Bir diğer nokta öğrenme deneyimleridir (McKnight, 2010). Grafik örgütleyici kime, nasıl faydalı olur sorusunun cevabı ancak bu deneyimler ile tespit edilebilir. Varsayımlar da önemlidir. Sınıfta ne kadar öğrenci olduğu, hangi yaş düzeyinden olduğu ve bunlara nasıl bir grafik örgütleyicinin başarı sağlayacağı iyi tahmin edilmelidir. Yine dikkat

edilmesi gereken diğerk bir kıstas da öğrencilerin doğal ihtiyaçlarıdır (McKnight, 2010). Öğrenciler öğrenirken nerelerde zorluk çekiyorlar, bu zorlukların giderilmesinde grafik örgütleyiciler nasıl kullanılabilir gibi sorulara doğru cevap vermek öğrencilerin doğal ihtiyaçlarını bilmekten geçer. Grafik örgütleyici hazırlanacak metnin yapısı da son derece önemlidir (McKnight, 2010). Her metin için, o metnin yapısına uygun bir ya da birkaç grafik örgütleyici bulunabilir. Bu yüzden metinleri çok iyi analiz edip, o metinde en çok hangi grafik örgütleyicinin faydalı olacağını bulup, ona göre bir grafik örgütleyici seçilmelidir. Son olarak çeşitlilik de önemli bir kıstastır. Her öğrenci farklı bir grafik örgütleyiciden daha iyi anlam çıkarılabilir. Öğretim esnasında farklı grafik örgütleyiciler kullanılmalı ve herkesin bundan faydalanması sağlanmalıdır (McKnight, 2010). Ayrıca öğrencilere grafik örgütleyicilerin tanıtılması ve hangi içeriklerde, hangi grafik örgütleyicilerin, nasıl kullanılması gerektiğinin öğretilmesi şarttır (Ellis ve Howard, 2007).

Grafik örgütleyiciler kullanılırken öğrencilerin aktif hale getirilmesi gereklidir. Grafik örgütleyicilerin her zaman öğretmen tarafından hazırlanıp öğrencilere sunulması istenilen sonuçların elde edilmesini engeller. Öğrencilerin de grafik örgütleyicileri kullanması için imkânlar verilmelidir. Öğrenciler zaman zaman grafik örgütleyicileri kendileri hazırlamalı, hangi metinde nasıl bir örgütleyici kullanarak metni çözümleyebileceğini kendisi tespit etmelidir. Öğretmen bu işlemin daha zevkli hale gelmesi için farklı uygulamalar da yapmalıdır. Mesela grafik örgütleyicilerin bazı kısımları boş bırakılır ve öğrencilerin bir oyun havasında bu kısımları doldurması istenir. Böylece bu materyaller tek bir metot ile değil, birden fazla yöntemle ve öğrencileri sıkmayacak şekilde kullanılabilir (Cassidy, 1991; Merkley ve Debra, 2011).

2.7.5. Grafik Örgütleyicilerin Kullanımı Üzerine Eleştiriler

Grafik örgütleyicilerin faydalı olduğunu ve öğretim süreçlerinde kullanılması gerektiğini belirten araştırmacılar olmakla birlikte yaptıkları çalışmalar ile grafik örgütleyicilerin eğitimde kullanılmasının faydalı olmayacağı görüşüne sahip pek çok uzmanda vardır. Bean, Singer, Soster ve Frazee'nin (1986) yaptığı çalışmaya göre grafik örgütleyiciler okuduğunu anlama ve kalıcılığını arttırarak, yeri geldiğinde bu bilgileri kullanma noktasında etkili olmamıştır. Yine yapılan başka bir çalışmaya göre de grafik örgütleyiciler okuduğunu anlama becerisini, öğrencilerin gösterdiği

standart olan performansın üzerine çıkaramamıştır (Simmons, Griffin ve Kameenui, 1988). Moore ve Readence'da (1984) yaptığı çalışmanın sonucu olarak grafik örgütleyicilerin, bilgilendirici metinlerin anlaşılabilirliğine etkisinin düşük olduğunu tespit etmiştir. Armbruster, Anderson ve Meyer (1991) yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin 5. sınıflar üzerinde etkili olduğunu fakat 4. sınıflarda aynı etkinin görülemediğini söylemiştir. Bu çalışmaya göre, grafik örgütleyicilerin uygulandığı seviye grupları da çok önemlidir.

2.7.6. Grafik Örgütleyicilerin Sınırlılıkları

Grafik örgütleyiciler, kullanılması çok kolay bir teknik değildir. Öğrencilere bu tekniğin kazandırılması zaman alabilir. Ayrıca bilişsel olarak hazır olmayan öğrenci grupları ile uygulandığında beklenenin aksine kavram kargaşasına sebep olur (Armbruster, Anderson ve Meyer, 1991). Grafik örgütleyicileri kullanmak isteyen öğrencilerin metin türlerine göre hangi düzenleyiciyi kullanması gerektiğini tahmin etmesi gerekmektedir (Gajria ve arkadaşları, 2007). Öğrencilerin bu tahminleri yapabilmesi için, grafik örgütleyiciler konusunda yapılandırılmış iyi bir eğitim alması şarttır. Bu eğitimin alınabilmesi için öncelikle öğretmenin bu bilgilere sahip olması gereklidir. Öğretmenin bu bilgilere sahip olmaması, grafik örgütleyiciden beklenen faydaların gerçekleşmesini engeller (Carnes, Lindbeck ve Griffin, 1987; Clements-Daviz ve Ley, 1991).

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel işlemler açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma, grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlayan yarı deneysel bir çalışmadır. Çalışmada kontrol ve deney gruplu öntest-sontest desen kullanılmıştır. Bu çalışmada evrenden rastlantısal seçme süreci kullanılmazken, deney ve kontrol gruplarının oluşturulmasında rastlantısal atama süreci işletilmiştir. Bu süreçte iki gruba da öntest ve sontest uygulanmıştır. Öntest ve sontestler araştırmacı tarafından, metnin yapısını çözümleme, metni özetleme ve bilgilendirici metinlerin öğrencilere kazandırdıklarını ölçme amaçlı 15 sorudan oluşmaktadır. Deney sonrasında deney grubunda etkisi ölçülmek istenen değişken (grafik örgütleyiciler) kullanılırken kontrol grubunda bu değişken kullanılmaz (Sönmez ve Alacapınar, 2011). Araştırmalarda değişkenliği araştırılan değişken bağımlı değişken sonucu etkileyen değişken ise bağımsız değişken olarak adlandırılır (Büyüköztürk, 2010).

Çalışma yarı deneysel bir çalışma olduğu için deneysel çalışmaların temel özelliklerini bilmek çalışmanın daha rahat anlaşılması için gereklidir. Bu temel özellikler grupların karşılaştırılması, bağımsız değişkenin aktif edilmesi, seçkisizlik ve dışsal değişkenin kontrol edilmesidir (Creswell, 2012).

Deneysel çalışmalar deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grup üzerinde yapılmaktadır. Bu süreçte deney grubunda bağımlı değişken üzerinde etkisi test edilecek olan unsur (çalışmamız için grafik örgütleyiciler) etkin bir biçimde

kullanılmıştır. Bu açıdan grupların karşılaştırılması bağımlı değişken üzerinde etkisi gözlemlenecek olan bağımsız değişkenin ne ölçüde etkili olduğunu göstermesi açısından önemlidir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011).

Diğer gereklilik bağımsız değişkeni aktif etmektir. Araştırmacı bağımsız değişkeni hangi gruba, hangi şartlarda ve nasıl vereceğinin kararını doğru bir şekilde vermelidir. Yapılan çalışmada bağımsız değişken olan grafik örgütleyiciler aktif olarak kullanılmış ve bilgilendirici metinlerin yapısını çözümleme ve özetleme noktasındaki etkililiği araştırılmıştır.

Diğer gereklilik olan deneklerin gruplara seçkisiz olarak atanması birçok deneysel çalışma için temel bir özelliktir. Seçkisiz atama, deney süreci içerisinde bireylerin gruplara seçkisiz olarak atanmasıdır (Sönmez ve Alacapınar, 2011; Creswell, 2012). Böylece araştırmada sonucu etkileyebilecek kişisel özellikler kontrol altına alınmıştır. Bu süreç “eşitleme” olarak da ifade edilmektedir.

Son olarak araştırmalarda dışsal değişkenlerin kontrol edilmesi büyük önem taşır. Bu konu iç ve dış geçerliliği artırma bakımından çok önemlidir. Çalışmamızda dışsal değişkenleri kontrol altına almak için deney ve kontrol grubunda dersler araştırmacı tarafından işlenmiş ve her iki gruba da aynı imkânlar sunulmuştur (fiziki, öğretim yaklaşımları vb).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Merkez Konyaaltı ilçesinde bir İlköğretim Okulunda 4.sınıfta öğrenim gören iki sınıfın öğrencilerinden oluşmuştur. Çalışmaya 4D (kontrol grubu) ve 4F (deney grubu) olmak üzere 70 öğrenci katılmıştır. Bu sınıflar, gerekli yasal ve etik izinler alındıktan sonra yapılan öntest ile tespit edilmiştir. Yapılan önteste 4 sınıf katılmıştır. Bu testin sonuçlarına göre üç sınıfta veriler normal dağılım göstermiştir. Bu aşamadan sonra ilk önce tanımlayıcı istatistiklere bakılmış ve iki sınıfın (4D VE 4F) aritmetik ortalamaları birbirine çok yakın çıkmıştır (Tablo 3.1.).

Tablo 3.1.

Öntest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Grup	N	X	SS	Sd	p
1(4A)	35	31,21	9,33		
2(4D)	35	34,00	9,86		
3(4E)	35	35,74	8,98	127	.27
4(4F)	35	33,00	10,20		

*p<.05

Seçilen dört sınıfın bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek faktörlü ANOVA uygulanmıştır. Buna göre dört sınıf düzeyinin bilgilendirici bir metnin yapısını çözümleme ve metni özetleme becerileri arasında anlamlı bir fark yoktur ($F_{(sd)}=,27$; $p>.05$).

Yapılan bu istatistiksel analizler sonucunda öntestin uygulandığı 4 grup arasında bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme becerileri arasında anlamlı bir fark bulunmadığı için, tanımlayıcı istatistik sonuçlarından aritmetik ortalama sonuçlarına bakarak uygulamanın yapılacağı iki sınıf belirlenmiştir. Öntest araştırmasından sonra birbirine en yakın iki sınıfın seçilmesi, etkisi gözlemlenmek isteyen değişkenin ne kadar yararlı olduğu ya da olmadığı konusunda daha iyi fikir verecektir.

Uygulamanın yapılacağı iki sınıf belli olduktan sonra gruplar rastlantısal olarak deney ve kontrol grubu olarak atanmıştır. Bu atama sonucunda çalışma, deney grubunda 16 erkek, 19 kız olmak üzere 35, kontrol grubunda 21 erkek, 14 kız olmak üzere 35 ve toplamda 70 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışma öncesinde öğrencilere dağıtılan kişisel bilgi formları incelendiğinde iki grubun da genel not ortalamaları ve Türkçe not ortalamaları birbirine yakın olduğu görülmüştür. Bu verilerde ölçülmek istenen değişkenin etkisinin ne olduğu konusunda ortaya çıkacak sonucun güvenilirliğini artırmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak, bilgilendirici metinler ve bu metinler ile ilgili açık uçlu sorulardan oluşan başarı sınavları kullanılmıştır. Açık uçlu sorulardan oluşan sınavlar ve bilgilendirici metinler araştırmacı tarafından yazılmıştır. Daha

sonra bu metinler alanında uzman iki akademisyen tarafından kontrol edilmiştir. Bu kontrol sonrasında hatalı bulunan kısımlar düzeltilerek bir daha uzman görüşüne sunulmuş ve çalışmada kullanılabilecek hale getirilmiştir. Toplamda öntest ve sontest için 2 metin ve 8 hafta sürecek uygulamalar için 8 metin olmak üzere 10 metin yazılmıştır (Metinler için bkz: Ekler).

Daha sonra araştırmacı tarafından, bu metinleri çözümleme ve özetleme becerilerini ölçen başarı sınavları hazırlanmıştır. Sınavlardaki soruların tamamı açık uçludur. Sorular üç ana başlık altında tasarlanmıştır. Bu başlıklar metni anlama ile ilgili genel yapılarıdır. Bu yapılar yüzeysel yapı, derin yapı ve metinler arası yapılarıdır (Günay, 2007). Araştırmada sorulan sorularda bu yapıların irdelenmesi esas alınmıştır. Yüzeysel yapı ile ilgili sorularda metin ile ilgili ve okuyan her türlü okuyucu tarafından anlaşılabilir bilgilerin öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığı yoklanmıştır. Derin yapıda ise öğrencilerin metnin bütününe anlamlı bir şekilde anlayıp anlamadıkları kontrol edilmek istenmiştir (metnin özetlenmesi ile ilgili sorular bu grupta yer almaktadır). Metinlerarası sorularda ise öğrencilerin metinlerden öğrendikleri bilgileri eski bilgileri ile bütünleştirip, bu bilgiler ile ilgili yorum yapma durumları sorgulanmıştır. Bunlar aynı zamanda metinlerin çözümlenmesi aşamasında göz önünde bulundurulacak unsurlardır (Günay, 2007). Sorular her metin için 15 adet olmak üzere araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Her üç ana başlık altındaki sorular yazılırken ayrıca bilgilendirici metinlerin özelliklerine uygun hazırlanmış derecelendirme rubrikleri taranmıştır. Dorn ve Soffos (2010) öğrencilerin bilgilendirici metinlerin ana fikrini ve ana fikri destekleyen yan fikirleri bulmaları, metnin içeriğine özgü kelimeleri anlayabilmeleri, metnin yapısını çözümleyebilmeleri ve önceki bilgiler ile yeni öğrendiği bilgileri kıyaslayabilmelerini bilgilendirici bir metni anlamada önemli aşamalar olarak belirtmiştir.

Metin ile ilgili sorulardan ilk beşi yüzeysel yapı ile ilgilidir. Metnin içinde verilen bilgiler dikkate alınarak hazırlanmıştır. Beşinci soru metin içinde geçen içeriğe özgü kullanılmış bir kelimenin anlamını tahmin etme ile ilgilidir. Sonraki beş soru metnin konusu, ana fikri, her bir paragrafta anlatılanlar ve bunlar arasındaki ilişkiyi soran sorulardır. Bu kısımda ayrıca öğrencilerden metni kısaca özetlemeleri istenmiştir. Son beş sorudan ilk üçü öğrencilerin metinde olmayan ama metinde verilen bilgileri kullanarak cevaplayabileceği sorular olup son iki soru bilgilendirici metinlerin

öğrencilerin daha önce duymadığı ve geçmişteki bilgilerinden farklı olarak edindiği yeni bilgilerin varlığını sorgulama amaçlıdır. Bu sorular ile metinlerinin zorluk derecelerinin sonuçları etkileme durumları incelenmiştir. Öğrencilerin sorulara verdiği cevaplar değerlendirilirken 5'li derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Buna göre:

0: yanıt yok

1: İçerik ile ilgili açıklama yapılmaya çalışılmıştır, fakat metni anlama zayıftır. İçerik ilgisiz, yanlış ve yersizdir.

2: İçerik ile ilgili bilgileri kısaca not ederek metni temel düzeyde ve tam olarak anlamadığını göstermiştir. Açıklamalarda küçük hatalarda bulunmaktadır.

3: İçerik ile ilgili bilgileri kullanarak yeterli açıklamalar yazarak metni anladığını göstermiştir.

4: İçerikteki ilgili tüm bilgileri kullanarak doğru ve yeterli açıklamalar yazarak metni iyi/derin anladığını göstermiştir.

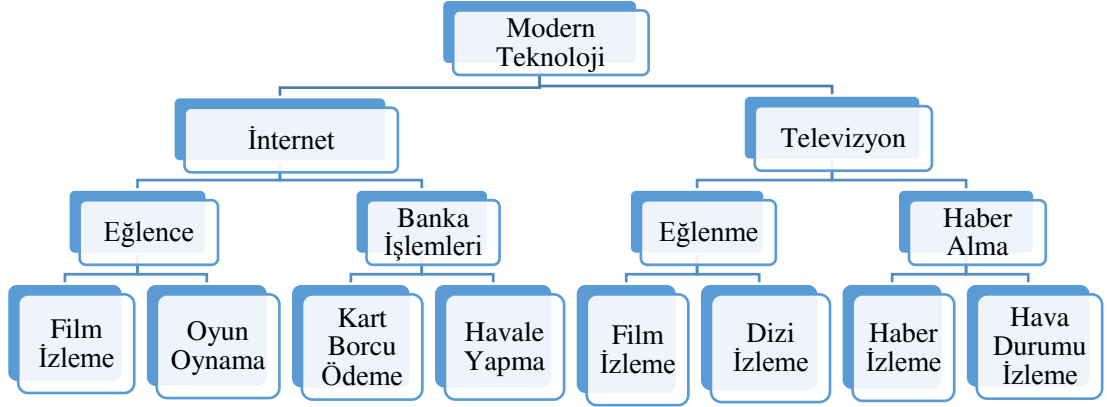
Son iki soru 0 (yanıt yok), 1 (yeni bilgi yok), 2 (yeni bilgi var) şeklinde derecelendirilmiştir, çünkü bu sorular metnin öğrenciler için yeni bilgiler içerip içermediği ve hangi bilgilerin daha önceki öğrendiklerinde farklı olduğunu sorgulayan sorulardır.

3.4. Uygulamada Kullanılan Grafik Örgütleyiciler

Çalışmanın uygulama kısmında dört grafik örgütleyici kullanılmıştır. Bu grafik örgütleyiciler, öğrencilerin metinlerin yapısını çözümüleme ve metni özetleme becerilerini geliştireceği düşünülerek seçilmiştir.

3.4.1. Düşünce Gücü

Bu grafik örgütleyici öğrenenlere fikirleri ve bilgileri hiyerarşik bir şekilde organize etmeye yarar. Bir konunun ana hatlarını çıkarmanın farklı bir yöntemidir. Farklı düzeydeki öğrencileri bilgilendirmek için kullanılabilir (McKnight, 2010). Öğrenen, konunun ana başlıklarını hiyerarşik bir düzenle belirler ve onlarında açıklamalarını yaparak bir düzen içinde konuyu açar. Böylece hem toplu bir şekilde konuya hâkim olur, hem de konu hakkında başlık ve alt başlıklar üzerine düşünür.



Şekil 3.1. Düşünce Gücü

3.4.2. Beş Parmak Modeli

Bu örgütleyici 5 parmak ile bir kavram etrafında düşünce üretir. 5 parmak kim, ne, ne zaman, nerede ve niçin sorularını temsil eder (McKnight, 2010). Öğrenen ana başlığı elinin ayasına yazıp bu soruların cevaplarına parmakların üzerine yazar. Böylece konu ile ilgili temel durumları öğrenmiş olur. Bu yöntem hikaye okumada da kullanılabilir. Bu kullanımda her bir parmak başlık ve yazar, gelişmeler, problemler, problemlerin çözümü ve üslup olarak anlandırılır. Bu şekilde yapıldığında hikayede kalıcılık da sağlanmış olur.

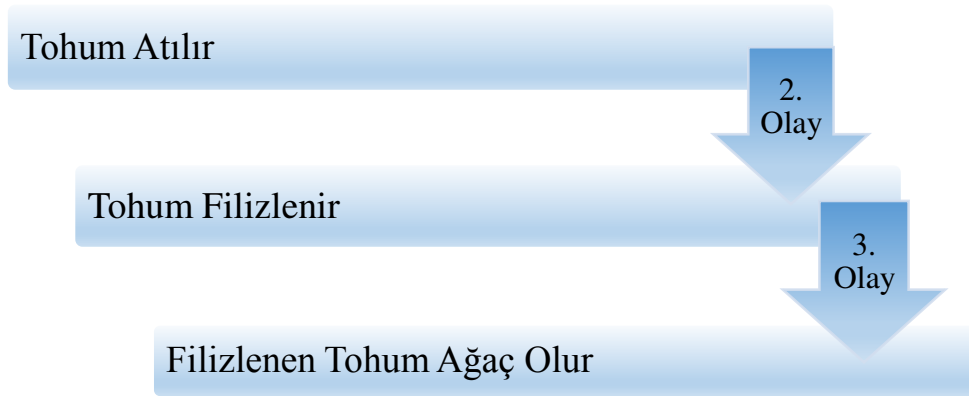


Şekil 3.2.Beş Parmak Modeli

3.4.3. Olay Zinciri

Olayların birbiri arasındaki bağlantılarını kurmaya yarayan bir grafik örgütleyicidir (McKnight, 2010). En basit olarak birbirini etkileyen olaylar zinciri denilebilir. Öğrenci birbirini takip eden olayları tahmin etmeye çalışırken sonuç çıkarma becerisi de kazanmış olur. En son bir final olayının yazılması ile son bulur.

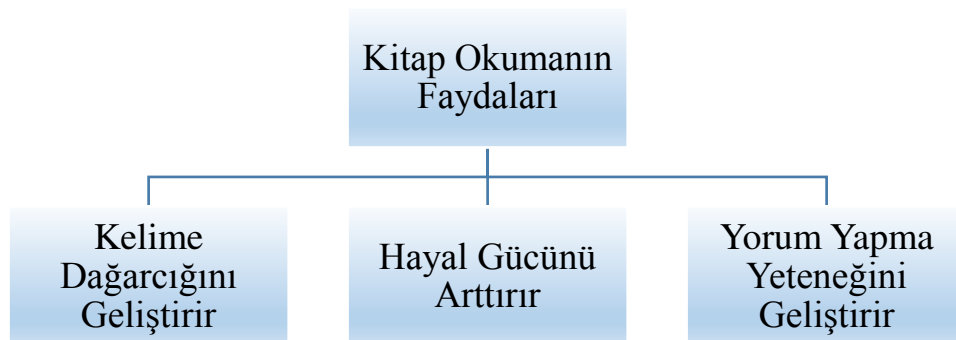
Başlangıç Olayı



Şekil 3.3. Olay Zinciri

3.4.4. Hiyerarşik Kavram Haritaları

Metinlerdeki kavramların birbirleri ile ilişkilerini incelemeye yarayan grafik örgütleyicilerdir (McKnight, 2010). Okunulan metne göre şekillendirilebilir. Metinlerdeki ilişkileri anlama ve metni çözümleme noktasında faydalar sağlar (McKnight, 2010).



Şekil 3.4. Kavram Haritası

3.5. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanma süreci aşağıdaki gibidir.

Araştırmamızda ilk hafta seçilen İlköğretim Okulu 4A, 4D, 4E ve 4F sınıflarına öntest uygulanmıştır. Öntest sonuçları gerekli istatistiksel işlemlerden geçirilerek çalışmanın yapılacağı iki grup (iki sınıf) tespit edilmiştir. Sınıflar tespit edildikten sonra deney grubunda etkisi gözlemlenmek istenen grafik örgütleyiciler ile ilgili olarak 3 saatlik bir eğitim verilmiştir. Bu eğitimde öğrencilere grafik örgütleyicilerin ne olduğu, eğitimde nasıl kullanılması gerektiği, metinleri çözümlerken hangi grafik örgütleyicilerin kullanılmasının daha doğru olacağı pratik uygulamalar ile beraber gösterilmiştir. Çalışmanın sonunda öğrencilerden istedikleri bir grafik örgütleyiciyi çizmeleri istenmiş ve eğitimin amacına uygun olarak grafik örgütleyicilerin anlaşılma durumu gözlemlenmiştir. Bu çizimlere göre öğrenciler grafik örgütleyicilerin kullanımını tam olarak olmasa da büyük oranda anlamışlar ve doğru grafik örgütleyicileri çizme başarıları göstermişlerdir. Bu aşamadan sonra 8 hafta süren uygulama çalışması yapılmıştır. Bu çalışma boyunca yine her hafta veri toplama işlemi devam etmiştir. Önceden uygulama için hazırlanmış metinlerin kullanılacağı ders planları oluşturulmuştur. Her hafta bu ders planlarına uygun olarak hem deney hem de kontrol grubunda metinler çağdaş öğretim yaklaşımları esas alınarak işlenmiştir. Metinler işlenirken deney grubunda etkisi gözlemlenmek istenen grafik örgütleyiciler aktif olarak kullanılmıştır. Kontrol grubunda ise çağdaş öğretim yöntemleri kullanılmış, fakat grafik örgütleyiciler ders işleme sürecine katılmamıştır. Hem deney hem de kontrol grubunda metinler işlendikten sonra, metinlerin yapısını çözümleme ve özetleme başarılarını ölçen açık uçlu sorulardan oluşan testler öğrencilere uygulanmıştır. Böylece araştırmacı tarafından yazılan metinlerin işlenmesi ve bu metinlerle ilgili sınavların öğrencilere çözdürülmesi ile veriler haftalık olarak toplanmıştır. Bu veri toplama süreci 8 hafta boyunca devam etmiştir. Bu süreçte her hafta her bir metin için hem deney hem de kontrol grubundan veriler toplanmıştır. Son olarak sontest uygulanmış ve verilerin toplanma işlemi sona ermiştir. Bu işlemler sonunda öntest, sontest ve 8 haftalık uygulama verileri toplanmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Veriler toplandıktan sonra derecelendirme rubriğine göre puanlama yapılmıştır. Rubrik puanlamasının tutarlı ve güvenilir olduğunu göstermek için uzman araştırmacı ile araştırmacı arasındaki puanların uyumluluk derecesine bakılmıştır. Bu karşılaştırma 5 öğrencinin verdiği cevaplar ile yapılmıştır. Karşılaştırmada öğrencilerin verdiği cevaplara iki araştırmacının verdiği puanların uyumunu tespit etmek için istatistik paket programı kullanılmıştır. Kullanılan test ise Spearman testidir. Bu test sonuçlarına göre iki araştırmacının verdiği cevaplar arasında yüksek düzeyde ilişki tespit edilmiştir ($r_s=,87$; $p<.01$).

İlk test yapıldıktan sonra verilen cevaplar üzerinde tartışmalar yapılmış ve farklı 5 öğrencinin cevapları bir kez daha puanlandırılmıştır. Bu puanlandırma sonucunda ise iki araştırmacının soruların cevaplarına yönelik olarak yaptıkları puanlamalar önceki testten daha yüksek oranda ilişkili bulunmuştur ($r_s=,92$; $p<.01$).

Bu işlem ile araştırmacının verilen cevapları puanlamasındaki tutarlılık ve güvenilirlik en yüksek seviyede olduğu saptanmıştır.

Devamında tüm veriler araştırmacı tarafından derecelendirme rubriklerine göre puanlandırılmıştır. Bu puanlamalar yapıldıktan sonra istatistik paket programı ile analizler yapılmıştır. Eldeki verilere göre deney ve kontrol gruplarının öntestleri ve sontestleri arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığını tespit için veriler normal dağıldığında çift örneklem bağımsız t-testi, veriler normal dağılmadığında ise Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Ayrıca hem deney grubu hem de kontrol grubunun kendi içinde öntestleri ve sontestleri arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını tespit etmek için de yukarıda bahsedilen yöntem uygulanmıştır. Araştırmada her hafta toplanan veriler de incelenmiş ve haftalık olarak deney ve kontrol grubunun verdiği cevaplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı tespit edilmiştir. Böylece deney ve kontrol gruplarının kendi içlerinde öntest ve sontestleri arasındaki fark tespit edilmeye çalışılmıştır. Haftalık toplanan verilerde çalışmanın seyrini gösterme ve grupların haftalık gelişimlerini görme açısından önemlidir.

Öğrencilerin bilgilendirici metinlerin onlara yeni bilgiler kazandırıp kazandırmadığının sorgulanması için tanımlayıcı istatistiklerden yüzdelik alma işlemi kullanılmıştır. Verilen cevaplar derecelendirme rubriğine göre puanlanmış ve

bu puanlamalara göre yüzdelikleri alınmıştır. Bu yüzdelikler  ntest- sontest sonuçları ve haftalık sonuçlar olarak analiz edilmiştir.

Sonra metinlerin zorluk derecelerinin (yeni/farklı bilgi sağlama düzeyleri) sonuçlar üzerindeki etkisi yorumlanmıştır.

IV. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın örnekleme giren 70 ilköğretim 4. sınıf öğrencisinin, grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları üstündeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Çalışmalar sonucunda toplanan veriler, uygun istatistikî teknikler kullanılıp düzenlenmiş ve istatistik paket programı ile analiz edilmiştir.

4.1. Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme Düzeyleri

Grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinlerin çözümlenmesi üstündeki etkililiğini saptayabilmek için deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest ve sontest sonuçları dikkate alınmıştır. Yapılan istatistiksel çözümlemeler ile uygulamadan önce ve sonra deney-kontrol gruplarının bilgilendirici metinleri çözümleme başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Öntest sonuçlarına göre, dördüncü sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme düzeylerini bulabilmek amacıyla öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak için Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre [(,200 ve ,169) $p > .05$] veriler normal dağılmıştır. İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme başarıları arasında ki ilişkiyi bulmak için veriler normal dağıldığından bağımsız t-testi uygulanmıştır. Testin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4.1’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.1.

Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Çözümleme Öntest Sonuçları

Grup	N	X	SS	Sd	t	p
Kontrol	35	34,00	8,86	64	0.43	.67
Deney	35	33,00	10,19			

* $p < .05$

İki grup arasında bilgilendirici bir metnin yapısını çözümleme başarıları arasındaki ilişki için bağımsız t-testi uygulanan sonuçlarına göre, deney ve kontrol grupları arasında bilgilendirici metinleri çözümleme başarısı bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F_{(sd)}=,672$; $p>.05$). Yöntem bölümünde ayrıntılı bir biçimde açıklandığı gibi uygulama çalışması başlamadan önce deney ve kontrol grupları belirlenirken grupların bilgilendirici metinleri çözümleme başarı ortalamaları dikkate alınmış ve test sonuçlarına göre denk olan gruplar seçilmiştir.

Sontest sonuçları için de verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak için Kolmogorov-smirnov Normallik Testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre [(,063 ve ,200) $p>.05$] veriler normal dağılmıştır. Veriler normal dağıldığından ilköğretim 4.sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme başarıları arasındaki ilişkiyi bulmak için bağımsız t-testi uygulanmıştır. Testin tanımlayıcı istatistikleri Tablo4.2’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.2.

Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Çözümleme Sontest Sonuçları

Grup	N	X	SS	Sd	t	p
Kontrol	35	37,88	12,35	66	-5.24	.00*
Deney	35	56,58	16,77			

* $p<.05$

Bu testin sonuçlarına göre, grafik örgütleyiciler ile yapılan eğitim sonrasında deney ve kontrol grupları arasında, bilgilendirici metinleri çözümleme başarısı bakımından anlamlı bir fark vardır ($F_{(sd)}=,000$; $p<.05$). Bu anlamlı fark deney grubu lehinedir.

4.2. Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Bir Metni Özetleme Düzeyleri

Grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinlerin çözümlenmesi üstündeki etkililiğini saptayabilmek için, deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest-sontest sonuçları dikkate alınmıştır. Yapılacak istatistiksel çözümler ile uygulamadan önce ve sonra deney-kontrol gruplarının bilgilendirici bir metni özetleme başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Öntest sonuçları için verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak için Kolmogorov-SmirnovNormallik Testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre [(,000 ve ,013) $p<.05$] veriler normal dağılmamıştır. İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metni özetleme başarıları arasındaki ilişkiyi bulmak için veriler normal dağılmadığından Mann Whitney U-testi uygulanmıştır. Testin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4.3’ de gösterilmiştir.

Tablo4.3.

Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Özetleme Öntest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	p
Kontrol	35	33,32	1099,50	.94
Deney	35	33,68	1111,50	

* $p<.05$

Mann Whitney U-testi sonuçlarına göre, deney ve kontrol grupları arasında bilgilendirici bir metni özetleme başarıları bakımından anlamlı bir fark yoktur ($F_{(sd)}=.936$; $p>.05$). Buradan hareketle deney grubuna grafik örgütleyiciler ile eğitim verilmeden önce deney ve kontrol gruplarının bilgilendirici bir metni özetleme başarılarının birbirine denk olduğu görülmüştür.

Sontest sonuçları için de verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak amacı ile Kolmogorov-SmirnovNormallik Testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre [(,000 ve ,030) $p<.05$] veriler normal dağılmamıştır. İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metni özetleme başarıları arasındaki ilişkiyi bulmak için veriler normal dağılmadığından Mann Whitney U-testi uygulanmıştır. Testin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4.4’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.4.

Deney ve Kontrol Gruplarına Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Özetleme Sontest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	p
Kontrol	35	24,37	828,50	.00*
Deney	35	44,63	1517,50	

* $p<.05$

Bu testin sonuçlarına göre, deney ve kontrol grupları arasında, bilgilendirici bir metni özetleme başarısı bakımından anlamlı bir fark vardır ($F_{(sd)}=,000$; $p<.05$). Bu fark, grafik örgütleyiciler ile yapılan çalışmadan sonra, deney grubunun bilgilendirici metinleri özetleme noktasında daha başarılı olduğunu ortaya koymuştur.

4.3. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri (kendi içlerinde)

Grafik örgütleyiciler kullanmanın bilgilendirici metinlerin çözülmesi ve özetlenmesi üzerindeki etkililiğini saptayabilmek için, deney ve kontrol gruplarına uygulanan öntest-sontest sonuçları dikkate alınarak her grup kendi içinde ayrıca değerlendirilmiştir. Yapılacak istatistiksel çözümler ile uygulamadan önce ve sonra grafik örgütleyiciler kullanan ve kullanmayan gruplarının her biri için bilgilendirici bir metnin yapısını çözümleme ve metni özetleme başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Gruplar kendi içinde öntest ve sontest sonuçlarına göre karşılaştırılmıştır.

4.3.1. Kontrol Grubu

Öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak için Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre [(,200 ve ,021) $p<.05$] veriler normal dağılmamıştır. Kontrol grubundaki ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin öntest ve sontest sonuçlarına göre bilgilendirici metinleri çözümleme ve metni özetleme başarıları arasındaki ilişkiyi bulmak için veriler normal dağılmadığından Mann Whitney U-testi uygulanmıştır. Testin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4.5' te gösterilmiştir.

Tablo 4.5.

Kontrol Grubuna Uygulanan Bilgilendirici Metinlerin Yapısını Çözümleme ve Metni Özetleme Öntest-Sontest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	p
Öntest	35	29,90	927,50	.49
Sontest	35	33,10	1026,00	

* $p<.05$

Mann Whitney U-testi sonuçlarına göre, kontrol grubunun öntest ve sontest bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları bakımından anlamlı bir fark yoktur ($F_{(sd)}=,485$; $p>.05$). Yani kontrol grubundaki öğrencilerin bilgilendirici bir metnin yapısını çözümleme ve metni özetleme başarı düzeyleri arasında uygulamadan önce ve sonra bir değişiklik gözlenmemiştir.

4.3.2. Deney Grubu

Öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığını bulmak için Kolmogorov-Smirnov Normallik testi uygulanmıştır. Bu test sonuçlarına göre [$(,085$ ve $,200)$ $p>.05$] veriler normal dağılmıştır. Deney grubundaki ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin öntest ve sontest sonuçlarına göre bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları arasındaki ilişkiyi bulmak için veriler normal dağıldığından çift örneklem bağımsız t-testi uygulanmıştır. Testin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4.6' da gösterilmiştir.

Tablo 4.6.

Deney Grubuna Uygulanan Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Öntest-Sontest Sonuçlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

Cinsiyet	N	X	SS	Sd	t	p
Öntest	35	33,00	10,20	65	-6.93	.00*
Sontest	35	56,59	16,77			

* $p<.05$

Öntest ve sontest bağımsız t-testi sonuçlarına göre, deney grubunun bilgilendirici bir metnin yapısını çözümleme ve metni özetleme başarıları bakımından sontest lehine anlamlı bir fark vardır ($F_{(sd)}=,000$; $p<.05$).

4.4. Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Bilgilendirici Metinleri

Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri (haftalık gelişim)

Grafik örgütleyiciler kullanmanın bilgilendirici metinlerin çözümlenmesi ve özetlenmesi üstündeki etkililiğini saptayabilmek için öğrencilerin her hafta gösterdikleri başarı da izlenmiştir. Öğrencilerin haftalık olarak verdikleri cevapların

sonuçları dikkate alınmıştır. Yapılacak istatistiksel çözümlemeler ile haftalık olarak deney ve kontrol gruplarının ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici bir metnin yapısını çözümleme ve metni özetleme başarıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır.

Öncelikle 8 hafta boyunca toplanan verilerin normal dağılım gösterip göstermedikleri tespit edilmiştir. 8 haftalık uygulamanın 1.,2.,3.,4.,6. ve 8. haftalarında verilerin normal dağıldığı görülmüştür. Bu haftalardaki istatistiksel işlemler için veriler normal dağıldığından bağımsız t-testi uygulanmıştır. Bahsedilen haftaların bağımsız t-testi sonuçları Tablo 4.7’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.7.

Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri (Verilerin Normal Dağılım Gösterdiği Haftalar)

Haftalar	Grup	N	X	SS	Sd	t	p
1.hafta	Kontrol	35	18,00	3,99	60	-,03	.98
	Deney	35	18,04	4,55			
2.hafta	Kontrol	35	17,15	4,82	65	-3,94	.00*
	Deney	35	23,61	8,23			
3.hafta	Kontrol	35	21,44	6,50	62	-3,53	.00*
	Deney	35	28,00	8,26			
4.hafta	Kontrol	35	20,00	7,23	64	-1,78	.08
	Deney	35	23,16	7,15			
6.hafta	Kontrol	35	20,43	5,47	61	-3,71	.00*
	Deney	35	27,52	9,08			
8.hafta	Kontrol	35	21,94	6,23	63	-5,24	.00*
	Deney	35	31,33	8,20			

*p<.05

Verilerin normal dağılım gösterdiği 1. ,2.,3.,4.,6. ve 8. haftaların verileri üzerinde yapılan bağımsız t-testi sonuçlarına göre 2.,3.,6. ve 8. haftalarda deney ve kontrol grubunun verdiği cevaplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.1. ve 4. haftalarda ise kayda değer bir farklılık saptanmamıştır. Bu sonuçlar için metinlerin

yeni ya da farklı bilgiler içerip içermediği ile ilgili verilen cevaplara bakılarak yanıt aranmış ve bir sonraki bölümde verilmiştir..

Verilerin normal dağılmadığı 5. ve 7. haftalarda ise Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Bu test sonuçları Tablo 4.8’ de gösterilmiştir.

Tablo 4.8.

Deney ve Kontrol Grubundaki Öğrencilerin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarı Düzeyleri (Verilerin Normal Dağılım Göstermediği Haftalar)

Haftalar	Grup	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	p
5.hafta	Kontrol	35	28,66	974,50	.04*
	Deney	35	38,64	1236,50	
7.hafta	Kontrol	35	26,11	914,00	.00*
	Deney	35	41,03	1231,00	

*p<.05

Verilerin normal dağılım göstermediği 5. ve 7. haftaların verileri üzerinde yapılan Mann Whitney U testi sonuçlarına göre iki haftada da anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu farkın deney grubu lehine olduğu görülmüştür.

4.5. Bilgilendirici Metinlerin, İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Yeni Bilgiler Elde Etmesini Sağlama Düzeyleri

Bilgilendirici metinlerin çözümlenmesinde öğrencilerin metinlerarası kurdukları anlam önemlidir ve bu öğrencilere metin sonunda sorulan 5 soru ile ölçülmüştür. Gerekçeleri yöntem kısmında ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. 5 sorudan ikisi metinlerin zorluk ve metin içerisindeki bilgilerin bildikleri bilgiler ile çelişip çelişmediği konusundaki düşüncelerini ortaya çıkarmaya yöneliktir. Her hafta yapılan uygulamalarda bu iki değişkenin deney ve kontrol gruplarının başarısını açıklayıp açıklamadığı sorgulanmıştır. Bu problem çözümlenirken testlerde kullanılan iki sorunun her biri için yüzdelikler ayrı ayrı alınmıştır, tablolar ve grafikler halinde gösterilmiştir (Tablo 4.9., Tablo 4.10., Şekil 4.1., Şekil 4. 2.)

Haftalık olarak uygulamada işlenen metinlerin, öğrencilere yeni bilgiler kazandırma durumlarını ölçen sorulara verdiği cevapların yüzdelik karşılıkları Tablo 4.9’ da gösterilmiştir.

Tablo 4.9.

Bilgilendirici Metinlerin Öğrencilere Hiç Bilmedikleri Konuları Duyurma Yüzdelikleri

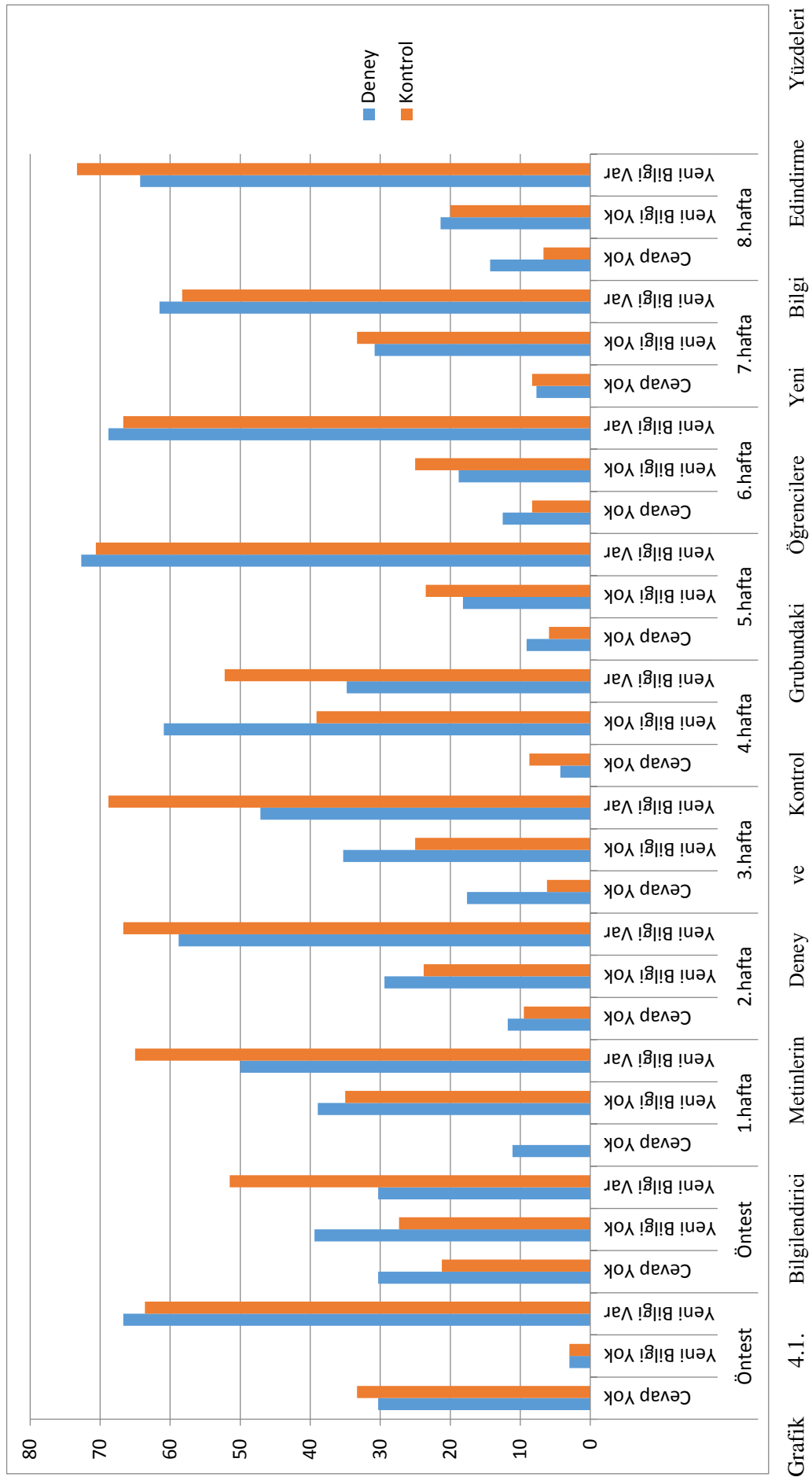
	Metin Adı	Verilen Cevaplar	Deney	Kontrol
Öntest-sontest	İtalya’da Üretilen Eski Kemanların Sırrı	Cevap Yok	30,3	33,3
		Yeni Bilgi Yok	3,00	3,00
		Yeni Bilgi Var	66,7	63,6
	Tatilimiz Zehir Olmasın	Cevap Yok	30,3	21,2
		Yeni Bilgi Yok	39,4	27,3
		Yeni Bilgi Var	30,3	51,5
1.hafta	Müzeler	Cevap Yok	11,1	0
		Yeni Bilgi Yok	38,9	35,0
		Yeni Bilgi Var	50,0	65,0
2.hafta	Peri Bacaları	Cevap Yok	11,8	9,5
		Yeni Bilgi Yok	29,4	23,8
		Yeni Bilgi Var	58,8	66,7
3.hafta	Atatürk ve İnsan Hakları	Cevap Yok	17,6	6,2
		Yeni Bilgi Yok	35,3	25
		Yeni Bilgi Var	47,1	68,8
4.hafta	Deniz Kirliliği	Cevap Yok	4,3	8,7
		Yeni Bilgi Yok	60,9	39,1
		Yeni Bilgi Var	34,8	52,2
5.hafta	Kelebeklerin Yaşam Döngüsü	Cevap Yok	9,1	5,9
		Yeni Bilgi Yok	18,2	23,5
		Yeni Bilgi Var	72,7	70,6
6.hafta	Doğal Afetler ve Sonuçları	Cevap Yok	12,5	8,3
		Yeni Bilgi Yok	18,8	25
		Yeni Bilgi Var	68,8	66,7

	Metin Adı	Verilen Cevaplar	Deney	Kontrol
7.hafta	Modern Teknoloji	Cevap Yok	7,7	8,3
		Yeni Bilgi Yok	30,8	33,3
		Yeni Bilgi Var	61,5	58,3
8.hafta	Çayın Yolculuğu	Cevap Yok	14,3	6,7
		Yeni Bilgi Yok	21,4	20
		Yeni Bilgi Var	64,3	73,3

Tablo 4.9.'un daha anlaşılır olması açısından öntest ve sontest için kullanılan metinler ve denel işlemler boyunca kullanılan metinler ilgili bilgiler grafik biçiminde gösterilmiştir (Bakınız Grafik 4.1.). Bilgilendirici metinlerin öntest sonuçlarına göre öğrencilere yeni bilgi kazandırma durumları incelendiğinde öğrencilerin ortalama %30'unun bu soruya cevap vermediği görülmüştür. *İtalya'da Üretilen Eski Kemanların Sırrı* isimli metnin hem deney hem de kontrol grubundaki öğrencilere büyük ölçüde yeni bilgiler kazandırdığı tespit edilmiştir. *Tatilimiz Zehir Olmasın* isimli metinde ise deney grubundaki öğrenciler ağırlıklı olarak yeni bilgi edinmediklerini belirtirken, kontrol grubundaki öğrenciler bunun tersi yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre öntest ve sontest için kullanılan metinlerin biri öğrenciler için diğerlerine göre daha zor bir metindir. Her iki grupta bu konuda yakın düşüncelere sahiptir.

Haftalık olarak bilgilendirici metinlerin öğrencilere yeni bilgi kazandırma durumları incelendiğinde 4. haftadaki (*Deniz Kirliliği*) metin dışındaki tüm haftalarda öğrencilerin yeni bilgi edinme oranlarının yüksek olduğu görülmüştür. Özellikle 2.,3.,5.,6.,7. ve 8.haftalarda yeni bilgi edinme oranlarının, edinmeme oranlarına göre yüzdesinin çok daha fazla olduğu görülmektedir. 4. haftada deney grubunda diğer tüm haftalardan farklı olarak öğrencilerin yeni bilgi edinmeme yüzdeleri edinme yüzdelerinden fazla çıkmıştır. Bu metin deney grubu için daha kolay bir metin

olmasına rağmen grafik örgütleyici kullanılması öğrencilerin başarısını artırmamıştır. Bu sonuç, gruplar arasında anlamlı bir fark olmamasını açıklamamaktadır.



Haftalık olarak uygulamada işlenen metinlerin, öğrencilere bildiklerinden farklı bilgiler kazandırma durumlarını ölçen sorulara verdiği cevapların yüzdelik karşılıkları Tablo 4.10’ da gösterilmiştir.

Tablo 4.10.

Bilgilendirici Metinlerin Öğrencilere Daha Önceki Bilgilerinden Farklı Olarak Yeni Bilgi Kazandırabilme Yüzdelikleri

	Metin Adı	Verilen Cevaplar	Deney	Kontrol
Öntest-sontest	İtalya’da Üretilen Eski Kemanların Sırrı	Cevap Yok	30,3	33,3
		Farklı Bilgi Yok	3,00	3,00
		Farklı Bilgi Var	66,7	63,6
	Tatilimiz Zehir Olmasın	Cevap Yok	30,3	21,2
		Farklı Bilgi Yok	39,4	27,3
		Farklı Bilgi Var	30,3	51,5
1.hafta	Müzeler	Cevap Yok	16,7	5
		Farklı Bilgi Yok	33,3	60
		Farklı Bilgi Var	50,0	35
2.hafta	Peri Bacaları	Cevap Yok	17,6	19
		Farklı Bilgi Yok	41,2	47,6
		Farklı Bilgi Var	41,2	33,3
3.hafta	Atatürk ve İnsan Hakları	Cevap Yok	23,5	6,2
		Farklı Bilgi Yok	29,4	43,8
		Farklı Bilgi Var	47,1	50
4.hafta	Deniz Kirliliği	Cevap Yok	4,3	13
		Farklı Bilgi Yok	65,2	65,2
		Farklı Bilgi Var	30,4	21,7
5.hafta	Kelebeklerin Yaşam Döngüsü	Cevap Yok	9,1	5,9
		Farklı Bilgi Yok	36,4	47,1
		Farklı Bilgi Var	54,5	47,1

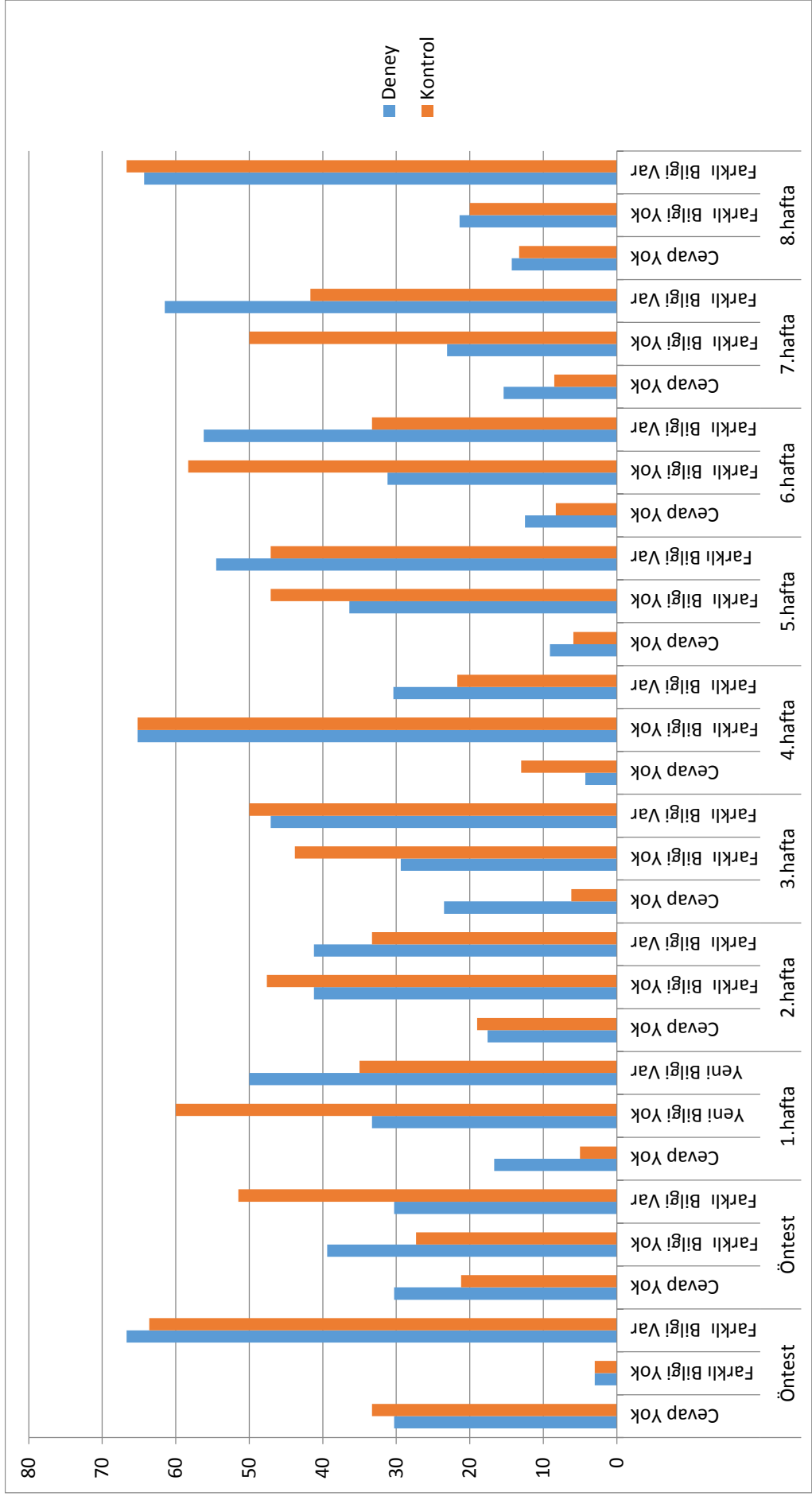
	Metin Adı	Verilen Cevaplar	Deney	Kontrol
6.hafta	Doğal Afetler ve Sonuçları	Cevap Yok	12,5	8,3
		Farklı Bilgi Yok	31,2	58,3
		Farklı Bilgi Var	56,2	33,3
7.hafta	Modern Teknoloji	Cevap Yok	15,4	8,5
		Farklı Bilgi Yok	23,1	50
		Farklı Bilgi Var	61,5	41,7
8.hafta	Çayın Yolculuğu	Cevap Yok	14,3	13,3
		Farklı Bilgi Yok	21,4	20
		Farklı Bilgi Var	64,3	66,7

Tablo 4.10 'un daha anlaşılır olması açısından öntest ve sontest için kullanılan metinler ve denel işlemler boyunca kullanılan metinler ilgili bilgiler grafik biçiminde gösterilmiştir (Bakınız Grafik 4.2.)

Bilgilendirici metinlerin öntest sonuçlarına göre öğrencilere farklı bilgi kazandırma durumları incelendiğinde öğrencilerin ortalama %30'unun bu soruya cevap vermediği görülmüştür. *İtalya'da Üretilen Eski Kemanların Sırrı* isimli metnin hem deney hem de kontrol grubundaki öğrencilere büyük ölçüde farklı bilgiler kazandırdığı tespit edilmiştir. *Tatilimiz Zehir Olmasın* isimli metinde ise deney grubundaki öğrenciler ağırlıklı olarak farklı bilgi edinmediklerini belirtirken, kontrol grubundaki öğrenciler bunun tersi yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuçlar öntest sonuçlarına göre öğrencilerin yeni bilgi edinme oranları ile paralellik göstermiştir.

Haftalık olarak bilgilendirici metinlerin öğrencilere farklı bilgi kazandırma durumları incelendiğinde 3.,5. ve 8. haftalarda öğrencilerin farklı bilgi edinme yüzdeleri, farklı bilgi edinmeme yüzdelerinden fazla çıkmıştır. 4. haftadaki *Deniz Kirliliği* isimli metinde hem deney hem de kontrol grubundaki öğrenciler farklı bilgi edinmediklerini dile getirmişlerdir. 1.,2.,6. ve 7.haftalarda ise deney ve kontrol gruplarının farklı bilgi edinme oranlarında farklılıklar tespit edilmiştir. Bu metinler aracılığıyla verilen bilgiler deney grubu öğrencilerinin önceden bildikleri ile çelişen yeni bilgiler içerdiğini göstermektedir. Zor ve farklı bilgiler içeren bilgilendirici metinlerin anlaşılmasının daha zor olduğu düşünüldüğünde grafik örgütleyiciler

metinlerin çözümlenmesini kolaylaştırdığı ve önceki bulguları desteklediği söylenebilir.



Grafik4.2. Bilgilendirici Metinlerin Deney ve Kontrol Grupundaki Öğrencilere Yeni Bilgi Edindirme Yüzdeleri

V. BÖLÜM

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma kapsamında, grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin bilgilendirici metinleri çözümleme ve metni özetleme başarıları üstünde etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Bir önceki bölümde araştırmada ulaşılan bulgular, çalışmanın alt problemlerine cevap olarak sunulmuştur. Bu bölümde ise araştırmada elde edilen bulgulardan ortaya çıkan sonuçlar tartışılmıştır.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

Yapılan istatistiksel analizlere göre, denel işlemlerden önce deney ve kontrol gruplarının bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu sonuçlardan çalışma başlamadan önce iki grubun bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarılarının birbirine denk çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlar, uygulamanın etkili olup olmadığını göstermesi açısından önemlidir. Denel işlemlerden sonra grafik örgütleyicileri kullanan ve kullanmayan 4. sınıf öğrencilerin bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre grafik örgütleyicileri kullanmanın bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları üzerinde olumlu bir etkisi vardır.

Grupların öntest ve sontest başarılarına karşılaştırıldığında deney grubunun uygulama öncesi ve sonrası başarı puanlarında sontest lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Ancak kontrol grubundaki fark anlamlı değildir.

Sekiz hafta boyunca deney grubunda ve kontrol grubundaki dersler aynı bilgilendirici metinler kullanılarak işlenmiştir. Bir grupta farklı olarak grafik örgütleyiciler kullanılmıştır. Grafik örgütleyicilerin süreç içerisindeki etkisine bakmak için öğrencilere her hafta hazırlanan sorular sorulmuştur. Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin verdikleri cevaplar her bir metin için ayrı ayrı

değerlendirilmiştir. Yapılan istatistiksel analizlere göre, deney ve kontrol gruplarının 1. hafta ve 4. hafta hariç tüm haftalarda deney grubu lehine farklılık göstermiştir.

Bu araştırmanın sonuçları grafik örgütleyicilerin metinleri anlama ve özetleme başarıları üstündeki olumlu etkilerinin saptandığı çalışmaların bulgularını desteklemektedir. Ayrıca farklı araçların bilgilendirici metinleri çözümleme ve özetleme başarıları üzerindeki etkileri konusunda yapılan araştırmaların sonuçları açısından benzerlik ve farklılıkları da bulunmaktadır. Grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinler üzerinde etkisini ölçen bazı çalışmalara ve sonuçlarına aşağıda yer verilmiştir.

Culbert (1998) yılında yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin, bilgilendirici metinleri özetlemeye etkisini araştırmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre grafik örgütleyicilerin, bilgilendirici metinlerin özetlenmesine, özellikle de ana fikir ve yan fikirlerin doğru tespit edilmesine olumlu katkılar sağladığı belirtilmiştir.

Millet (2000) yılında, grafik örgütleyicilerin ilköğretim 2.sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama başarılarına etkisini araştıran bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, grafik örgütleyiciler öğrencilerin okuduklarını anlamalarına olumlu katkılar sağlamıştır.

Di Cecco ve Gleason (2002), yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinlerin anlaşılmasını kolaylaştırma durumunu sınamıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, grafik örgütleyiciler bilgilendirici metinlerin daha kolay anlaşılmasını sağlamıştır. Ayrıca bu yolla edinilen bilgilerin daha kolay hatırlandığı ve kullanılabildiği de bu çalışmada tespit edilmiştir.

Kim, Vaughn, Wanzek ve Wei (2004), yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin öğrenim güçlüğü çeken öğrencilerin okuduğunu anlama başarıları üzerine etkisini araştırmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, grafik örgütleyicilerin öğrenim güçlüğü çeken öğrencilere okuduğunu anlama noktasında büyük faydalar sağladığı görülmüştür.

Bernhardt (2010), yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin kullanımının okuduğunu anlamaya etkisini ölçen bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, grafik örgütleyiciler okunan metinlerin yapısını çözümleme ve metni geniş kapsamda anlamaya büyük faydalar sağlamıştır. Çalışmada grafik örgütleyicileri kullanan grubun okudukları metinleri daha kolay anladıkları tespit edilmiştir.

Synder (2012), yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin sebep-sonuç ilişkili bilgilendirici metinlerin anlaşılmasına etkisini araştırmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, grafik örgütleyiciler bu tür metinlerin daha kolay anlaşılmasını sağlamıştır. Ayrıca grafik örgütleyicilerin metinlerin yapısını çözümleme ve metindeki ilişkileri anlama bakımından da öğrencilere kolaylıklar sağladığı görülmüştür.

Bu çalışmanın sonuçları yukarıda bahsedilen çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre grafik örgütleyicilerin bilgilendirici metinleri çözümleme noktasında faydalı olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bakılan ikinci durum olan metinlerin özetlenmesi kısmında da grafik örgütleyiciler öğrencilere faydalar sağlamıştır.

Çalışmada iki hafta anlamlı bir fark tespit edilememiştir. Bu haftalar 1. hafta ve 4. haftadır. 1. haftada puan ortalamalarına bakıldığında deney grubu lehine küçük bir fark bulunmasına rağmen bu fark anlamlı değildir. Bunun sebebinin uygulamanın ilk haftası olmasından kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Çünkü deney grubundaki öğrencilerin grafik örgütleyicileri kullanmaya yeni başlamışlardır ve bu tekniği etkin bir şekilde kullanmak biraz zaman istemektedir. 4. haftada ise anlamlı fark bulunmamasının metnin zorluk düzeylerinden kaynaklandığı düşünülmüştür. Bu yüzden öğrencilerin okuduğu metinlerin ne kadar yeni/farklı bilgi sağladığına bakılmıştır. Böylece metinlerinin zorluk derecelerinin sonuçları etkileme durumları incelenmiştir.

Öğrencilerin bilgilendirici metinlerin kendilerine yeni bilgiler kazandırma ile ilgili değerlendirmeleri haftalık olarak incelenmiştir. Sonuçlara göre öğrencilerin 10 metin (öntest-sontest metni dahil) yeni bilgiler edinme oranı yüksek çıkmıştır. Bu oran % 30.3 ile % 73.3 arasında değişmiştir. Fakat öntest metinlerinden olan *Tatilimiz Zehir*

Olmasın ve 4. hafta işlenen metin olan *Deniz Kirliliğinde* deney grubundaki öğrencilerin yeni bilgi edinimlerinin az oldukları görülmüştür.

Öğrencilerin metinde okudukları bilgilerin geçmişte sahip oldukları bilgiler ile örtüşüp örtüşmediği ile ilgili değerlendirmeleri haftalık olarak incelenmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelendiğinde daha çeşitliliği olan sonuçlar bulunmuştur. Öğrencilerin verdiği cevaplara göre 10 adet metinden 4 tanesinin, eski bildiklerinden farklı olarak yeni bilgi sağlamalarına yardımcı olduğu görülmüştür. Bu metinler öntest metinlerinden birisi olan *İtalya'da Üretilen Eski Kemanların Sırrı* ve 3., 5. ve 8. haftalarda işlenen metinlerdir (*Atatürk ve İnsan Hakları, Kelebeklerin Yaşam Döngüsü, Çayın Yolculuğu*). 1., 2., 6. ve 7. haftalarda işlenen metinlerde kontrol grubundaki öğrencilerin verdiği cevaplar öğrencilerin farklı bilgi edinme oranlarının, edinme oranlarından fazla olduğunu göstermiştir (*Müzeler, Peri Bacaları, Doğal Afetler ve Sonuçları, Modern Teknoloji*). 4. hafta işlenen *Deniz Kirliliği* isimli metinde ise hem deney, hem de kontrol grubundaki öğrencilerin cevapları incelendiğinde eski bildiklerinden farklı olarak yeni bilgi edinemedikleri tespit edilmiştir. Bu sonuçların 4. haftadaki sonuçları etkilemediği görülmüştür.

Bu araştırma ile benzer sonuçlar gösteren diğer çalışmalara rağmen bazı çalışmalarda grafik örgütleyicilerin etkisi yukarıdaki çalışmalar kadar olumlu bulunmamıştır. Mesela Jasmine (2012), yaptığı çalışmada grafik örgütleyicilerin ilköğretim 4.sınıf öğrencilerinin metinleri özetlemeye etkisini araştırmıştır. Bu araştırmada öntest ve sontest arasındaki puan farkı %5 sontest lehine fazla bulunmuştur. Bu sonuç öğrencilerin, grafik örgütleyicileri kullansa bile etkili bir özet yazarken hala zorlandığını göstermektedir. Fakat nispetende olsa (%5) bir iyileşme söz konusudur. Benzer şekilde Chang, Sung ve Chen (2002), yaptıkları çalışmada kavram haritalarının metinleri anlama ve özetlemeye etkisini araştırmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, grafik örgütleyicilerden bir tanesi olan kavram haritalarının, öğrencilerin metinleri anlamasına ve bu metinleri özetlemesine belirgin derecede bir katkı sağlamamıştır.

5.2. Öneriler

Elde edilen bulgular ve çıkarılan sonuçlar dikkate alındığında ders programlarını hazırlayanlar, sınıf öğretmenleri ve Türkçe derslerini yürütenler ve bu alanda yapılacak diğer araştırmalar için öneriler getirilebilir.

Ders kitabı hazırlayanlar için öneriler

Çalışma boyunca kullanılacak bilgilendirici metinler için tüm 4. sınıf Türkçe ders kitapları taranmasına rağmen uygun nitelikte metinler bulunamamıştır. Ders içeriklerinde bilgilendirici metinler ile yapılan çalışmalara daha fazla yer verilmeli ve bu metinlerin içeriğinin ve yapısının bilgilendirici metinlerin özelliklerini yansıtmasına dikkat edilmelidir.

Sınıf öğretmenleri ve Türkçe derslerini yürütenler için öneriler

Bilgilendirici metinleri anlamak yalnızca akademik başarıyı ilgilendiren bir konu değil aynı zamanda hayatı daha kolay sürdürülebilmesi için de edinilmesi gereken bir kazanımdır. Günlük yaşamda haritalar, dergiler, broşürler ve gazeteler çok fazla sayıda bilgilendirici metin içerir. Eğitimin ve sosyal hayatın modernleşmesi, bilgiye ulaşmanın kolaylaşması da bilgilendirici metinleri okumanın ve anlamının önemini arttırmıştır. Bilgilendirici metinlerin anlaşılması zordur. Erken yaşta başlaması gereken bilgilendirici metinleri anlama konusunda öğretmenlerin yardımcı olması ve öğrencilere stratejiler öğretmesi gerekmektedir. Grafik örgütleyicilerin kullanılması bilgilendirici metinlerin yapılarının çözümlenmesi ve özetlenmesi konusundaki başarıyı arttıracak ve öğrenmeyi kolaylaştıracaktır.

Araştırmacılar için öneriler

Bu çalışma Antalya ilindeki bir okul ve 4. sınıflar ile sınırlıdır. Grafik örgütleyicilerin farklı sınıflar, farklı metin türleri ve farklı değişkenler de göz önünde bulundurularak araştırılması bu alana katkı sağlayacaktır. Ayrıca bilgilendirici metin yazma konusunda grafik örgütleyicilerin etkisi konusunda araştırmalar yapılabilir.

VI. BÖLÜM

KAYNAKÇA

- Adams, B. C., Bell, L. C. ve Perfetti, C. A. (1995). A trading relationship between reading skill and domain knowledge in children's text comprehension. *Discourse Processes*, 20(3), 307-323.
- Aksan, D. (2006). *Her Yönüyle Dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akyol, H. (2006). *Türkçe İlkokuma Yazma Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Akyol, H. (2006). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Alfassi, M. (2004). Reading to learn: Effects of combined strategy instruction on high school students. *The Journal of Educational Research*, 97(4), 171-185.
- Algozzine, B., ve Anderson, K. M. (2007). Tips for teaching: Differentiating instruction to include all students. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 51(3), 49-54.
- Allen, S. (2003). An analitic comparison of three models of reading strategy instruction. *Internal Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 41(4), 319.
- Anderson, R. C. (1984). The notion of schemata and the educational enterprise: General discussion of the conference.
- Anderson, V.ve Hidi, S. (1989). Teaching Students to Summarize. *Educational Leadership*, 46(4), 26-28.
- Arıcı, A. F. (2012). *Okuma Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arıcı, A. F. (2012). *Yazılı Anlatım El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Armand, F. (2001). Learning from expository texts: Effects of the interaction of prior knowledge and text structure on responses to different question types. *European Journal of Psychology of Education*, 16(1), 67-86.
- Armbruster, B. B. (1986). Schema theory and the design of content-area textbooks. *Educational Psychologist*, 21(4), 253-267.
- Armbruster, B., Anderson, T. ve Meyer, J. (1991). Improving content area reading using instructional graphics. *Reading Research Quarterly*, 26, 393-416.
- Ausubel, D. P. (1960). The use of graphic organizers in the learning and retention of meaningful verbal materials. *Journal of Educational Psychology*, 51(5), 267-272.

- Ausubel, D. P. (1962). A subsumption theory of meaningful verbal learning and retention. *The Journal of General Psychology*, 66(2), 213-224.
- Ausubel, D. G. (1963). Cognitive structure and the facilitation of meaningful verbal learning. *Journal of Teacher Education*, 14(2), 217-222.
- Ausubel, D. P. (1963). *The Psychology of Meaningful Verbal Learning*. New York: Grune & Stratton.
- Ausubel, D. P. (1968). *Educational Psychology*. New York: Rinehart&Winston.
- Ausubel, D. P. ve Fitzgerald, D. (1962). Organizer, general background, and antecedent learning variables in sequential verbal learning. *Journal of Educational Psychology*, 53(6), 243.
- Ausubel, D. P. ve Robinson, F. G. (1969). *School learning*. New York: Rinehart&Winston.
- Barton-Arwood, S. M. ve Little, M. A. (2013). Using graphic organizers to access the general curriculum at the Secondary level. *Intervention in School and Clinic*.49(1). 6-13.
- Baxendell, B. W. (2003). Consistent, coherent, creative. *Teaching Exceptional Children*, 35(3), 46-53.
- Bayat, N. (2006). *Şiire Yönelik Tutumların ve Ön Örgütleyicilerin Şiirsel İmgelerin Anlamlandırılması Üstündeki Etkililiği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İZMİR.
- Bayrav, S. (1998). *Yapısal Dilbilimi*. İstanbul:Multilingual Yayıncılık
- Bean, T. W., Singer, H., Sorter, J. ve Frazee, C. (1986). The effect of metacognitive instruction in outlining and graphic organizer construction on students' comprehension in a tenth-grade world history class. *Journal of Literacy Research*, 18(2), 153-169.
- Bernhardt, T. Michelle. (2010). Using Graphic Organizers to Enhance Reading Comprehension. Yayınlanmamış Master Tezi, University of California.
- Blachowicz, C. L. ve Ogle, D. (2008). *Reading comprehension: Strategies for independent learners*. Guilford Press.
- Blackmore, H. L. (2002). *Comprehension Promotes the Retention and Utilization ofLiterary Writing Technigues*. Yayınlanmamış Master Tezi, Kean University, Kean-USA.
- Bloom, B. S. (1995). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme, çev. *Durmuş Ali Özçelik*, MEB Yay., İstanbul.
- Brown, B. ve Day, J. (1983). *Macrorules for Summarizing Texts: The Developemnt of Expertise Technical Report*. Cambridge: Urbana Center for the Study of Reading.

- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi
- Cain, K., Oakhill, J. ve Bryant, P. (2004). Children's reading comprehension ability: Concurrent prediction by working memory, verbal ability, and component skills. *Journal of Educational Psychology*, 96(1), 31.
- Carnes, E. R., Lindbeck, J. S. ve Griffin, C. F. (1987). Effects of group size and advance organizers on learning parameters when using microcomputer tutorials in kinematics. *Journal of Research in Science Teaching*, 24(9), 781-789.
- Cassidy, J. (1989). Using graphic organizers to develop critical thinking. *Gifted Child Today (GCT)*, 12(6), 34-36.
- Cavkaytar, S. (2009). Dengeli Okuma Yazma Yaklaşımının Türkçe Öğretiminde Uygulanması: İlköğretim 5. Sınıfta Bir Eylem Araştırması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ESKİŞEHİR.
- Cheng, K., Sung, Y., ve Chen, İ. (2002). The Effect of Concept Mapping to Enhance Text Comprehension and Summarization. *The Journal of Experimental Education*, 71(1), 5-23
- Clements-Davis, G. L. ve Ley, T. C. (1991). Thematic preorganizers and the reading comprehension of tenth-grade world literature students. *Reading Research & Instruction*, 31(1), 43-53.
- Cohen, A. D. (1990). The Role of Instruction in Testing Summarizing Ability. *Paper presented at the Annual Language Testing Research Colloquium*, (s. 30). San Francisco.
- Coşkun, İ. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama ve Yazılı Anlatım Becerilerindeki Gelişimin Birbirini Etkileme Durumu: Eylem Araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ANKARA.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational Research*. Boston: Pearson
- Culbert, E., Flood, M., Windler, R. ve Work, D. (1998). A Qualitative Investigation of the Use of Graphic Organizers. *Geneseo: SUNY-Geneseo Annual Reading and Literacy Research Symposium*. New York.
- Cunningham, P. M. ve Cunningham, J. W. (2010). *What Really Matters in Writing*. USA. Allyn & Bacon.
- Çakıcı, D., ve Altunay, U. (2006). Ön örgütleyiciler ve öğretimde kullanımları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 11-20.

- Darch, C., ve Eaves, R. C. (1986). Visual displays to increase comprehension of high school learning-disabled students. *The Journal of Special Education*, 20(3), 309-318.
- Day, R. R. ve Bamford, J. (1998). *Extensive Reading in the Second Language Classroom*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Demir, B. ve Usta, E. (2011). Eğitim yazılımlarında ön örgütleyicilerin öğrenme stillerine göre akademik başarıya etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 734-749.
- DiCecco, V. ve Gleason, M., (2002). Using graphic organizers to attain relational knowledge from expository text. *Journal of Learning Disabilities*, 35(4), 306-320.
- Dökmen, Ü. (1994). *Okuma Becerisi, İlgi ve Alışkanlığı Üzerine Psikososyal Bir Araştırma*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Dönmez, C., Yazıcı, K. ve Sabancı, O. (2007). Sosyal bilgiler derslerinde grafik düzenleyicilerin kullanımının öğrencilerin akademik bilgiyi elde etmelerine etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 437-439.
- Dymock. S. ve Nicholson, T., (2010). "High 5!" Strategies to enhance comprehension of expository text. *The Reading Teacher*, 64(3), 166-178.
- Edgar, S.E. ve Shepherd, M.J. (1983). *The Use of Advance Organizers to Aid Learning and Recall*. Technical Report. Columbia University, New York.
- Egelioğlu, V. (1993). Okuduğunu Anlama Düzeyinin ve Öğrenme İçin Harcanan Zamanın Bilimsel Öğrenme Düzeyine Etkisi. *Eğitim Bilimleri 1. Ulusal Kongresi, Bildiriler I*, 24-28 Eylül 1990, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Ellis, E., ve Howard, P. W. (2007). A FOCUS on graphic organizers: Power tools for teaching students with learning disabilities. *Current Practice Alerts*, 17.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H.H. (2011). *How to Design and Evaluate Research In Education*. New York: Mc Graw Hill.
- Freedman, S.A. (1992). Triggering the gender schema: A theoretical proposition. *Women and Language*, 75(1), 52.
- Friend, R. (2001). Teaching Summarization as a Content Area Reading Strategy. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 44(4), 320.
- Gajria, M., Jitendra, A. K., Sood, S., ve Sacks, G. (2007). Improving comprehension of expository text in students with ld a research synthesis. *Journal of learning disabilities*, 40(3), 210-225.
- Garcia, J., Michaelis, J. U. ve Michaelis, J. U. (2001). Social studies for children: A guide to basic instruction.

- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Fontana Press.
- Griffin, C. C., Malone, L. D., & Kameenui, E. J. (1995). Effects of graphic organizer instruction on fifth-grade students. *The Journal of Educational Research*, 89(2), 98-107.
- Güteryüz, H. (2000). *Programlanmış İlkokuma Yazma Öğretimi Kuram ve Uygulamaları*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Günay, D. (2011). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayıncılık
- Güneş, F. (1993). Okuma yeteneğinin geliştirilmesi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 30,26-30.
- Güneş, F. (2009). *Hızlı Okuma ve Anlamı Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Güneyli, A. (2003). Metin Türlerine Göre Okuduğunu Anlama Becerisinin Sınanması. Yayınlanmamış Master Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hach, G. (2004). *Effects of a Narrative Instructional Strategy on Knowledge Acquisition and Retention from a Nutrition Education Video*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. The University of Florida.
- Hall, K. M., Sabey, B. L. ve McClellan, M. (2005). Expository text comprehension: Helping primary-grade teachers use expository texts to full advantage. *Reading Psychology*, 26(3), 211-234.
- Ivie, S. D. (1998). Ausubel's learning theory: An approach to teaching higher order thinking skills. *The High School Journal*, 82 (1), 35-42.
- Hughes, C. A., Maccini, P., & Gagnon, J. C. (2003). Interventions that positively impact the performance of students with learning disabilities in secondary general education classes. *Learning Disabilities*, 12(3), 101-111.
- İşeri, F. (1998). Okuma ediminin eğitsel işlevi. *Tömer Dil Dergisi*, 70,5-18.
- Jasmine, J.(2012). *The Effect of Graphic Organizers on Improving the Summarising Skills of Fourth Grade Students*.Yayınlanmamış Master Tezi,Caldwell College.
- Jiang, X. ve Grabe, W. (2007). Graphic organizers in reading instruction: Research findings and issues. *Reading in a Foreign Language*, 19(1), 34-55
- Jitendra, A. K., Burgess, C. ve Gajria, M. (2011). Cognitive strategy instruction for improving expository text comprehension of students with learning disabilities: The quality of evidence. *Exceptional Children*, 77(2), 135-159.
- Johnson, N. S. (1983). What do you do if you can't tell the whole story? The development of summarization skills. *Children's language*, 4, 315-383.

- Kendeou, P. ve van den Broek, P. (2007). The effects of prior knowledge and text structure on comprehension processes during reading of scientific texts. *Memory & cognition*, 35(7), 1567-1577.
- Kant, I., Guyer, P. ve Wood, A. W. (Eds.). (1998). *Critique of Pure Reason*. Cambridge University Press.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1997). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınları.
- Keer, H. V. ve Verhaeghe, J. P. (2005). Effects of explicit reading strategies instruction and peer tutoring on second and fifth graders' reading comprehension and self-efficacy perception. *The Journal of Experimental Education*, 73 (4), 291-329.
- Kırmızı, F. S. ve Akkaya, N. (2011). A qualitative study on the use of summarizing strategies in elementary education. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 267-277.
- Kim, A. H., Vaughn, S., Wanzek, J. ve Wei, S. (2004). Graphic organizers and their effects on the reading comprehension of students with LD: A synthesis of research. *Journal of Learning Disabilities*, 37(2), 105-118.
- Kintsch, W. (1994). Text comprehension, memory, and learning. *American Psychologist*, 49(4), 294.
- Korkmaz, M. (2006). Liderlik uygulamalarının içsel okul değişkenleri ile öğrenci çıktı değişkenlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 12(4), 503-529.
- Lannon, J. M. (2007). *The Writing Process*. New York. Pearson Longman.
- Lienemann, T. O., Graham, S., Leader-Janssen, B. ve Reid, R. (2006). Improving the writing performance of struggling writers in second grade. *The Journal of Special Education*, 40(2), 66-78.
- Lubin, J. ve Sewak, M. (2007). Enhancing learning through the use of graphic organizers: A review of the literature. *Lynchburg College Online Journal of Special Education* 4, 1-37.
- Marzano, R. J. (2010). Summarizing to comprehend. *Educational Leadership*, 67(6), 83-84.
- Materna, L. (2007). *Jump-Start the Adult Learner: How to Engage and Motivate Adults Using Brain-Compatible*. Thousand Oaks: Corwin Press.
- Mayer, R. E. (1984). Aids to text comprehension. *Educational Psychologist*, 19(1), 30-42.
- McKnight, K. S. (2010). *The Teacher's Big Book of Graphic Organizers*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Merkley, D. M. ve Debra, J. (2000). Guidelines for implementing a graphic organizer. *The Reading Teacher*, 54(4), 350-357.
- Meyen E. L., Vergason, G.A. ve Whelan. R. J. (1996). *Strategies for Teaching Exceptional Children in Inclusive Settings*. Denver, CO: Love.
- Meyer, B., Brandt, D. ve Bluth, G. (1980). Use of top-level structure in text: Key for reading comprehension of ninth-grade students. *Reading Research Quarterly*, 16(1), 72-103.
- Millet, C. Porteous. (2000). The Effect of Graphic Organizers on Reading Comprehension Achievement of Second Grade Students. Doktora Tezi, University of New Orleans.
- Montelongo, J., Herter, R. J., Ansaldo, R. ve Hatter, N. (2010). A lesson cycle for teaching expository reading and writing. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 53(8), 656-666.
- Moore, D. W. ve Readence, J. E. (1984). A quantitative and qualitative review of graphic organizer research. *Journal of Educational Research*, 78, 11-17.
- Newman, L. M. (2007). The Effects of Explicit Instruction of Expository Text Structure Incorporating Graphic Organizers on The Comprehension of Third-Grade Students. Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Maryland.
- Nguyen, S. (2009). The Effect of Graphic Organizers on Third Grade Students Narrative Writing. Yayınlanmamış Master Tezi, University of California.
- Ocak, G. (2004). İlköğretim okulu 5.sınıf öğrencilerinin okuma anlama düzeyine videonun etkisi. *İlköğretim-Online*, 3 (2), 19-25.
- Özbay, M. (2009). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özçelik, E. G. (2011). *Okuduğunu Anlama Becerisinin Başarıya Etkisi*. Yayınlanmamış Mater Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ANKARA.
- Özdemir, E. (1983). *Anlayarak Okuma Tekniği*. Ankara: Mektupla Öğretim Merkezi Yayınları.
- Özenici, S. (2007). *Şema Teorisinin Öğrenci Erişisine Okuduğunu Anlama Düzeyine ve Bilginin Kalıcılığına Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, KONYA.
- Özkara, Y. (2007). *6+1 Akdemik Yazma ve Değerlendirme Modelinin 5.Sınıf öğrencilerinin Hikaye Edici Metin Yazma Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ANKARA.
- Pan, L. (2005). *The Implication of Schema Theory, Metacognition and Graphic Organizers in English Reading Comprehension for Technical College Students in Taiwan*

- Yayımlanmamış Doktora Tezi, Spalding University, The School of Education Faculty.
- Piaget, J. (1974). *The Thought and Language of The Child*. New York: New American Library.
- Porte, L. K. (2001). Cut and paste 101. *Teaching Exceptional Children*, 34, 14-20
- Risch, N. L. ve Kiewra, K. A. (1990). Content and form variations in note taking: Effects among junior high students. *The Journal of Educational Research*, 83(6), 355-357.
- Robinson, D. H ve Kiewra, K.A. (1995). Visual argument: Graphic organizers are superior to outlines İn improving learning from text. *Journal of Educational Psychology*, 87(3),455-467.
- Robinson, D. H. (1998). Graphic organizers as aids to text learning. *Reading Research and Instruction*, 37, 85–105.
- Robinson, D.H., Odom, A. B. S., Hsieh, Y., Vanderveen, A. ve Katayama, A. D. (2006). Increasing text comprehension and graphic note taking using a partial graphic organizer. *The Journal of Educational Research*, 100 (2), 103-111.
- Sabornie, E. J., ve deBettencourt, L. U. (2009). *Teaching students with mild and high-incidence disabilities at the secondary level* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Merrill PrenticeHall.
- Senemoglu, N. (2001). *Gelisim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Ankara: Ertem Yayıncılık.
- Sever, S. (1998). Dil ve iletişim (Etkili yazılı ve sözlü anlatım). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 31(1), 51-66.
- Shaw, S., Nihalani, P., Mayrath, M. ve Robinson, D. H. (2012). Graphic organizers or graphic overviews? Presentation order effects with computer-based text. *Educational Technology Research and Development*, 60 (5), 807-820.
- Sidekli, S. (2010). *İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Okuma ve Anlama Becerilerinin Geliştirilmesi: Eylem Araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ANKARA.
- Simmons, D. ve Kameenui, E. (1998). *What reading research tells us about children with diverse learning needs: Bases and basics*. New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Simmons, D., Griffin, C. ve Kameenui, E. (1988). Effects of teacher-constructed pre- and post-graphic organizer instruction on sixth-grade science students' comprehension and recall. *Journal of Educational Research*, 82 (1), 15-21.

- Sorrel, A.L. (1990). Three reading comprehension strategies: TELLs, story mapping, and QARs. *Academic Therapy*, 25, 359-368.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Snyder, A. E. (2012). *The Effects of Graphic Organizers and Content Familiarity on Second Graders' Comprehension of Cause/Effect Text*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Columbia University.
- TDK. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Temizkan, M. (2007). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Derslerinde Okuma Stratejilerinin Okuduğunu Anlama Üzerine Etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ANKARA.
- Temur, T. (2004). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerileriyle Okul Başarıları Arasındaki İlişki*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, MALATYA.
- Temur, T. (2006). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazı Dilindeki Kelime Hazinesinin Bazı Değişkenlere Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Tok, Ş. ve Beyazıt, N. (2007). İlköğretim 3. Sınıf Türkçe Dersinde Özetleme ve Not Alma Stratejilerinin Okuduğunu Anlama ve Kalıcılık Üzerindeki Etkileri. *Eurasian Journal of Educational Research*, 28, 113- 132
- Tompkins, G. E. ve Collom, S. (2004). *Sharing the Pen*. New Jersey. Merrill Prentice Hall.
- Topmkins, G. E. (2008). *Teaching Writing*. New Jersey. Pearson Prentice Hall.
- Ünalın, Ş. (2001). *Türkçe Öğretimi*. Ankara. Nobel Yayınevi
- Weiland, A. ve Kingsbury, S. J. (2001). Immediate and delayed recall of lecture material as a function of note taking. *The Journal of Educational Research*, 72(4), 228-230.
- Wittrock, M. C. (1992). Generative learning processes of the brain. *Educational Psychologist*, 27(4), 531-541.
- Wormeli, R. (2004). *Summarization in Any Subject: 50 Techniques to Improve Student Learning*. Alexandria, VA, USA.

VII. EKLER

Bu kısımda uygulamada kullanılan bilgilendirici metinler, metinler ile ilgili hazırlanan sorular ve ders planlarına yer verilmiştir.

İTALYA'DA ÜRETİLEN ESKİ KEMANLARIN SIRRI

Pek çok müzisyen, en iyi kemanların ilk olarak İtalya'da, Cremona şehrinde 200 yıl önce yapıldığı konusunda hemfikirdir. Bu kemanların sesi, günümüzdekiler de dahil diğer türlerinden çok daha iyi çıkar. Keman üreticileri ve bilim adamları uzun zamandır bunlara benzer kemanlar yapmak için uğraş veriyorlar. Fakat yapılanların hiç biri bunlar kadar iyi olmadığından müzisyenler hala bu eski kemanları tercih ediyor. Peki bu kemanların sesini bu kadar özel yapan şey nedir? Bunu gerçekten kimse bilmiyor. Fakat pek çok insan bunun bir yanıtı olduğunu düşünüyor.

Bazı insanlar, bu sırrın kemanların yapımında kullanılan ağaçtan kaynaklandığını düşünür. Bir keman pek çok farklı ağaçtan yapılabilir ve hangi ağaçtan yapıldığı çok önemlidir. Araştırmacılar Cremona şehrinde yapılan kemanların sesini özel kılan malzemenin o dönemde yetişmiş ağaçların özelliklerinden kaynaklandığını söylüyorlar. O dönemde uzun süren soğuk kış mevsimlerinin keman yapımında kullanılan ağaçların büyümesini yavaşlatarak yoğunluğunu arttırdığını düşünüyorlar. Bu kemanların bu derece iyi ses vermesini buna bağlıyorlar.

Bazı insanlarda kullanılan ağaç türünün değil, onun kesiliş biçiminin önemli olduğunu düşünür. Bu insanlara göre bir ağacı özel bir yöntemle kesmek, ağacın türünden daha önemlidir. Ağacın kesilirken çok dikkat edilmesi gerektiğini vurguluyorlar. Çünkü yapılacak küçük kesim hatalarının kemanın sesini de kötü etkileyeceğini düşünüyorlar. Bilim adamları, bu kemanlara benzer aynı ölçü ve biçimde yeni kemanlar üretmeye çalışmışlar, ancak bunların sesi ilk üretilenler kadar güzel olamamıştır.

Bir kısım bilim adamı ise bunun sırrının verniklenmesinde olduğunu düşünmüştür. Onlara göre vernik,kemanı parlatmanın yanında sesinin güzel çıkmasına da sağlıyordu. Kimse İtalyan kemanlarında hangi verniğin, nasıl kullanıldığını bilmiyor. Bazı araştırmacılar bu kemanların tamiri ve bakımı sırasında

ıkan ahşap parçalarını incelemişler ve doğal ahşapta bulunmayan farklı koruyucu maddeler de olduğunu keşfetmişler. O zaman kullanılan verniğın içine aynı zamanda malzemeyi korumak için farklı maddeler de eklendiğini bulmuşlardır. Bu maddeler ve özellikleri hala araştırma konusudur.

5 Bazı insanlar kemanların yaşının, iyi ses çıkarmasında etkili olduğunu düşünüyor. Şu an üretilen kemanlarında üzerinden zaman geçince seslerinin daha iyi olacağını iddia ediyorlar. Ama burada da bir sorun ortaya çıkıyor, çünkü tüm eski kemanların sesi Cremona’da üretilen kemanların sesi kadar özel değil. Yani kemanların eski olması tatmin edici bir yanıt olmuyor. Bu da insanlara Cremona’da ya da bunu üreten kemancılarda bir takım farklılıklar olabileceğini düşündürüyor.

6 Tüm bu söylenen ve yapılan araştırmalara bakarak yeni üretilen kemanların Cremona’da üretilenler kadar iyi olmayacağını söylemek mümkündür. Bu sırrı açığa çıkarmak için daha çok çaba harcanacağına benziyor. Çünkü genç müzisyenler bu iyi ses çıkarabilen kemanlara sahip olmak istiyor, ancak sayısının çok az olması ve çok yüksek fiyattan satılması onların bu kemanlara sahip olma olasılığını güçleştiriyor.

(Mikulecky ve Jeffries, (1986). *Reading Power* isimli kitaptaki bir metinden uyarlanarak yazılmıştır).

İsim:

İtalya’da Üretilen Eski Kemanların Sırrı

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metinde geçen kemanların bu kadar özel olmasının sebepleri konusunda ortaya atılan fikirler nelerdir?
3. Okuduğunuz metne göre genç müzisyenler neden rahatsızlık duyuyorlar?
4. Okuduğunuz metinde verniğin kemanı parlatma dışında hangi işlevinden söz edilmiştir?
5. Metinde geçen altı çizili olan “hemfikir” sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 2, 3, 4,5 numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Sizce metinde İtalya’da üretilen kemanların özel olmasını açıklayan gerekçeler inandırıcı mıdır? Neden?
12. Sizce genç müzisyenlerin sorunu nasıl çözülebilir?
13. Sizce bir gün bu kemanların sırrı çözülebilir mi? Gerekçelerini açıklayınız.
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?

TATİLİMİZ ZEHİR OLMASIN

1 Tatile çıkmadan önce birçok şey önceden planlanır. Eğlenmek, dinlenmek ve farklı yerler görmek için büyük bir hevesle gidilen tatillerde hasta olmak insanı çok üzer. Hatta tatil sırasında önemsiz bir ağrının ortaya çıkması bile ağzımızın tadını kaçırır. Bu nedenle tatilde keyfimizin kaçmaması için yeterince dinlenmek, iyi uyumak ve beslenmek akla gelen üç önemli öneridir.

2 Tatiller hepimiz için rahatlatma zamanlarıdır. Ancak bu durum genelde gerçekleşmez. Çünkü insanlar turist olarak bir yere gittiğinde kısa zamanda çok yer gezip görmek isterler. Bu gezmeler bir süre sonra yorucu bir etkinlik haline gelir. Gezdikçe baş ağrıları başlar, ayaklar yorulur, şişer ve sonunda yürüyemeyecek duruma gelir. Tatilde bunlar hissedilmeye başlandığında artık durmak, dinlenmek ve rahatlamaya çalışmak gerekir. Vücut sonuna kadar zorlanmamalıdır. Yorulan vücut zayıflar ve zayıf vücutlar hasta olmaya daha eğilimli olur. Bu yüzden durup dinlenmek gerekir. Üstelik dinlenirken insanları seyretmek de eğlendirici bir etkinliktir.

3 Dinlenmek ve rahatlamak kadar uyku da çok önemlidir. Sağlıklı kalmak için yeteri kadar uyumak gerekir. Tatil zamanlarında genellikle uyku sorunları yaşanır. Bu sorun bazen kalınan otelin pek rahat olmamasından kaynaklanır. Böyle bir durumda odayı ya da oteli değiştirmek akıllıca bir adımdır. Bazen de uyuma sorunu, gidilen tatil yerinin çok hareketli olmasıyla ilişkilidir. Bu tür yerlerde yüksek sesle çalınan müzikler bir gürültü kaynağıdır. Tatilde uyumaya engel olan bu tür sorunları çözmek gerekir. Dışarıda geç saatlere kadar vakit geçirildiğinde uyku düzeninin bozulmamasına dikkat edilmelidir. Bunun için tatilde uyku düzenini de doğru planlamak gerekir.

4 Önemli bir diğer nokta da beslenmedir. Gidilen yerdeki yemekler insanın ağız tadına fazla hitap etmeyebilir. Ancak vücudun gereksinim duyduğu sebze, meyve, et ve süt gibi temel besinleri almak yerinde olur. Bilindiği gibi iyi beslenmek, çok yemek anlamına gelmez. Ancak doğru yiyecekleri doğru zamanda tüketmek demektir. Gereksinim duyulandan fazla yemek tatilde insanı hasta edebilir. Tatil yerinde yapılan yöresel yemeklerden tüketilmek istendiğinde bunların nasıl yapıldığını, hangi malzemelerin kullanıldığını ve ne kadar yemek gerektiğini düşünmek de önemli bir noktadır.

Bu üç nokta tatilin kötü bir biçimde sonlanmaması için alınacak önlemlerdir. Bunlara dikkat edilmediğinde büyük beklentilerle gidilen tatilin hastalıkla sonuçlanacağını unutmamak gerekir. Dinlenmiş, eğlenmiş ve mutlu bir biçimde günlük hayatımıza dönmeyi umarken yukarıda anlatılan olumsuzluklar bizi tam tersine daha yorgun ve mutsuz bir duruma getirebilir.

(Mikulecky ve Jeffries, (1986). *Reading Power* isimli kitaptaki bir metinden uyarlanarak yazılmıştır).

İsim:

TATİLİMİZ ZEHİR OLMASIN

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metne göre tatil yapmanın amaçları nelerdir?
3. Okuduğunuz metne göre tatillerde sağlıklı kalmak için neler yapılmalıdır?
4. Okuduğunuz metne göre bir yere giden turistlerin etkinlikleri neden yorucu bir hal alır?
5. Metinde geçen ve altı çizili olan “eğilimli” sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 2, 3, 4 numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Sizce tatil yapmak ile dinlenmek arasında nasıl bir ilişki vardır?
12. Tatilde kendini korumasına rağmen hastalığa yakalananlara önerileriniz nelerdir?
13. Yurt dışına tatile gitmeyi planlayanlar hasta olmamak için farklı hangi önlemleri almalıdır?
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?

**Deney ve Kontrol Grubunda Kullanılan Grafik Örgütleyici Stratejisine Göre
Hazırlanan Günlük Ders Planı Örneği**

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Konu: Müzeler

Süre: 40'+40'

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar:

- Öğrenciler duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade eder.
- Öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanır.

Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri: Sunuş, soru-cevap, grup çalışması

Kullanılan Eğitim Teknolojileri, Araç-Gereçler Ve Kaynakça: “Müzeler” adlı metin, metin ile ilgili hazırlanmış sorular, 2 adet poster

Dersin İşlenişi:

Dikkati çekme: Sınıfa girerken iki adet dev müze posteri getirilerek öğrencilerin dikkatleri çekilir. Bir süre bu posterde ne olduğunun fikir jimnastiği yapılır.

Ön bilgileri Yoklama:

Sorular:

Sizce müze nedir? Müzede ne gibi eserler sergilenir?

Daha önce müze ziyareti yaptınız mı? İzlenimleriniz neler?

Süreç:

Yukarıda belirtilen sorular cevaplandıktan sonra öğretmen rehberliğinde “müzeler” adlı metin anlaşılan kadar okunur.

Öğrencilere konunun ana fikri ve yardımcı fikirleri sorulur.

Konu öğretmen eşliğinde grafik örgütleyiciler ile özetlenir ve öğrencilere grafik örgütleyici kullanma yöntemleri pekiştirilerek gösterilmiş olur.

Öğrencilere konunun ve konu ile birlikte işlenen grafik örgütleyicinin anlaşılıp anlaşılmadığı sorulur, eksik kalan yerler varsa tekrar edilir.

Sert ünsüzlerin yumuşaması her harf için birkaç örnek olacak şekilde gösterilir ve cümle içinde kullanmaları istenir.

Çocuklarında sert ünsüzlerin yumuşamasına örnek vermeleri istenir.

Değerlendirme:

Ön-Son test sorularında ki taslağa ve değerlendirme rubriğine uygun olarak hazırlanmış 15 adet açık uçlu soru ile öğrencilerin metni anlayıp anlamadığı ölçülür.

NOT:(kontrol grubunda grafik örgütleyici ile özetleme yapılmayacak).

MÜZELER

1 Müzeler, karşılaşılması zor doğal ya da insan ürünü çeşitli yapıtların korunduğu yerlerdir. Bu yerlerde sanat, kültür, bilim ve diğer alanlardan pek çok şey sergilenir. İnsanlar müzeleri gezerek bu eşsiz yapıtları hem yakından görme şansı bulurlar, hem de onlarla ilgili bilgi edinirler. Müzelerde görülebilecek yapıtlar birbirinden farklıdır. Bu nedenle de farklı müze türleri vardır.

2 Arkeoloji müzeleri, çeşitli uygarlıklarla ilgili bilgi edinmek için gerçekleştirilen kazılarda elde edilen yapıtların sergilendiği müzelerdir. Bu müzelerde geçmişteki insanların yaşamlarını hangi koşullar altında sürdürdüklerini öğreniriz. Sergilenen eski bir su testisi, o dönemde yaşayan insanları somut bir biçimde duyumsamamızı sağlar. Bugünkü koşulların nasıl değişmiş olduğunu arkeoloji müzelerinde daha iyi anlarız. Bu nedenle, İzmir Arkeoloji Müzesi ziyaret etmeye değer bir yerdir.

3 Eski uygarlıklarla ilgili yapıtların dışında bir de yazılı ve görsel materyallerin sergilendiği tarih müzeleri vardır. Bu müzeler aracılığıyla bir ülkenin, toplumun ya da kişinin tarihsel gelişimi hakkında bilgi edinilir. Anadolu Medeniyetleri müzesinde, Anadolu'da arka arkaya ortaya çıkan uygarlıkların birbirinden nasıl farklılaştığı izlenebilir. Gazi Müzesi'nde ise Atatürk'ün hayatı boyunca yaptığı işlerle ilgili çeşitli belgeler ve görseller bir arada bulunur. Bir uygarlıkla ilgili gelişigüzel ürünleri yansıtan etnografya müzelerinin tersine, tarih müzeleri, zamanın belli bir aralığında yolculuk yapmaya olanak sağlar.

4 Konusu diğerlerinden farklı başka bir müze türü de güzel sanatlar müzesidir. Adından da anlaşıldığı gibi bu tür müzelerde resim, müzik, heykel gibi değişik sanat türlerinin az rastlanan yapıtları sergilenir. İnsanlar güzel sanatlar müzelerine giderek merak ettikleri yapıtlar hakkında değişik bilgiler edinirler. Çeşitli heykeller, ünlü ressamların bazı tabloları, müzisyenlerin yaşamlarından kimi fotoğraflar bu müzelerde bulunabilecek yapıtlar arasındadır.

5 Bu üçünden oldukça farklı başka bir müze türü de bilim müzeleridir. Bu müzelerde bilim ve teknoloji ile ilgili geçmişten bugüne kadar gelen yapıtları görme olanağı vardır. Tarihin belli bir noktasında icat edilen ilk otomobil ya da bisiklet, yakın zamanda üretilen bir uzay mekiğinin kendisi ya da maketi, çeşitli ilginç robotlar bilim müzelerinde yer alabilir. Bu müzelerde insanların bilgi birikimlerini çeşitli zamanlarda nasıl teknolojik araçlara dönüştürdüğüne tanık olunabilir. Bir

bilim müzesi olan Atatürk Eğitim Müzesi, ülkemizde eğitim alanındaki teknolojik gelişmelerin izlendiği bir yerdir.

6 Görüldüğü gibi sergilediği ürünler bakımından birbirinden farklı pek çok müze türü vardır. İnsanlar, ilgi alanlarına göre farklı müzeleri gezebilirler. Zaman zaman müzeleri ziyaret etmek geçmişimizi öğrenmemizi, bugünü daha iyi anlamamızı ve geleceğimizi daha iyi kurmamızı sağlar.

(Farklı web sitelerindeki bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır).

İsim:

MÜZELER

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metne göre insanların müzeleri gezmelerindeki amaçları nelerdir?
3. Okuduğunuz metne göre müzelerin sınıflandırılması neye göre yapılmaktadır?
4. Okuduğunuz metne göre müzeleri ziyaret etmek insanlara ne kazandırır?
5. Metinde geçen ve altı çizili olan “*duyumsamamızı*” sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 2, 3, 4,5 numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Sizce müzeleri gezmek ve geçmişimizi öğrenmek arasında nasıl bir ilişki vardır?
12. Sizce müzeleri gezmek bizim geleceğimize katkı sağlar mı? Açıklayınız.
13. Sizce müzeler bir ülke için ne anlam ifade eder?
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?

**Deney ve Kontrol Grubunda Kullanılan Grafik Örgütleyici Stratejisine Göre
Hazırlanan Günlük Ders Planı Örneği**

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Konu: Peri Bacaları

Süre: 40'+40'

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar:

- Öğrenciler duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade eder.
- Öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanır.

Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri: Sunuş, soru-cevap, grup çalışması

Kullanılan Eğitim Teknolojileri, Araç-Gereçler Ve Kaynakça: “Deniz Kirliliği” adlı metin, metin ile ilgili hazırlanmış sorular

Dersin İşlenişi:

Dikkati çekme: Öğrencilere çevre kirliliği ile ilgili ne bildikleri sorulur. Bu konuda konuşturularak konuya hazırlık yapılır ve dikkat çekilir.

Ön bilgileri Yoklama:

Sorular:

Çevre kirliliği ne demektir?

Bildiğiniz çevre kirlilikleri nelerdir?

Sizce çevre kirliliğinin sebepleri nelerdir?

Her yerde denize girilebilir mi? Açıklayınız.

Süreç:

Yukarıda belirtilen sorular cevaplandıktan sonra öğretmen rehberliğinde “deniz kirliliği” adlı metin anlaşılan kadar okunur.

Öğrencilere konunun ana fikri ve yardımcı fikirleri sorulur.

Konu öğretmen eşliğinde grafik örgütleyiciler ile özetlenir ve öğrencilere grafik örgütleyici kullanma yöntemleri pekiştirilerek gösterilmiş olur.

Öğrencilere konunun ve konu ile birlikte işlenen grafik örgütleyicinin anlaşılıp anlaşılmadığı sorulur, eksik kalan yerler varsa tekrar edilir.

Değerlendirme:

Ön-Son test sorularında ki taslağa ve değerlendirme rubriğine uygun olarak hazırlanmış 15 adet açık uçlu soru ile öğrencilerin metni anlayıp anlamadığı ölçülür.

PERİ BACALARI

1 Peri bacaları milyonlarca yıl önce birtakım doğal olayların etkisiyle kayaların biçim değiştirmesi sonucunda oluşan ilginç görünümlü yapılardır. Bir mantara benzeyen bu yapılar tarihin her döneminde insanlar için önem taşımış ve çeşitli gereksinimler için kullanılmışlardır.

2 Peri bacaları öncelikle Anadolu'da yaşayan ilk insanlar tarafından birçok amaç için kullanılmıştır. Bu amaçlardan ilki barınmadır. Oldukça büyük olan peri bacalarının içlerinde birçok mağara bulunur. Kışın sıcak, yazın serin olan mağaralar bu yönüyle insanların barınmasına son derece elverişlidir. İnsanların peri bacalarını kullanmalarının bir diğer nedeni de vahşi hayvanlardan korunmaktır. Hayvanlar burada yaşayan insanlara kolayca ulaşamadığından peri bacaları bu dönemki insanlara bir sığınak işlevi sunmuştur. Bunların dışında peri bacalarında saklanan gıdalar açık havada saklanılan gıdalara göre daha uzun süre bozulmadan korunabilmektedir. Bu özellikler peri bacalarını insanların yaşamaları için cazip bir hale getirmiştir.

3 Peri bacaları Hristiyanlar tarafından inançlarından dolayı gördükleri baskılardan kurtulmak için de kullanılmıştır. O dönemde putperestlerin yaptıkları zulümlerden bunalan Hristiyanlar daha rahat yaşayacakları ve aynı zamanda sığınak olarak kullanabilecekleri bir yer aramışlardır ve peri bacalarının bulunduğu bölgeyi bulmuşlardır. Burada düşmanlarından korunarak inançlarının gereklerini rahat rahat yerine getirmişlerdir. Sonraki dönemlerde bu yapıları kilise haline getirmişlerdir. Ürgüp'teki Peri Bacaları ve Göreme'deki Kaya Kiliseleri o zamandan günümüze gelen önemli yapılardır. Bu yüzden günümüzde de bu bölge ve bu yapılar Hristiyanlarca kutsal kabul edilmektedir.

4 Eski dönemlerdeki insanlar ve Hristiyanların yanında günümüz insanları da peri bacalarından yararlanır. Ancak günümüz insanların peri bacalarını kullanmaktaki amaçları daha farklıdır. Günümüzde bu yapılar iş ve turizm amaçlı kullanılmaktadır. Bölgeyi görmeye gelen dikkate değer sayıda yerli ve yabancı turist vardır. Turistler için o bölgede onlarca otel, lokanta, hediyelik eşya dükkanları açılmıştır. Peri bacalarını ziyarette gelen turistler bölgede rahatça konaklayarak yörenin yemeklerini, örf-adetlerini ve kültürünü de öğrenirler. Yaşadıkları yerlere

dönerken yanlarında hediye olarak aldıkları birçok süs eşyası da götürürler. Yöre insanı bu yolla geçimini sağlayabilmektedir.

5 Görüldüğü gibi peri bacaları geçmişten günümüze insanların yararına kullanılmıştır. Kimisi barınma, kimisi eşyalarını saklama, kimisi de ekonomik nedenlerle peri bacalarını önemsemiştir. Bizler de geçmişten geleceğe insanlığın hizmetindeki bu yapıları ziyaret etmeli ve koruyarak yok olmasını önlemeliyiz.

(Farklı web sitelerindeki bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır).

İsim:

PERİ BACALARI

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metne göre peri bacaları hangi özelliklerinden dolayı barınma için kullanılmıştır?
3. Okuduğunuz metne göre peri bacalarının günümüzde Hristiyanlar tarafından kutsal kabul edilmesinin sebebi nedir?
4. Okuduğunuz metne göre peri bacalarını için bizim yapmamız gerekenler nelerdir?
5. Metinde geçen ve altı çizili olan “*gereksinim*” sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 2, 3, 4 numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Sizce peri bacaları günümüzde metinde bahsedilenin dışında nasıl kullanılabilir?
12. Sizce peri bacaları gibi doğal olaylar sonucunda meydana gelen başka yapılar günümüzde de var olabilir mi? Açıklayınız.
13. Peri bacaları her dönemde insanlar için bir anlam ifade etmiştir. Peki sizin için peri bacaları ne anlam ifade ediyor?
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?

**Deney ve Kontrol Grubunda Kullanılan Grafik Örgütleyici Stratejisine Göre
Hazırlanan Günlük Ders Planı Örneği**

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Konu: Atatürk ve İnsan Hakları

Süre: 40'+40'

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar:

- Öğrenciler duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade eder.
- Öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanır.

Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri: Sunuş, soru-cevap, grup çalışması

Kullanılan Eğitim Teknolojileri, Araç-Gereçler Ve Kaynakça: “Atatürk ve İnsan Hakları” adlı metin, metin ile ilgili hazırlanmış sorular,

Dersin İşlenişi:

Dikkati çekme: Öğrencilere 10 Kasım’ın önemi sorulur ve konu ile ilişkili olarak Atatürk’e dikkat çekilir.

Ön bilgileri Yoklama:

Sorular:

Atatürk kimdir?

Sizce Atatürk insan hakları ile ilgili olarak neler yapmıştır?

Size göre insan hakları ne demektir ve hangi hakları içerir?

Süreç:

Yukarıda belirtilen sorular cevaplandıktan sonra öğretmen rehberliğinde “Atatürk ve İnsan Hakları” adlı metin anlaşılana kadar okunur.

Öğrencilere konunun ana fikri ve yardımcı fikirleri sorulur.

Konu öğretmen eşliğinde grafik örgütleyiciler ile özetlenir ve öğrencilere grafik örgütleyici kullanma yöntemleri pekiştirilerek gösterilmiş olur.

Öğrencilere konunun ve konu ile birlikte işlenen grafik örgütleyicinin anlaşılıp anlaşılmadığı sorulur, eksik kalan yerler varsa tekrar edilir.

Değerlendirme:

Ön-Son test sorularında ki taslağa ve değerlendirme rubriğine uygun olarak hazırlanmış 15 adet açık uçlu soru ile öğrencilerin metni anlayıp anlamadığı ölçülür.

NOT:(kontrol grubunda grafik örgütleyici ile özetleme yapılmayacak).

ATATÜRK VE İNSAN HAKLARI

1

Atatürk, insan hak ve özgürlüklerine büyük önem veriyordu. Bu nedenle cumhuriyetin ilanından sonra bu alanda birçok yenilik yapılmıştır. Bugün, bütün vatandaşların kanunlarla korunmuş hakları vardır. Anayasada bunlar tek tek belirlenmiş ve güvence altına alınmıştır. Vatandaşlar, bu haklarını ve özgürlüklerini kimseye zarar vermeden sorumluluk bilinciyle kullanırlar. Yaşam, düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, öğrenim, sağlık hakkı bu haklardan bazılarıdır. Şimdi bu hakları biraz yakından tanıyalım.

2

Vatandaş olan herkesin temel hakkı yaşam hakkıdır. Yaşam hakkını kaybeden bir insanın başka haklarından söz edilemez. Yaşam hakkının içeriğinin ne olduğuna daha yakından bakmakta yarar var. Yaşam hakkına, herkesin maddi ve manevi varlığını koruma, yüceltme ve geliştirme hakkı da diyebiliriz. Kimse zorla çalıştırılmadığı gibi kimsenin özel hayatına da karışamaz. Herkesin istediği yerde oturma, haberleşme, yolculuk yapma özgürlüğü vardır. Kanunlar karşısında tüm vatandaşlar eşittir. Suç işleyenler, ancak mahkemelerin vereceği kararlarla tutuklanır ve cezalandırılır. Bütün bunlar yaşam hakkının birer parçasıdır.

3

İnsan hak ve özgürlüklerinden biri de düşünce özgürlüğüdür. Anayasa ve yasaların izin verdiği ölçüde herkes, söz, yazı, resim ve başka yollarla düşüncelerini ifade edebilir. Hangi amaçla olursa olsun, kimseden zorla düşüncelerini açıklamaları istenemez. Düşüncelerinden dolayı kimse kimseyi ayıplayamaz ve hor göremez. Herkesin düşüncesi özeldir ve kendine göre doğru olabilir. Düşünce özgürlüğü, kişilere kendi düşüncelerine göre hareket ederken başkalarının haklarını çiğneme özgürlüğü vermez. Bu konuda Atatürk şöyle demiştir: “ Her fert istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine uygun siyasi bir fikre sahip olmak, seçtiği bir dinin gerekliliklerini yapmak ve yapmamak hak ve hürriyetine sahiptir. Kimsenin fikrine ve vicdanına hakim olunamaz.”

4

Bütün vatandaşlar din ve vicdan özgürlüğüne sahiptir. Din ve inanç özgürlüğü, bireylerin istedikleri din ve inancı benimseme, dini bir inanca sahip olmama ve dinlere karşı ilgisiz olmayı da içerir. Kimse, fikir ve inançlarından dolayı ayıplanamaz ve suçlanamaz. Kimsenin dini ve inancı bir başkasınınkinden üstün değildir. Tüm inançlar ve o inanca sahip olan insanlar değerlidir. Hiç kimse

ibadetlere ve dini törenlere katılmaya zorlanamaz ve aynı biçimde insanların ibadetlerini başkalarının yaşamını kısıtlamadan özgürce gerçekleştirme hakları da vardır. Atatürk ilkelerinden laiklik bu konuda tutumun ne olması gerektiğini gösteren güzel bir terazidir.

5 Eğitim almak herkesin en doğal hakkıdır. Anayasanın 42. maddesinde geçen “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.” ibaresi bu hakkı yasalarca koruma altına alır. Temel eğitim, kadın erkek tüm vatandaşlarımız için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. Vatandaşlarımız temel eğitimden sonra istediği alanda eğitimini sınırlandırılmaksızın sürdürür ve dilediği mesleği seçer. Bilim ve sanat konularıyla dilediği gibi uğraşır. Bu konuda hiçbir bireye zorlama yoktur.

6 Son olarak sağlık hakkı da bireylerin temel haklarından bir diğeridir. İnsanın bedensel ve ruhsal sağlığını korumayı ve tedavi görme hakkını ifade eder. Bu haktan herkes eşit şekilde yararlanır. Sağlık hakkı uygulanırken kimseye milliyetine, dinine, işine veya sosyal statüsüne göre bir ayrıcalık tanınmaz. Devletin görevlerinden biri halkın sağlığını koruyucu önlemler almak, hastalar için tedavi imkanları oluşturmaktır. Sosyal devlette, çeşitli sigorta yöntemleriyle insanların hastalık, yaşlılık ve düşkünlük dönemlerinde gereksinimleri göz önünde bulundurulur ve buna göre önlemler alınır.

7 Yukarıda sayılan hak ve özgürlüklere sahip olmak demek ileri, çağdaş ve demokratik bir devletin vatandaşı olmak demektir. Çünkü devletler, insan hak ve özgürlüklerine önem verip bunu kanunlarla belirlerse ileri ve gelişmiş bir devlet olabilirler. İşte bu nedenle Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin insan hak ve özgürlüklerine önem vermesini istemiştir. Bunun için atılması gereken tüm adımları atmıştır. Bizde sahip olduğumuz bu hakların kıymetini bilmeli ve bu hakları elimizden geldiği kadar korumalıyız.

(Farklı web sitelerindeki bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır).

İsim:

Atatürk ve İnsan Hakları

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metinde hangi haklardan bahsedilmiştir?
3. Okuduğunuz metinde yaşam hakkı ile ilgili nelerden bahsedilmiştir?
4. Okuduğunuz metne göre sağlık hakkı kapsamında devlete düşen görevler nelerdir?
5. Metinde geçen ve altı çizili olan “*yoksun bırakmak*” sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 2, 3, 4,5 ve 6 numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Sizce metinde bahsedilen haklar dışında hangi haklardan bahsedilebilir?
12. Sizce metinde geçen haklardan hangisi en önemlidir? Sebepleri ile açıklayınız.
13. Sizce bu hakların bir devlet için önemi nedir? Bu haklar olmadan yaşamak mümkün olur mu?
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?

**Deney ve Kontrol Grubunda Kullanılan Grafik Örgütleyici Stratejisine Göre
Hazırlanan Günlük Ders Planı Örneği**

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Konu: Deniz Kirliliği

Süre: 40'+40'

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar:

- Öğrenciler duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade eder.
- Öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanır.

Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri: Sunuş, soru-cevap, grup çalışması

Kullanılan Eğitim Teknolojileri, Araç-Gereçler Ve Kaynakça: “Deniz Kirliliği” adlı metin, metin ile ilgili hazırlanmış sorular

Dersin İşlenişi:

Dikkati çekme: Öğrencilere çevre kirliliğinin ne olduğu sorulur ve bu konuda konuşarak çocuklar hem derse hazır hale getirilir hem de konuya dikkatleri çekilir.

Ön bilgileri Yoklama:

Sorular:

Çevre kirliliği ne demektir?

Bildiğiniz çevre kirlilikleri nelerdir?

Çevre kirliliğinin sebepleri nelerdir?

Her yerde denize girilebilir mi? Açıklayınız.

Süreç:

Yukarıda belirtilen sorular cevaplandıktan sonra öğretmen rehberliğinde “deniz kirliliği” adlı metin anlaşılan kadar okunur.

Öğrencilere konunun ana fikri ve yardımcı fikirleri sorulur.

Konu öğretmen eşliğinde grafik örgütleyiciler ile özetlenir ve öğrencilere grafik örgütleyici kullanma yöntemleri pekiştirilerek gösterilmiş olur.

Öğrencilere konunun ve konu ile birlikte işlenen grafik örgütleyicinin anlaşılıp anlaşılmadığı sorulur, eksik kalan yerler varsa tekrar edilir.

Değerlendirme:

Ön-Son test sorularında ki taslağa ve değerlendirme rubriğine uygun olarak hazırlanmış 15 adet açık uçlu soru ile öğrencilerin metni anlayıp anlamadığı ölçülür.

NOT:(kontrol grubunda grafik örgütleyici ile özetleme yapılmayacak).

DENİZ KİRLİLİĞİ

Deniz kirliliği günümüzün en önemli çevre sorunlarından biridir. Deniz kirliliğinin denizde yaşayan hayvanlar ve çevre üzerinde birçok olumsuz etkisi bulunur. Deniz kirliliği öncelikle pis kokuya ve çevrede kötü bir görünüm oluşmasına neden olur. Ayrıca deniz kirliliği, denizde yaşayan hayvanların ölmesine ve azalmasına yol açar. Denize zararlı maddelerin karışmasıyla oluşan deniz kirliliğinin birçok nedeni vardır.

1

Bu nedenlerin başında insanların bilinçsizliği gelir. İnsanlar çöplerini denizlere atıyorlar, deniz kenarında yedikleri yiyecekleri toplamadan gidiyorlar, yaptıkları fabrikaların atıklarını denizlere bırakıyorlar ve bunların sonuçlarını hiçbir zaman düşünmüyorlar. Çoğu insan “Benim denizi kirletmemem hiçbir şeyi değiştirmez, ben tek başıma ne yapabilirim ki?” diyor. Ama böyle düşünen insanların tamamı denizi kirlettiklerinde denizler pislikten geçilmez bir hal alacaktır. Denize yakın yerlerde inşa edilmiş fabrikalar var. Fabrika atıklarının birçoğu çevre ve insan için tehlikeli olan kimyasal atıklar. Bu atıkların denizlere bırakıldığını ya da akıtıldığını düşünelim. Biz görmesek bile çocuklarımız ya da torunlarımız ilerleyen zamanlarda bizler gibi denize giremeyecek ve denizden yakaladıkları balıkları yiyemeyeceklerdir. Deniz onlar için tehlikeli bir yere dönüşecektir.

2

Deniz kirliliğinin bir diğer nedeni yerel yönetimlerin duyarlılığıdır. Yerel yönetimler sorumlu oldukları bölgelerde deniz kirliliğini önleyici yaptırımlar uygulamalıdır. Devlet tarafından konulan çevre kirliliğini engellemeye yönelik yasaların uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmelidir. Eğer bu yasaların uygulanmadığı yerler varsa bunu yapanlar hakkında hukuki işlemler başlatmalıdır. Yerel olarak bölgelerinde kurulan fabrika ve iş sahalarını kontrol etmelidir. Çevreye zararlı oldukları tespit edilen kurumların zararlı yönleri düzeltilmelidir. Bacalarına filtreler takılmalıdır. Atıklarını denize bırakmamaları ve hatta mümkünse geri dönüşüm yoluyla tekrar kullanılabilir hale getirilmesi sağlanmalıdır. Kısacası deniz kirliliğinin önlenmesinde yerel yönetimlere de büyük görevler düşmektedir.

3

Deniz kirliliğine sebep olan son neden ise bu konuda devletin uyguladığı yanlış ve eksik politikalarıdır. Devlet çevreyi korumaya yönelik yasaları yapmalı ve hem çevrenin hem de denizlerin temiz kalmasını sağlamalıdır. Bu yasalara

4

uymayanlara karşı yaptırımlar ağır olmalı ve insanlar gerçekten çevreyi kirletirlerse bunun cezasının çok ağır olacağını bilmelidirler. Eğer devlet yasalar ile çevreyi korumazsa insanlar bilinçli de olsa, yerel yönetimler bu konuda yeteri kadar hassas da olsa mutlaka bu kirliliğe sebep olacak birkaç kişi çıkacaktır. Bu yüzden devlet bu konuda duyarlı olmalı ve çevreyi daha çok koruyan yasalarla denizleri temiz tutmak için elinden geleni yapmalıdır.

Görüldüğü gibi deniz kirliliğine sebep olan pek çok faktör vardır. Bunlar insanlar, yerel yönetimler ve devlet politikaları olmak üzere üçe ayrılır. İnsanlar daha bilinçli hale getirilir, yerel yönetimler bu konuda daha fazla dikkatli olur ve devlet de yasalar ile denizleri kirletenlere ağır yaptırımlar uygularsa bu sorun çözülebilir. Ama bu soruna sebep olan üç faktörün de işbirliği içinde olması gerekmektedir. Böylece denizlerimiz kirlenmez ve daha güzel bir gelecek bizi bekler.

(Özmen, E.R. (2011). “Bir Metin Yapısı Örneği: Evrensel Dünya Problemlerine İlişkin Çözüm Yapısı” isimli makaleden uyarlanmıştır.)

İsim:

DENİZ KİRLİLİĞİ

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metne göre deniz kirliliğinin ne gibi zararları vardır?
3. Okuduğunuz metne göre insanların denizleri kirletmesine sebep olan düşünce biçimi nedir?
4. Okuduğunuz metne göre deniz kirliliğini önleme konusunda devlete düşen görevler nelerdir?
5. Metinde geçen ve altı çizili olan “*bilinçsizliği*” sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 2, 3, 4 numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Sizce deniz kirliliğinin önlenmesi için daha farklı nasıl önlemler alınabilir?
12. Sizce denizlerin temiz olması niçin önemlidir? Denizlerin kirli olmasının ne gibi sonuçları olabilir?
13. Size göre eğitimin deniz kirliliğini azaltma üzerine bir etkisi olabilir mi? Açıklayınız.
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?

**Deney ve Kontrol Grubunda Kullanılan Grafik Örgütleyici Stratejisine Göre
Hazırlanan Günlük Ders Planı Örneği**

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Konu: Kelebeklerin Yaşam Döngüsü

Süre: 40'+40'

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar:

- Öğrenciler duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade eder.
- Öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanır.

Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri: Sunuş, soru-cevap, grup çalışması

Kullanılan Eğitim Teknolojileri, Araç-Gereçler Ve Kaynakça: “Kelebeklerin Yaşam Döngüsü” adlı metin, metin ile ilgili hazırlanmış sorular

Dersin İşlenişi:

Dikkati çekme: Öğrencilere kelebeklerin yaşamları hakkında ne bildikleri sorulur ve bu konuda öğrenciler konuşturulur.

Ön bilgileri Yoklama:

Sorular:

Kelebekler hakkında neler biliyorsunuz?

Yaşam döngüsü ne demektir?

Süreç:

Yukarıda belirtilen sorular cevaplandıktan sonra öğretmen rehberliğinde “Kelebeklerin Yaşam Döngüsü” adlı metin anlaşılana kadar okunur.

Öğrencilere konunun ana fikri ve yardımcı fikirleri sorulur.

Konu öğretmen eşliğinde grafik örgütleyiciler ile özetlenir ve öğrencilere grafik örgütleyici kullanma yöntemleri pekiştirilerek gösterilmiş olur.

Öğrencilere konunun ve konu ile birlikte işlenen grafik örgütleyicinin anlaşılıp anlaşılmadığı sorulur, eksik kalan yerler varsa tekrar edilir.

Değerlendirme:

Ön-Son test sorularında ki taslağa ve değerlendirme rubriğine uygun olarak hazırlanmış 15 adet açık uçlu soru ile öğrencilerin metni anlayıp anlamadığı ölçülür.

NOT:(kontrol grubunda grafik örgütleyici ile özetleme yapılmayacak).

KELEBEKLERİN YAŞAM DÖNGÜSÜ

Kelebekler ve güveler kanatları pullu olan tek böcek türüdür. Dünyada 20.000 kelebek ve 150.000 güve türünün olduğu bilinmektedir. Türkiye’de 360 civarında kelebek, 4000 civarında güve türü olduğu tespit edilmiştir. Kelebekler, pullu kanatlarıyla güzel görünümleri olan, uçabilen böceklerdir. Kelebekler çiçekten

1 çiçeğe konarak çiçek tozlarını taşıyıp tozlaşmayı sağlarlar. Doğada besin zincirinin önemli bir halkası olan kelebekler, diğer böceklerle, kuşlara, farelere, kurbağalara, kertenkelelere yem olurlar. Kelebekler ile ilgili bu ve buna benzer pek çok şey anlatılabilir. Ama onları özel yapan bu değildir. Onları özel yapan yaşam hikâyeleridir.

Kelebeklerle ilgili en ilginç şeylerden biri benzersiz yaşam döngüleridir. Bir kelebek ağır hareketli, şişman bir tırtıldan, rengârenk kanatlı güzel bir uçan böceğe

2 dönüşürken doğanın olağanüstü olaylarından biri gerçekleşir. Başka birçok böcekte de gerçekleşen bu başkalaşım, onların hiçbirinde kelebekteki kadar olağanüstü değildir.

Kelebeklerin yaşam döngüsü dört aşamadan oluşur. İlk aşama yumurta evresidir. Dişi kelebek bu evrede yumurtalarını bir yaprağa bırakır. Yumurtaların

3 büyüklüğü bir iğne başı kadardır. Dişi kelebeğin yumurtalarını bir yaprağa bırakma sebebi, tırtılların sürekli yemeğe ihtiyaçları olmasındandır. Yumurtalar birkaç gün içinde kırılmaya başlar.

İkinci aşama tırtıl dönemidir. Yani bizim kelebeklerimiz bu aşamada birer tırtıllardır. Yumurtalardan çıkan tırtıllar yaşamlarını yaprak yiyerek geçirirler. 12-14

4 gün içinde büyürler. Büyümeleri sırasında birkaç kez deri değiştirirler. Bu aşama kelebeğin son aşamasında uçabilmesi için çok önemlidir.

Üçüncü aşama koza dönemidir. Bu dönemde tırtılların derisi kalınlaşır. Hatta o kadar kalınlaşır ki tırtıl kendisini bir yaprağın sapına baş aşağı asarak krizalit

5 (koza) denen bir kabuk oluşturur. Kelebek olmadan önceki bu üçüncü aşamayı bu kabuğun içinde geçirir. Bu aşama bir hafta kadar sürer.

Yaşam döngüsünün son aşamasında tırtıl artık yetişkin bir kelebek olmuştur. Kelebek kozadan çıktığında nemli ve buruşuktur. Tabi hemen uçmaya başlayamaz.

6 Önce kozasından aşağı sarkık vaziyette durarak kanatlarına kan pompalar. Kuruyup uçabilmesi için iki saate ihtiyacı vardır.

Bu aşamadan sonra kelebek artık uçarak o bildiğimiz şekline kavuşur ve yaşamına başlar. Türüne göre kelebeği bir günlük ya da en fazla 10-11 aylık bir yaşam bekler. Yani bir ay kelebek olmayı bekleyip bir gün yaşayan pek çok kelebek türü vardır. Bu da kelekleri ilginç kılan başka özelliklerinden bir diğeridir.

(Farklı web sitelerindeki bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır).

İsim:

Kelebeklerin Yaşam Döngüsü

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metne göre Türkiye’de kaç kelebek ve güve türü vardır?
3. Okuduğunuz metne göre kelebekler ile beslenen canlılar hangileridir?
4. Okuduğunuz metne göre kelebekler hangi dönemde birkaç kere deri değiştirirler?
5. Metinde geçen ve altı çizili olan “*döngü*” sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 3, 4, 5, 6, numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Kelebekler dışında başkalaşım geçiren canlıları biliyor musunuz?
12. Besin zinciri hakkında neler biliyorsunuz?
13. Size göre kelebeklerin yaşam döngülerinin hangi aşaması daha ilginç? Sebebi ile açıklayınız.
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?

**Deney ve Kontrol Grubunda Kullanılan Grafik Örgütleyici Stratejisine Göre
Hazırlanan Günlük Ders Planı Örneği**

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Konu: Doğal Afetler ve Sonuçları

Süre: 40'+40'

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar:

- Öğrenciler duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade eder.
- Öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanır.

Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri: Sunuş, soru-cevap, grup çalışması

Kullanılan Eğitim Teknolojileri, Araç-Gereçler Ve Kaynakça: “Doğal Afetler ve Sonuçları” adlı metin, metin ile ilgili hazırlanmış sorular

Dersin İşlenişi:

Dikkati çekme: Öğrencilere doğal afetin ne olduğu sorulur ve bu konuda konuşarak çocuklar hem derse hazır hala getirilir hem de konuya dikkatleri çekilir.

Ön bilgileri Yoklama:

Sorular:

Doğal afet ne demektir?

Bildiğiniz doğal afetler nelerdir?

Bu doğal afetlerin sebepleri nelerdir?

Süreç:

Yukarıda belirtilen sorular cevaplandıktan sonra öğretmen rehberliğinde “doğal afetler ve sonuçları” adlı metin anlaşılan kadar okunur.

Öğrencilere konunun ana fikri ve yardımcı fikirleri sorulur.

Konu öğretmen eşliğinde grafik örgütleyiciler ile özetlenir ve öğrencilere grafik örgütleyici kullanma yöntemleri pekiştirilerek gösterilmiş olur.

Öğrencilere konunun ve konu ile birlikte işlenen grafik örgütleyicinin anlaşılıp anlaşılmadığı sorulur, eksik kalan yerler varsa tekrar edilir.

Değerlendirme:

Ön-Son test sorularında ki taslağa ve değerlendirme rubriğine uygun olarak hazırlanmış 15 adet açık uçlu soru ile öğrencilerin metni anlayıp anlamadığı ölçülür.

NOT:(kontrol grubunda grafik örgütleyici ile özetleme yapılmayacak).

DOĞAL AFETLER VE SONUÇLARI

Doğada önceden tahmin edilemeyen bir olay meydana geldiğinde ve bu olay olağanüstü bir özellik gösterdiğinde hem insanlar, hem de diğer canlılar için bir tehlike oluşturur. Bu gibi olaylar doğal afet olarak tanımlanır. Doğal afetler jeolojik ve meteorolojik olmak üzere ikiye ayrılır. Jeolojik doğal afetler, yer kabuğunun hareketlerinden kaynaklanan afetlerdir. Bunlar; deprem, heyelan ve yanardağ patlamalarıdır. Meteorolojik afetler ise hava olaylarından kaynaklanan afetlerdir. Sel, çığ, fırtına, kuraklık, orman yangını ve hortum belli başlı meteorolojik afetlerdendir. Doğal afetler can ve mal kaybına yol açan olaylardır. Sonuçları bu kadar büyük olan olaylar insanların bireysel hayatlarını ve sosyal yaşam koşullarını etkiler.

İster jeolojik, ister meteorolojik afetler olsun her türlü doğal afetin yaşandıktan sonra insan hayatına pek çok etkileri olur. Şüphesiz ki insan hayatı adına en büyük etki ölümler, yaralanmalar ve sakat kalma durumlarıdır. Bu trajik sonuç, maalesef zaman zaman kaçınılmaz olmaktadır. Bir diğer sonuç, doğal afetler sonrasında meydana gelen bulaşıcı ve salgın hastalıklardır. Bu hastalıklar, hastalara zamanında müdahale edememekten ve çevre kirliliğinden kaynaklanmaktadır. Doğal afet anında olmasa bile sonrasında meydana gelen salgın hastalıklardan dolayı birçok insan hayatını kaybetmektedir. Doğal afetlerin etkisiyle veya yaşandıktan çok sonra bu olaya maruz kalan insanlar psikolojik sorunlar yaşayabilirler. Doğal afet sırasında yaşanan kaygı, korku ve kayıpların üzüntüsü bu sorunların temel nedenleri olabilir. Psikolojik olarak etkilenen insanlar uzun süreli tedaviye ihtiyaç duyup normal yaşantılarına devam edemeyebilirler.

Doğal afetin olduğu yerlerdeki önemli olumsuzluklardan biri de insanların olağan sosyal yaşamlarını sürdürmek için ihtiyaç duydukları olanaklardan mahrum kalmasıdır. Bu olumsuzluklardan ilki doğal afetin yaşandığı bölgede ulaşım ve haberleşme ağlarının düzgün çalışmamasıdır. İletişim çağını yaşadığımız bu dünyada bu durumun ne kadar ağır sonuçları olacağını kestirmek çok da zor değildir. Aynı zamanda bölgede altyapı sorunları baş gösterebilir. Yapılan yollar, kanalizasyonlar, köprüler yıkılabilir. Elektrikler kesilebilir ve bir süre bu durum geçmeyebilir. Yörenin ekonomik yapısı bozulur ve halk maddi açıdan fakirleşebilir. Devletin ve özel kurumların planladığı yatırımlar gecikebilir. Fabrikalar, şirketler ve işyerleri

yıkılabilir, dolayısıyla insanlar işlerini kaybedebilir. Bölgede buna benzer daha pek çok olumsuz durum söz konusu olabilir.

Doğal afetler maalesef kaçınılmaz gerçeklerdir ve yukarıda açıklandığı gibi birçok olumsuz sonuçları vardır. Bu sonuçlar afeti yaşayan insanları ve bölgeyi çok 4 derin bir biçimde etkiler. Bu yüzden bu doğal afetleri önleme ve olumsuz etkilerini azaltma konusunda sürekli çalışmalar yapılmalıdır. Bireyler ve kurumlar bu konuda kendi üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmelidir.

(Farklı web sitelerindeki bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır).

İsim:

Doğal Afetler ve Sonuçları

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metne göre doğal afetler kaçaya ayrılır ve bunlar nelerdir?
3. Okuduğunuz metne göre doğal afetlerin insan hayatına en büyük sonuçları nelerdir?
4. Okuduğunuz metne göre doğal afetlerden sonra meydana gelen bulaşıcı hastalıkların sebepleri nelerdir?
5. Metinde geçen ve altı çizili olan “*salgın*” sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 2, 3 numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Sizce doğal afetlerin önlenmesi için bize düşen sorumluluklar nelerdir?
12. Sizce doğal afetler olduktan sonra etkisinin en aza indirilebilmesi için devlet kurumları ne gibi tedbirler almalıdır?
13. Size göre doğal afetler insanlar dışında hangi canlılara zarar verebilir? Sebepleri ile açıklayınız.
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?

**Deney ve Kontrol Grubunda Kullanılan Grafik Örgütleyici Stratejisine Göre
Hazırlanan Günlük Ders Planı Örneği**

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Konu: Modern Teknoloji

Süre: 40'+40'

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar:

- Öğrenciler duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade eder.
- Öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanır.

Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri: Sunuş, soru-cevap, grup çalışması

Kullanılan Eğitim Teknolojileri, Araç-Gereçler Ve Kaynakça: “Modern Teknoloji” adlı metin, metin ile ilgili hazırlanmış sorular

Dersin İşlenişi:

Dikkati çekme: Öğrencilere teknolojinin ne olduğu sorulur ve bu konuda konuşarak çocuklar hem derse hazır hale getirilir hem de konuya dikkatleri çekilir.

Ön bilgileri Yoklama:

Sorular:

Teknoloji nedir?

Sizce teknolojinin bize sağladığı en büyük kolaylıklar nelerdir?

Teknoloji ne kadar geliştirilebilir? Mesela ölüme çare bulunabilir mi? Işınlanma ilerde mümkün olabilir mi?

Süreç:

Yukarıda belirtilen sorular cevaplandıktan sonra öğretmen rehberliğinde “modern teknoloji” adlı metin anlaşılana kadar okunur.

Öğrencilere konunun ana fikri ve yardımcı fikirleri sorulur.

Konu öğretmen eşliğinde grafik örgütleyiciler ile özetlenir ve öğrencilere grafik örgütleyici kullanma yöntemleri pekiştirilerek gösterilmiş olur.

Öğrencilere konunun ve konu ile birlikte işlenen grafik örgütleyicinin anlaşılıp anlaşılmadığı sorulur, eksik kalan yerler varsa tekrar edilir.

Değerlendirme:

Ön-Son test sorularında ki taslağa ve değerlendirme rubriğine uygun olarak hazırlanmış 15 adet açık uçlu soru ile öğrencilerin metni anlayıp anlamadığı ölçülür.

NOT:(kontrol grubunda grafik örgütleyici ile özetleme yapılmayacak).

MODERN TEKNOLOJİ

Modern çağda yaşayan insanlar dünyayı zenginleştiren birçok keşiften ve buluştan yararlanırlar. Bilim adamları yeni bilimsel bilgilere ulaşmak ve yaşamı kolaylaştırmak için uzun yıllar harcayarak yeni yollar keşfederler. Modern çağda insanoğlunun kullanımına sunulan en önemli buluşlar televizyon ve bilgisayar teknolojisi alanında gerçekleşmiştir.

Anlık iletişimin en gözde biçimi televizyondur. Televizyonun seyirciler üzerinde inanılmaz bir etkisi vardır, çünkü insanlar televizyon aracılığı ile dünyada olup biten olaylara anında tanık olabiliyorlar. Sözgelimi 4 Mart 1994'te Kolombiya mekiği araştırma amacıyla fırlatıldı. Mekik fırlatma noktasından başarıyla yükseldi ve yörüngeye yerleşti. 18 Mart 1994'te Kolombiya uçuşu sona erdiğinde onun başarılı dönüşünü yine televizyonlar gösterdi.

Televizyon bize sadece dünyadaki olaylara tanık olma olanağı sunmaz, aynı zamanda uzaktan tedavi konusunda da önemli bir rol oynar. Teletıp hastalara ve doktorlara videolar aracılığıyla tıbbi konularda konuşma olanağı sağlar. Sözgelimi doktorlar, özel araçlar kullanarak hastanın kalbini veya akciğerlerini gözlemleyebilirler. Uzak mesafeli televizyon teknolojisi aracılığıyla sorunu teşhis edip tedavi yöntemleri önerebilirler. Bu örnekler teletıbbın yarattığı modern tıp mucizelerinden sadece ikisidir.

Son yirmi yılda bilgisayar teknolojisi de iletişim dünyasında insanlığın yararına inanılmaz gelişmeler kaydetmiştir. Bilgisayar, uzun mesafeler içinde iletişim olanağı sunar. Bilgisayarlar sayesinde inanılmaz miktarda bilginin tüm dünyada hızlı bir biçimde dolaşımı için bir bilgi ağı kurulmuştur. Bilgisayara dayalı en önemli iletişim biçimi ise internet yoluyla gerçekleşir. İnternet sayesinde bireyler ulaşmak istedikleri bilgilere çok kolay ve hızlı bir şekilde ulaşabilirler. Yine internet üzerinden yakınları ile görüşebilir, onlarla belge paylaşabilir ve görüntülü konuşabilirler.

Buna ek olarak bilgisayar teknolojisi sayesinde zahmetli olan pek çok işlem bilgisayar başında halledilebilecek kolaylığa ulaşır. Faturaları ödeme, birisine para gönderme, kredi kartı borcu ödeme gibi pek çok işlem artık bilgisayar başından halledilebilmektedir. İnternet aynı zamanda bir sanal mağazadır. İnternette ki alışveriş siteleri sayesinde istediğiniz ürüne oturduğunuz yerden ulaşabiliriz.

Ayrıca bilgisayarlar tıbbın gelişmesine de önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Kan örneklerinin incelenmesinde, bir hastalığın teşhisinde ve tedavi sürecinin doğru bir şekilde kayıt altına alınmasında kullanılmaktadır. Organ nakli bekleyen hastaların doku örnek kayıtları da bilgisayarlarda saklanmakta ve uygun bir organ bağışlandığında bekleyen hastalardan uyumlu olanına zamanında ulaşılabilir. 6

Sonuç olarak bilimsel araştırmalar ve deneyler, televizyon ve bilgisayar üstünden dünyadaki bilgileri daha hızlı ve kolay elde edebilmenin yollarını açtı. Bu buluşların çoğu yaşamı daha iyi bir duruma getirdi. İnsanların hayatlarını kolaylaştırdı ve daha rahat yaşamalarını sağladı. Gelecekte sadece televizyon ve bilgisayar teknolojisinde değil, diğer alanlarda da hangi gelişmelerin olacağını izlemek ilginç olacaktır. 7

(Bayat, N. (2009). “Türkçe ve İngilizce Öğretmen Adaylarının Akademik Yazılarında Yapısal Özellikler” isimli çalışmadan uyarlanmıştır.)

İsim:

Modern Teknoloji

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metne göre modern çağda insanoğlunun kullanımına sunulan en önemli buluşlar nelerdir?
3. Okuduğunuz metne göre, televizyonun insan hayatına nasıl bir etkisi olmuştur?
4. Okuduğunuz metne göre bilgisayarlar tıbbın gelişmesine nasıl katkı sağlamıştır?
5. Metinde geçen ve altı çizili olan “*teşhis etmek*” sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 2, 3,4,5 ve 6 numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Sizce modern teknoloji televizyon ve bilgisayar(internet) alanları dışında hangi alanlarda etkili olmuştur?
12. Sizce teknolojinin bir sonu var mıdır? Teknoloji ile daha ne gibi kolaylıklar hayatımıza girebilir?
13. Sizce teknolojinin zararları var mıdır? Bu zararlar nelerdir?
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?

**Deney ve Kontrol Grubunda Kullanılan Grafik Örgütleyici Stratejisine Göre
Hazırlanan Günlük Ders Planı Örneği**

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Konu: Çayın Yolculuğu

Süre: 40'+40'

Öğrenci Kazanımları/Hedef Davranışlar:

- Öğrenciler duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade eder.
- Öğrencilerin Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanır.

Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri: Sunuş, soru-cevap, grup çalışması

Kullanılan Eğitim Teknolojileri, Araç-Gereçler Ve Kaynakça: “Çayın Yolculuğu” adlı metin, metin ile ilgili hazırlanmış sorular, bir bardak sıcak çay, kuru çay

Dersin İşlenişi:

Dikkati çekme: Sınıfa bir bardak çay ile gelinir ve öğrencilere bunun ne olduğu sorulur. Daha sonra kuru çay gösterilir. Öğrencilere çay nasıl bu hale geldiği sorulur ve konuşturulur.

Ön bilgileri Yoklama:

Sorular:

Çay nasıl imal edilir?

Çayın bizim açımızdan önemi nedir?

Çayın yerine koyabileceğimiz başka bir içecek var mı?

Süreç:

Yukarıda belirtilen sorular cevaplandıktan sonra öğretmen rehberliğinde “çayın yolculuğu” adlı metin anlaşılana kadar okunur.

Öğrencilere konunun ana fikri ve yardımcı fikirleri sorulur.

Konu öğretmen eşliğinde grafik örgütleyiciler ile özetlenir ve öğrencilere grafik örgütleyici kullanma yöntemleri pekiştirilerek gösterilmiş olur.

Öğrencilere konunun ve konu ile birlikte işlenen grafik örgütleyicinin anlaşılıp anlaşılmadığı sorulur, eksik kalan yerler varsa tekrar edilir.

Değerlendirme:

Ön-Son test sorularında ki taslağa ve değerlendirme rubriğine uygun olarak hazırlanmış 15 adet açık uçlu soru ile öğrencilerin metni anlayıp anlamadığı ölçülür.

NOT:(kontrol grubunda grafik örgütleyici ile özetleme yapılmayacak).

ÇAYIN YOLCULUĞU

Çay Türk toplumunun en çok tükettiği içeceklerin başında gelir. Kahvaltı çaysız düşünülemez. Misafir olarak bir yere gidildiğinde bile ilk ikram edilen içeceklerin başında çay gelir. Bir dükkanda alışveriş sırasında beklerken dükkan sahibi hemen bir bardak çay söyleyiverir. Kısacası çay Türk toplumu için çok önemlidir. Türkler tarafından bu kadar sevilen çay yetiştirildikten sonra nasıl işlenir ve içilebilecek duruma gelir, hiç düşündünüz mü? Yetiştirilmiş ve toplanmış çaylar fabrikaya gönderilmek üzere kontrol edilir. Bu, çay üretimi için ilk aşamadır. Ancak çay fabrikaya gittikten sonra pek çok işlemden geçer.

Soldurma işlemi çay fabrikaya geldikten sonra ilk yapılan işlemdir. Bu işlem çay yaprağı içerisindeki suyun buharlaştırılmasıdır. Çay yapraklarında % 70 dolayında bulunan su yaklaşık % 50 oranına düşürülür. Bu işlem çay üretiminin zorunlu ve ilk aşamasıdır. Bu işlem, soldurma teknelerinde yapılır. Bu teknelerdeki çayların solma süresi yaş çayın tazeliği ve ıslaklık durumuna, hava ve çalışma koşullarına göre değişir.

Soldurmadan sonraki işlem kıvrımadır. Kıvrırma, solmuş çay yaprağının değişik çay imalat makinelerinde parçalanması, ezilmesi ve bükülmesidir. Bu işlem iki durum açısından önemlidir. İlki çaya istenilen şeklin verilmesini sağlar. İkincisi çay yapraklarının hücrelerinde bulunan öz suyun yaprak yüzeyine yayılması sağlayarak bir sonraki aşama için hazır hale getirilir.

Sonraki aşama fermantasyondur. Bu aşamada yapılan işlemler, soldurulan ve kıvrılan çay yapraklarına rengini, kokusunu, burukluğunu ve tadını verdiği aşamadır. Bu işlem ile çay yaprağının içinde bulunan doğal maddeler değişime uğrar. Fermantasyon sonucunda çay yaprağının yeşil rengi bakır kırmızısına dönüşerek hoş kokulu bir tat oluşturur. Çay imalatında ilk kalite kontrol bu safhada yapılır. Bu esnada çayın kıvrılma ve solma durumu hakkında bilgi edinilir.

Sıradaki işlem kurutmadır. Kurutma, kıvrılmış ve fermente olmuş çay yaprağının fırınlanarak nem oranını % 2-4 seviyelerine indirme işlemidir. Fırının sıcaklığı ve çayın fırında kalma süresi bu aşamada çok önemlidir. Kurutmanın amacı, çayı depolanabilir, paketlenabilir ve taşınabilir duruma getirmektir. Bu, çay üstünde yapılan son işlem olma özelliğini taşır.

Gelelim tasnif işlemine. Tasnif, fırından çıkan kuru çayların önceden belirlenen standart elek tellerinden geçirilerek incelik, kalınlık ve kalitelerine göre

6 ayrılma işlemidir. Bekletilen ve iyi muhafaza edilemeyen çayların rutubet miktarları arttığından tasnifleri iyi yapılamaz ve kısa zamanda küflenerek sağlığa zararlı hale gelir. Bu işlem hızlı bir şekilde yapılmalıdır.

Yukarıda açıklanan işlemlerden geçirilen çaylar ambalajlanarak satışa hazır hale getirilir. Ambalajlama kısmı çok önemlidir. Bu işlem, nem ve ışık geçirmeyen 7 yerlerde yapılmalıdır. Siyah çay, ambalajlama yapılmadan en fazla bir hafta muhafaza edilebilir. Doğru ambalaj yapılan çaylar tazeliğini paket üzerindeki son kullanma tarihine kadar korur.

8 Görüldüğü gibi vazgeçilmez içeceğimiz çayın içilmek üzere hazır hale gelmesi çok da kolay değil. Belki bu yazıdan sonra çayın önemini daha iyi anlarız.

(Farklı web sitelerindeki bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır).

İsim:

ÇAYIN YOLCULUĞU

(Sorular)

1. Okuduğunuz metnin başlığı farklı ne olabilir?
2. Okuduğunuz metne göre çay üretiminin ilk aşaması nedir?
3. Okuduğunuz metne göre çaylara uygulanan soldurma işleminin süresi hangi değişkenlere göre farklılık göstermektedir?
4. Okuduğunuz metne göre çay yaprağının yeşil olan rengi, bakır kırmızısına hangi aşamada döner?
5. Metinde geçen ve altı çizili olan “*tasnif*” sözcüğünün anlamı için ne söylenebilir?
6. Okuduğunuz metnin konusu nedir?
7. Okuduğunuz metnin ana fikri sizce nedir?
8. Okuduğunuz metinlerdeki 2, 3,4,5,6 ve 7 numaralı paragraflarda anlatılanları bir cümle ile özetleyiniz.
9. Her bir paragrafta anlatılan konuların birbiri ile nasıl bir ilişkisi vardır?
10. Okuduğunuz metni kısaca özetleyiniz.
11. Sizce Türk toplumunun çayı bu kadar çok sevmesinin nedenleri nelerdir?
12. Çay dışında bizim toplumumuzla özdeşleşen başka yiyecek ya da içecek türleri var mı? Varsa bunları yazınız.
13. Sizce çayın sağlığınıza olumlu ya da olumsuz etkileri var mıdır?
14. Okuduğunuz metinde hangi bilgiler sizin için yeniydi?
15. Okuduğunuz metindeki hangi bilgiler önceki bildiklerinizden farklıydı?

VIII. ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI: Ömer Faruk TAVŞANLI

Doğum Tarihi ve Yeri: 08.06.1989 / Dursunbey

Medeni Durumu: Bekâr

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise: Gönen Ömer Seyfettin Lisesi (2007)

Lisans Diploması: Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı (2011)

Yüksek Lisans Diploması: Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı (2014)

Tez Konusu: Grafik Örgütleyicilerin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Bilgilerici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarıları Üzerine Etkisi

Yabancı Dil: İngilizce

Bilimsel Faaliyetler

1-Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiriler:

Seban, D., Tavşanlı, Ö.F. (2013). *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okuryazarlık Geçmişlerinin Eleştirel Söylem Analizi Kullanılarak İncelenmesi*. VII.Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda bildiri olarak sunuldu, Adnan Menderes Üniversitesi, Kuşadası.

Seban, D., Tavşanlı, Ö.F. (2014). *Değerlendirici Dönütün İlkokul Öğrencilerinin Kişisel Kısa Öyküleri Üzerindeki Etkisi*. VIII Uluslararası Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda bildiri olarak sunuldu, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

2-Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiriler:

Tavşanlı, Ö.F. (2014). *Grafik Örgütleyicilerin İlköğretim 4.sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Metinleri Özetleme Başarıları Üzerine Etkisi*. 5. Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler ve Uygulamaları Kongresinde(iconte-2014) bildiri olarak sunuldu, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

3-Ulusal veya Uluslararası Etkinlikler (Seminer, alıştay vb)

Araştırma Projesi Fikir Geliştirme, Proje Bařvurusu Hazırlama ve Proje Yönetimi Semineri. Uluslararası Antalya Üniversitesi. Haziran, 2014.

İř Deneyimi

1- 10.07.2012-..... Akdeniz Üniversitesi

Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü Araştırma Görevlisi

E-mail: omerfaruktavsanli@gmail.com



Search

Trash

- My Folders
- My Folders

My Documents

Trash

My Documents

Title

Grafik Örgütleyicilerin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Bilgilendirici Metinleri Çözümleme ve Özetleme Başarısı Üstüne Etkisi

1 part - 12,432 words

6%

May 7, 2014
1:58:13 PM
EEST

Report | Author | Processed | Actions

page 1 of 1

Documents | Sharing | Settings

Submit a document

44,645 Pages remaining

Upload a File